

• Revistă editată de Consiliul Județean Bacău • anul 59 (serie nouă) • octombrie 2022 • 4,00 lei •

Mirabela DAVID

Complicități necesare

pagina 4

Carmen MIHALACHE

Șapte zile bogate în evenimente

pagina 13

Marius MANTA

Bacovia, în carne și oase

pagina 15

Adrian LESENCIUC

Despre o altfel de miză a romanului polițist

pagina 17

• Ilustrația ediției: lucrări ale artistului vizual Alexandru Macovei din expoziția „Interferențe bizantine” (Centrul de Cultură „George Apostu” – Bacău)

• Amprente băcăuane

• sumar • sumar • sumar • sumar • sumar • sumar • sumar • sumar • sumar • sumar • sumar • sumar •

• **Adrian Jicu** – Scrâșnetul dinților și puterile vindecătoare ale poeziei (p. 3) • **Andreea ZAVICSA** – Întoarcere în comunismul românesc (p. 3) • **Ioan DĂNILĂ** – Româna inovativă (p. 5) • **Vasile GHICA** – Surâsul lui Icar (p. 5) • **Violeta SAVU** – Interferențe, în *Miracol* (p. 6) • **Ozana KALMUSKI-ZAREA** – Plângând cu Don Juan (p. 6) • **Marius MANTA** – Continuum bacovian (p. 7) • **Ștefan RADU** – Măsura resacralizării (p. 8) • Poezii de **Mir BĂLAN** (p. 8) și **Nicolae CORLAT** (p. 9) • **Elena CIOBANU** – De raptu meu (p. 9) • **Alin-Sebastian POPA** – Reverii culturale autumnale (p. 10) • **Daniel-Ștefan POCOVNICU** – Discursul final al reginei (p. 11) • **Leo BUTNARU** – Continuarea subiectului (p. 11) • **Marius MANTA** – Jazzul pianistic, la superlativ (p. 12) • **Ioan DĂNILĂ** – Zilele Muzicii Contemporane (p. 12) • **Laura HUIBAN** – Adolescență. Teatrul. Comunitate (p. 13) • **Elena-Brândușa STEICIUC** - *Poziția a unsprezecea și domnișoarele lui Fontaine* sau iubirea dintre două țări (p. 14) • **Lăcrămioara-Elena ISTINA** – Simpozionul Național „Vasile Pârvan”, 2022 (p. 15) • **Constantin GHERASIM** – Ceea ce nu se poate uita! (p. 16) • **Liviu FRANGA** – Oglinda vie cu două fețe (p. 16) • **Violeta SAVU** – Sub semnul dialogului, *Avangarda XXII* (p. 18) • **Gheorghe IORGA** – Jocurile schimbului (p. 19) • **Vasile SPIRIDON** – Experiențele modelizante ale Hertei Müller (p. 20) • **Cornel-Simion GALBEN** – In memoriam Petre Vlase (p. 21) • **Cristina PAȘCANU** – Inima ar bate mai încet... (p. 21) • **Ion FERCU** – Prejudecățile: infern și provocare eternă (p. 22) • **Ionel SAVITESCU** - Din dragoste pentru București (p. 23) •

Fragmentarium

SPOREȘTE CULTURA. S-a inaugurat Centrul Cultural „Dimitru Tătaru” din comuna Măgura. Numele este al unui împătimit cercetător care a descoperit cu elevii săi cel mai important tezaur de monede romane din Moldova și a înființat la Școala Nr. 2 un muzeu sătesc.

VILLON ȘI NOI. „Sunt un critic care aparține zăpezilor de altădată, când teatrul însemna în primul rând emoție” (Ion Cocora, la Simpozionul Național de Estetică).

DE LA S.S.I. ... Filiala Bacău a Societății de Științe Istorice a organizat un simpozion județean cu trei secțiuni: istoria românilor, istorie universală, didactică. Moderatori: Gabriel Leahu, președinte; Jeni Ghioc, inspectoare școlară

... ȘI DE LA C.J.C.P.C.T. Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Bacău a lansat, pe canalul YouTube, un nou film din seria „Tezauru umane” (un proiect Florin Zăncescu; realizator, Amedeo Spătaru; consultant științific, Ioan Dănilă). Este un portret al meșterului popular Rodion Stoian, „Badea Cârțan al Bacăului”.

PAȘI SPRE SUCCES. Se pot face prin centrul băcăuan de tratare a dislexiei, disgrafiei și discalculiei. După un lustru (2017-2022), a prezentat bune rezultate.

COINCIDENȚĂ. Din 6 octombrie 2022 poate fi vizionat pe Netflix filmul dedicat de echipa Ilincăi Călugăreanu lui Yin Yuguo (2002-2019), cursant al Universității „Vasile Alecsandri” din Bacău. La 1408, în aceeași zi, a fost semnat actul de naștere al urbei Bacău.

JURNAL 88. „Bătrânețe dacă tot ai venit nu/ te lăcomi fii cumpătată. Așază-te lângă mine/ și așteaptă. Nu-ți cer decât răbdare răbdare./ Nisipul să fie îndeajuns în clepsidră/ să am timp să mă înveți cum să fiu foarte bătrân./ Nu te grăbi cu cumpărăturile negre./ Am pentru tine o portocală/ ți-o dau s-o rostogolești în toată copilăria” (*Mărul rostogolit*, de Ovidiu Genaru – n. 1934 –, în „România literară”, 7 oct. 2022, p. 8).

MAPA ANIVERSARĂ BJ. Este dedicată lui Viorel Căpitanu, proaspăt nonagenar.

NU SE INTRĂ UȘOR ÎN ACADEMIA ROMÂNĂ. „Aștept să se elibereze un loc în Sala 1 de la Biblioteca Academiei ca să pot cerceta revista *Eminescu* din 1909. Sunt admise doar opt persoane” (Mircea Coloșenco).

REPORTAJ DE TOP. „Bucuriile toamnei... la Coțofănești!”, de Ioan Bîscă, în *Deșteptarea* de vineri, 14 oct. În prim plan, învățătorul nonagenar Gheorghe Crihan.

AD MULTOS ANNOS! Pentru Vasile Șendrea și Dumitru Prunariu (n. 1952), Mioara Bahna și Viorel-Florin Costea (n. 1962) și Loredana Dănilă (n. 1972)

IN MEMORIAM. Petre Vlase, creator al școlii de coregrafie populară în județul Bacău

AI. IOANID

Asfințitul criticilor

Vechi colaborator al „Ateneu”-lui, în paginile cărui a semnat adesea, încă din anii '60, Eugen Simion a obținut atât premiul pentru critică literară al revistei, cât și Premiul *Opera omnia*, distingându-se prin prezența sa constantă și consistentă, indiferent că a publicat răspunsuri la anchete, fragmente de jurnal, comentarii critice sau eseuri. A făcut-o și înainte de 1989, și după, cu generozitate și consecvență, mereu atent și plin de solitudine. Știa prea bine că numele său contează, dar știa, la fel de

bine, că pentru a conta trebuie să se implice, chiar dacă asta presupunea timp, iar agenda sa era foarte încărcată. A făcut-o cu o anume distincție, nu doar pentru că avea ceva de spus, ci și dintr-o statornică vocație a prieteniei pentru redactorii „Ateneu”-lui băcăuan.

Dincolo de critica sa, erudită și elegantă, lovinesciană prin arta portretisticii și prin grija pentru stil, Eugen Simion a mai reușit ceva: să facă școală. Atât prin miile de profesori pe care i-a format în Facultatea de Litere și care, actualmente,

predau în toată țara, cât și prin modul cum a știut să adune în jurul său critici mai tineri, încercând să-i rostuiască și să-i stimuleze în ceea ce fac, implicându-i în proiecte universitare și academice cu rezonanță. Din convingerea nestrămutată că e de datoria lui să creeze un veritabil dialog între generații și să lase pe mâini bune literatura română. Spre deosebire de alții, care și-au urmărit doar propria carieră, Eugen Simion s-a dovedit un generos.

Cu Eugen Simion, se stinge o lume. Moartea sa nu e doar moartea unuia dintre cei mai importanți critici postbelici, dar, în egală măsură, sfârșitul unei epoci. Epoca unor oameni generoși, cu viziune, care au căutat să-și facă auzită vocea în debaterile publice. Om-instituție, Simion a avut, în egală măsură, vocația construcției. Înțelegând că are datoria să lase urme durabile în cultura română, și-a propus și a reușit să ducă la capăt câteva proiecte editoriale de anvergură. Altele sunt, cum se spune, *in progress*.

Într-o lume tot mai atomizată și mai egoistă, nu știu dacă va mai putea cineva să coaguleze energiile scriitorilor (tineri) așa cum a făcut-o el. Prin plecarea lui, „un gol istoric se întinde”... (A.J.)

Uniunea Scriitorilor din România, filiala Bacău – 20

La împlinirea a două decenii de la înființarea filialei băcăuane a U.S.R., a fost organizat momentul evocator „Sub semnul Alecsandri – Bacovia”, la sediul Uniunii Armenilor din România – filiala Bacău. Dumitru Brăneanu, președinte (din anul 2018), a prezentat o dare de seamă amplă, cuprinzând „mica, omeneasca istorie” (Viorel Savin), avaturile găsirii unui sediu, biografia Revistei „Plumb”, succesele membrilor filialei (aparitii editoriale, premii, evenimente culturale inițiate ori susținute de filială) și un miniportret al celui care a condus vreme de 13 ani această entitate: Calistrat Costin. A urmat prezentarea revistelor de cultură și a cărților apărute recent.

Cu acest prilej, un juriu alcătuit din Gheorghe Iorga (președinte), Paul Spirescu, Florentina Stanciu, Cristina Ștefan, Mioara Bahna a acordat următoarele premii pentru cărțile apărute în anul 2021:

• Premiul *Opera omnia*: **Petre Isachi**

• Premiul *Cartea anului*: „Donatorii de suflete”, de **Lucian Strochi** (proză); „Cămașă suferită pe trup”, de **Victor Munteanu** (poezie); „Lecturi aleatorii”, de **Cornel Galben** (critică literară, eseu)

• Premii speciale: „Litaniile”, de **Iuliana Paloda-Popescu** (poezie religioasă); „Sfera de foc”, de **Emilian Marcu** (Premiul „George Bacovia”, poezie); „Mățe pe soclu”, de **Ștefan Dincescu** (Premiul „Victor Stan”, poezie); „Bestiarro”, de **Dan Perșa** (Premiul „Nicolae Dabija”, proză); „Teatru școlar”, de **Cecilia Moldovan** (Premiul „Ion Luca”, dramaturgie)

Urăm filialei Bacău a Uniunii Scriitorilor din România ani mulți și spornici. (A)

d'ale lui Ciosu

Revista de Cultură ATENEU

Inițiator al seriei noi (1964): Radu CÂRNECI

Director: Carmen MIHALACHE

Redactori: Marius MANTA, Dan PERȘA, Violeta SAVU, Ștefan RADU (secretar general de redacție)

Redactori asociați: Ioan DĂNILĂ, Adrian JICU

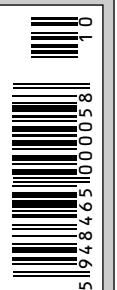
• Contabilitate: Alina GRIGORAȘ • Culegere texte: Mădălina Olaru •

• Redacția: Bacău, Str. Caișilor, nr. 7 • Tel./Fax: 0234-512497 •

• e-mail: ateneubc@gmail.com • Materialele nepublicate nu se restituie. •

• Tipărită la Tipografia ELENA Bacău • www.tipografiaelena.ro • ISSN 1221-5813 •

• Citorii se pot abona direct, la redacție, sau cu plata prin virament la Trezoreria Bacău, cont: RO42 TREZ 0612 1G33 5000 XXXX

În ciuda titlului amăgitor, *Scrâșnetul dinților* (Chișinău, Editura „Cartier”, 2021) este o superbă carte de dragoste, scrisă cu patimă de om care încearcă să se scuture de fantomele unui trecut nemilos.

Volumul atinge, înainte de orice, problema memoriei. El ridică numeroase întrebări și insinuează un singur răspuns: acela că poezia e unica modalitate de supraviețuire. Cum ne raportăm la deciziile noastre și cum ne afectează ele mai târziu? Ce (mai) poate fi făcut când nimic nu (mai) poate fi făcut? Și ce rămâne dintr-o tulburătoare poveste de dragoste? Pentru Șerban Axinte, sunt întrebări fără rest, dar cu rost, întrucât îl ajută să se împace cu sine și cu propriii demoni. Nu întâmplător, secțiunea finală a cărții se numește *Sent files*, sugestie transparentă a imposibilității de a schimba ceea ce deja s-a petrecut. Pentru că, odată trimise, mesajele nu mai pot fi anulate, ci doar șterse, într-o încercare tardivă și inutilă, câtă vreme mesajul lor a ajuns la destinatar.

E multă nostalgie în acest volum, care nu devine însă lacrimogen, salvându-se printr-o luciditate extremă, autodevoratoare: „cu noi începe geografia, schițăm o hartă cu orașele în/ care am făcut dragoste, împrumutăm locurile ceva din/ frumusețea noastră de copii, primim elixirul verii fără/ sfârșit sub cel de-al patrulea soare, cel mai dogoritor dintre/ toți, să rămânem treji în timpul somnului, să ne dirijăm/ visele după cum vrem noi”. E luciditatea unui om care știe că nimeni nu poate sări peste umbra sa. Rob al propriei structuri sufletești, Axinte simte enorm și vede monstruos, într-o încercare disperată de a se salva: *nimic/ nu/ te/ mutilează/ mai/ eficient/ decât/ propria/ sensibilitate*.

Dintr-un alt unghi, *Scrâșnetul dinților* poate fi citit ca un autoportret nemilos, în tușe groase. Un autoportret cât un autodenunț. Șerban Axinte răzuiește nemilos fardurile unei realități înșelătoare, într-un exercițiu cu finalitate

catartică: „individul ăsta bolnav, vai de boala lui,/ nu-l lasă să-și ghicească gândurile/ grandoare la mijlocul vieții,/ grandoare și moarte subită a emoției, el vine/ să facă ordine acolo unde e nu e dezordine,/ vrea să șocheze cu orice preț,/ să se/ răzbune pentru odioasele crime nesăvârșite/ împotriva lui/ acest individ sunt eu!” Nu bovarism avem aici, ci o nevoie disperată de reordonare a unei existențe ajunse într-un punct-limită. De aici, nevoia imperioasă a unui restart, așa cum apare ea în nichitaniul poem *t zero*: „aștept t zero,

zilele și lunile în care nu am trăit să se adauge/ cândva după moarte, bonus pentru rugăciunile mele/ neduse până la capăt;/ deocamdată altcineva deține controlul, opresc imaginea,/ mă observ în variante”.

Una dintre obsesiile cărții o reprezintă, fără doar și poate, frica. Șerban Axinte construiește un imaginar dark, dominat de sintagme și imagini ale apăsării și ale suferinței: rană, urlu, leucoplast, junghiuri, atacuri de panică, infecție, șenile, găuri, infecție, perfuzii, deversor etc. Se conturează astfel un univers clausturant, lipsit de perspectiva oricărei salvări: „cuvinte obscene, gânduri periculoase// fereastra de la care privesc/ nu se deschide”. Se deschide însă neantul, senzația săcăitoare a fundăturii: „sigur e ceva atroc care vine din credința că nu ai nicio șansă/ în fața ta,/ tot ce ai gândit e un balast/ care circulă prin întreg corpul precum un cheag”.

Din fericire, percepția angoasantă este contrabalansată de umor. Un umor negru, prin care Șerban Axinte evită dezastrul: „suntem singurul cuplu de îndrăgostiți,/ care a venit la Paris ca să se despartă./ marea noastră iubire/ merita, firește, un final de poveste// aici la salon du livre,/ totul pare mult mai ușor de suportat/ e ca și cum un mort s-ar simți în siguranță/ doar în groapa comună”. Experiențe-limită, care te-ar putea arunca de pe șine, sunt descrise cu suficientă detașare, deși urmele lor sunt adânci: „... celelalte secții și-ar dori să se/ poată mândri cu așa pacienți cum avem noi, brumarul,/ axinte,

spineanu, domnul decebal, da și domnul decebal e/ aici cu noi”. Umorul-ric tus este dublat adesea de ironie, una amară, de ins hârșit, care a trecut prin multe și care știe că doar așa poate rezista: „acum, în cel mai estic shooting spot din ro,/ prizăm nisip și celebrăm sănătatea apetitului sexual// trăim totul azi/ pentru că sigur vor veni zile mult mai frumoase”.

S-ar putea vorbi inclusiv despre o coborâre în infern, câtă vreme volumul propune ipostaza unui om care a văzut moartea, supraviețuind lumii abrutizante a spitalului. O lume care „te răstignește zi de zi”, aruncându-te în brațele disperării. O lume în care te simți nu doar inutil, ci și neajutorat. Gol și, implicit, rușinat, cu strania senzație că simți „respirația cuiva în ceafă”. Paradoxal, dezumanizarea aceasta se transformă într-o nesperată izbăvire. Odată atins punctul cel mai de jos, poate începe un lent și dureros proces al reumanizării. El presupune însă un gest radical: acela al ruperii de tot și de toate, dublat de un altul, recuperator: acela al scrisului. Scrisul ca terapie, scrisul metanoic și catartice. Asta înseamnă poezia pentru Șerban Axinte, iar *Scrâșnetul dinților* ilustrează din plin acest crez. Autorul se abandonează poeziei cu disperarea celui care nu mai are nimic de pierdut. E ceva iovic în aceste poeme întunecate și, simultan, luminoase, prin chiar modul în care Axinte se agață de arpile lor fragile pentru a ieși din smârcurile durerii și ale disperării.

Adrian JICU
jicuanadrian@yahoo.com

Scrâșnetul dinților și puterile vindecătoare ale poeziei

• autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți •

Se scrie mult și substanțial despre comunismul românesc. Chiar și la mai bine de trei decenii de la Revoluția din Decembrie 1989, texte de tot soiul își fac apariția în câmpul cultural autohton, fie că vorbim aici de romane, proză scurtă, eseuri, studii de istorie a mentalităților, jurnale sau volume de amintiri și de memorii. Fenomenul merită observat în amploarea lui, cu atât mai mult cu cât constă nu doar în apariții editoriale, ci și în apariții cinematografice de efect, care sondează în continuare amintirile celor ce au trăit o parte din viață în România comunistă. În acest context, descoperirea în librăria a unei noi cărți care să vorbească despre *epoca de tristă amintire* nu este una surprinzătoare. Dar, așa cum scrie și Radu Paraschivescu pe coperta a IV-a, e nevoie în continuare de astfel de contribuții, „fiindcă nu avem voie să uităm că am trăit o minciună drapată în dispreț”. Este vorba despre volumul *Pâine cu ceva: amintiri, ca să se știe cum se trăia în comunismul oamenilor simpli* (București, Ed. „Humanitas”, 2022), al Liliane Nechita, autoare care a mai publicat la Editura „Humanitas” alte două romane: *Cireșele amare* și *Împărăteasa*. Liliana Nechita anunță încă din titlu intenția volumului, asupra

Andreea ZAVICSA

Întoarcere în comunismul românesc

căreia insistă, sub forma unui scurt comentariu introductiv, pe prima pagină: „M-am născut în plin comunism și nu știam că e dictatură. Secretele și temerile făceau parte din noi, mâncam pâine cu ceva și continuam să fluturăm stegulețe și să cântăm imnuri partidului. Nu e intenția mea să schimb opinii sau să justific idei. Doar povestesc cum a fost comunismul meu! Să se știe!” (Nechita, 2022).

Faptul că autoarea își propune să vorbească despre „comunismul oamenilor simpli” nu este o noutate. Au apărut, de-a lungul anilor, sub diverse forme, multiple astfel de volume, fie ele colective sau individuale. Din punctul de vedere al conținutului, Liliana Nechita amintește aceleași episoade tipice vieții în dictatură, cu precădere din ultimele două decenii de comunism: statul la cozi pentru alimente, frigul, frica și foamea îndurate de populație, privilegiile de care se bucurau membrii de Partid, fuga în Occident – a unor vedete, ca Nadia Comăneci sau Margareta Pâslaru sau a unor simple

cunoștințe –, teroarea de a fi urmărit de Securitate, ascultarea postului de radio Europa Liberă, condiția și rolul femeii în societate, mai ales după decretul anti-avort din 1966 etc. Până aici, nimic cu adevărat neștiut sau nemaîntâlnit și în alte cărți de memorii.

Diferența o face, în primul rând, tonul. Liliana Nechita își alege cuvintele cu atenția prozatoarei care simte că în povestea ei de viață există un nucleu pe care îl poate exploata și în cheie literară: relația cu tatăl ei. Înainte de a vorbi despre propria experiență a traiului în comunism, autoarea alege să brodeze pe firul amintirilor tatălui ei, surprins ca un băiat sărac din Basarabia la începutul regimului, o istorie a traumei transgeneraționale și a deziluziilor prin care trece întreaga familie până în decembrie 1989. Ca mulți adolescenți asemenea lui, tatăl Liliane Nechita crește odată cu regimul, ajungând să fie fidel politicii care l-a scos din sărăcie și i-a dat de lucru la oraș, îndeajuns cât să-și poată întemeia la rândul său o familie.

Învățat cu greutățile vieții și cu lipsurile din copilăria petrecută în Basarabia, tatăl se declară un comunist convins, chiar dacă nu intră niciodată în Partid, și îi impune fiicei lui o educație în stil cazon, cu nenumărate reguli, solicitându-i să fie recunoscătoare pentru tot ce are: „Să nu vîi acasă cu note sub 10, minimum 9 trebuie să iei, de-aia-ți dau mâncare, să înveți! [...] Să nu te uiți la televizor dimineața! [...] Să nu citești lectură suplimentară! [...] Să nu te joci cu nimeni!” Încercările de îndoctrinare nu dau roade, pe de o parte pentru că fiica găsește moduri de a sfida dressajul absurd, iar pe de altă parte, spre finele anilor '80, încrederea tatălui în idealurile comuniste este zdruncinată: „Partidul ăsta voia să-i dărâme casa, să-i ia grădina din care el smulgea ierburile aproape zilnic, partidul îl obliga să meargă cu sticle de coniac în traistă și să le dea șpagă pentru a obține cazare mai bună în vacanță, partidul îl împiedica să lucreze liber, așa cum ar fi vrut, și tot partidul îi luase cafeaua de pe rafturi și-i dăduse în loc nechezol,

adică un praf maro și atât” (Nechita, 2022). Dezamăgirea trăită de tatăl autoarei ocupă un loc central în volumul *Pâine cu ceva*. Acceptarea adevărului este un moment dramatic pentru personajul care crezuse cu toată ființa în utopia comunismului.

Finalul volumului aduce în atenție Revoluția din Decembrie 1989 și frenezia primelor zile de libertate. Populația este în stare de șoc pe măsură ce apar primele informații despre evenimentele dramatice de la București și Timișoara. După execuția soților Ceaușescu, lumea este în delir. Vălu de pe ochi este ridicat și oamenii au în sfârșit revelația eliberării: „Plângeam de fericire. Până atunci nu știam că nu fusesem liberă” (Nechita, 2022). Figura tatălui autoarei, a cărui lume se prăbușește, este marcantă. Remarcabile la autoare sunt forța limbajului și capacitatea de a reține marile procese de conștiință: „Nu e nimic de sărbătorit, trebuia să plângi în pumni! Comunismul a fost o idee bună, păcat că nu ați pus-o în practică bine!”

Volumul *Pâine cu ceva* este o contribuție relevantă în domeniul studiilor despre comunism și servește ca o bună introducere în viața cotidiană a oamenilor simpli din România lui Ceaușescu.

Ce sunt în definitiv „complicitățile selective” ale lui Mircea Moț? Ar putea fi lesne considerate pretexte de revizitare a unor autori clasici și contemporani deopotrivă (prozatori, poeți sau critici), aduși laolaltă de fire invizibile legate între ele de gustul pătrunzător al profesorului de limba și literatura română și al criticului „fin degustător al creațiilor literare”, cum este caracterizat Mircea Moț de către Gheorghe Grigurcu (*Un tip de critic*, „România literară”, nr. 8/2022). Cel mai recent volum al lui Mircea Moț ne oferă imaginea unui critic literar angajat într-un proces hermeneutic asumat, capabil să revitalizeze autori și opere aparent încrămenitate în sentințe critice adjudecate cu mult timp în urmă. Mircea Moț nu se sfiește să coboare privirea înspre teme, motive și simboluri (aparent) nesemnificative, dar care reprezintă martori tăcuți ai coerenței operei la nivel macro, precum motivul brândușei la Blaga, prezența vegetalului la Ion Creangă sau Rebreanu, semnificațiile duminicii la Caragiale sau, dim-

Mirabela DAVID

Complicități necesare

potrivă, să și-o ridice înspre teme majore, precum relația cu divinitatea la Tudor Arghezi, de exemplu.

Volumul *Complicități selective. Eseuri*, apărut la Editura „Ecou transilvan”, a.c., se deschide cu un text dedicat lui Ion Creangă, în opera căruia prezența vegetalului „își dezvăluie semnificațiile simbolice pe parcursul narațiunii, marcând momente semnificative ale traiectoriei personajului și autentice repere ale condiției acestuia” (p. 7). Văzut prin ochii lui Mircea Moț, Ion Creangă devine mai puțin natural și mai mult livresc. *Amintirile* sunt autentice fiindcă în ele „totul e simbolic și universal” (G. Călinescu, 1941). Or atunci, „nu întâmplător, unul dintre instrumentele sale de referință este dicționarul de simboluri (îl preferă pe cel al lui Jean Chevalier și Alain

Gheerbrant), pe care îl deschide ca în consultarea GPS-ului pentru confirmarea parcursului după propriile traiecte hermeneutice” (Adrian Lesenciuc, în „Tribuna”, nr. 477/2022). Realitatea înconjurătoare relevă consubstanțialitatea cu întregul a personajului-narator, care traversează simbolic o serie de „morți succesive [...] prin care se leapădă, într-un fel, de un trup marcat, însemnat, stigmatizat, așadar amenințat să devină un corp străin în marele corp al naturii înseși”. Nimic din decorul natural nu este așezat la întâmplare, copilul este parte integrantă din marele tot, așa că *păpușoiul* devine model de supraviețuire, căci urmărit fiind, Nică se îngroapă la rădăcina plantei, dobândind condiția vegetalului și salvându-se, astfel, din mâna dușmanilor. Cânepa, plantă psihotropă, explică comportamentul mătușii Mărioara; mestecănușul, simbol al vieții și al morții deopotrivă, îl salvează din ghearele râiei căprești; cireșul, cu fructele lui cărnoase, amintește de sacrificiul de sânge al unor războinici, dezvăluindu-l pe Nică „dincolo de aparențe”.

Ce este oare întâmplător într-o operă literară? se întreabă retoric Mircea Moț, admitând totodată „caracterul duplicitar” al oricărui text care se lasă *citit* în funcție de natura (cultura) cititorului. Prin renunțarea la discursul magistral, Mircea Moț reușește să pătrundă în lumea textelor, printr-o ușă ascunsă de ochii cititorilor, fie cu armele ludicului, fie cu cele ale exegetului sobru și să tragă perdeaua opacă pe alocuri, lăsând lumina (sau o altă lumină) să pătrundă. Lecturile succesive și minuțios realizate dovedesc abordări subiective care câteodată urmăresc o reierarhizare valorică în cadrul operei unui autor, cum se întâmplă cu proza scurtă a lui I.L. Caragiale, în frunte cu schița „Di Goe”, formată din „monumente” (p. 34). Neavând pretenția că exprimă sentințe critice irevocabile, eseistul atenționează că numai „printr-o lectură adecvată” valoarea anumitor opere poate fi răsturnată pe scara ierarhică.

Ocupațiile agricole în opera lui Rebreanu, pe care Mircea Moț le analizează într-o manieră insolită în eseul „Despre cosit, arat, seceriș” (p. 49), capătă conotații simbolice inedite suprapuse peste planul realist al romanului. Alegând să treacă cu vederea relevanța pământului în contextul sociopolitic descris în romanul „Ion”, criticul se lasă să alunece înspre panta miticului, astfel că pământul devine simbol al feminității și al maternității ce îl subjugă pe Ion. Cositul devine așadar un prim pas în *apropierea* de pământul-femeie, conotațiile sexuale ale pământului părăndu-i-se lui M. Moț „evidente”, deoarece comportă o dezgolire sau mai bine zis o înlăturare a obstacolelor așezate între cei doi

amanți. Aratul, subliniat de scena sărutării pământului, conferă validitate interpretării, întărită de dicționarul de simboluri consultat de M. Moț, care notează că plugul este un simbol falic. În cele din urmă, secerișul marchează un paralelism între ciclul cosmic și cel uman. Nașterea din planul vegetalului este dublată de nașterea din planul uman, căci Ana naște pe câmp, Zenobia care taie cordonul ombilical al copilului cu cosorul lui Glanetașu fiind percepută ca liant între cele două planuri: „Tulai, o fi apucat-o durerile facerii! strigă Zenobia, îndreptându-se de spinare. cu secera într-o mână și în cealaltă cu un snop de spice”.

Există o intimitate a mării literaturi care nu-i scapă criticului, astfel că în poezia blagiană *Psalm*, Mircea Moț identifică o „condiție argehiană” marcată de imposibilitatea comunicării cu divinul. În aceeași ordine de idei, vegetalul la Rebreanu trimite la aceeași consubstanțialitate cu universul ca și la Creangă; drumurile pe care le parcurg personajele lui Caragiale în fuga lor de-acasă, ca spațiu închis, simbol al somnului și al morții, deschid calea unor alte drumuri parcurse de eroii sadovenieni în căutare de tărâmurii, ca spații propice descoperirilor revelatoare. Trecând prin Creangă, Caragiale, Rebreanu, Arghezi, Barbu, Blaga, Sadoveanu, Preda, Eliade, Ileana Mălăncioiu și Dan Damaschin, cuprinși în prima parte a volumului, Mircea Moț creează premisa necesară (și obligatorie) a înțelegerii unor contemporani precum Gheorghe Grigurcu, Ștefan Borbély, Marta Petreu, Ion Vartic, Ion Pop, Alexandru Cistelean. Critic care se respectă, Mircea Moț nu se intimidează să privească-n ochi Marea Literatură și să se întrebe dacă încă îi mai poate „vorbi” cititorului actual. Rezultă un volum captivant, care invită la dialog pertinent și ieșire din spațiul steril al unor interpretări ce nu (mai) conduc nicăieri.

Dramaturg băcăuan, succes internațional în Germania

La concursul Premiul Internațional de Dramaturgie „Osnabrück” au fost înscrise 130 de piese ale unor autori din 13 țări europene. Au fost selectate cinci proiecte, care au fost dezbătute în zilele de 21-22 mai în cadrul unor ateliere: dramaturgii au discutat cu membri ai juriului, cu un regizor și cu actori din ansamblul Teatrului „Osnabrück”.

Juriul a fost alcătuit din Jurgen Berger, critic de teatru și curator; Claudia Lowin, regizor, șefa departamentului de actorie de la Teatrul „Osnabrück”; Selen Kara, regizor și Henrieke Beuthner, redactor la Rowohlt Theatre Verlag.

Cei cinci finaliști au fost: Tincuța Horonceanu-Bernevic (România), Anais Clerc (Elveția), Nicolas Geibel (Franța), Jan Müller (Germania), Rachel Müller (Austria) și Yazan Melhem (Germania). Marele Premiu a plecat la Berlin, la cuplul Anais Clerc și Yazan Melhem, care au scris o piesă despre trei refugiați din Kosovo, Siria și Ucraina. Piesa lor va fi pusă în scenă în aprilie 2023.

Dramaturga băcăuană Tincuța Horonceanu-Bernevic (membră a Uniunii Scriitorilor din România) a fost finalistă cu piesa *Natașa nu mai visează/ Natascha träumt nicht mehr/ Natasha doesn't dream anymore*; traducere în germană de Patrick Maerean și în engleză de Alexandra Avram. În seara premierei, pe 11 octombrie, piesa *Natascha träumt nicht mehr* a beneficiat de un spectacol-lectură, în regia Juliei Buchberger; a interpretat actrița Hannah Walther.

După primul succes în dramaturgie, din 2018, când primea Premiul al II-lea în cadrul manifestării *Bacău-Fest Monodrame*, cu piesa *Eu îl rog pe Dumnezeu unele lucruri*, la care de atunci s-au adăugat alte premii obținute la concursuri naționale de scriere dramatică, iată că scriitoarea Tincuța Horonceanu-Bernevic se bucură de succes internațional, în Germania. Îi urăm succes pe mai departe și sperăm ca de pe scena teatrului german, dramaturgia ei să ajungă și pe scena teatrului băcăuan.

V. SAVU

◦ Al. Macovei – *Tristan Tzara*

„Romeo și Julieta la Mizil”

Festivalul Internațional de Poezie și Epigramă cu acest titlu (ediția a XVI-a) își așteaptă concurenții până pe 20.12.2022, la două secțiuni: una destinată adulților, cu două subsecțiuni:

- 1) Epigramă, la care se trimit patru epigrame, dintre care una are ca temă impusă *O zi solemnă*, de I.L. Caragiale;
- 2) Poezie, la care se trimit trei poezii. Cealaltă secțiune este destinată elevilor, având aceleași subsecțiuni și aceleași reguli. Înscrieri, pe www.romeojulietalamizil.ro.

pentru limba noastră

Ioan DĂNILĂ

Bacăul (pre)primar* (XLVII)

Româna
inovativă

Involuntar, Ioan Surdu (n. 1951) a urmat crezul lui Grigore Tabacaru (absolvent, și el, al Școlii Normale din Bârlad), conform căruia „educatorul trebuie să fie un model viu, un om integru, cu o cultură serioasă, cu calități morale și de caracter, cu o personalitate didactică în continuă desăvârșire și perfecționare”. A devenit institutor și a susținut gradul didactic I în Bacău (la Institutul de Învățământ Superior, respectiv la Liceul

Pedagogic „Ștefan cel Mare”), a profesat ca învățător la Școala cu Clasele I-VIII „Nicu Enea” (1981-1990), iar apoi la Școala Gimnazială „Al. I. Cuza”

Bacău. Metodist, mentor, inspector școlar pentru învățământul primar, profesor, l-a preocupat „îmbunătățirea activității de predare-învățare-evaluare” (cum scrie în CV), elaborând, în colaborare, manuale (pre-abecedar – E.D.P.-R.A., abecedar, limba și literatura română pentru clasa a II-a, ambele la Ed. ALL), îndrumare metodice, auxiliare didactice și publicând frecvent în presa de specialitate. În plus, este autor de invenții și inovații brevetate de O.S.I.M.: alfabetar vertical, calculator-alfabetar cu imagini ș.a.

„Antoine de Saint Exupéry – notează Ioan Surdu – ar spune că dascălii sunt încurcați în propriile cunoștințe, și asta îi împiedică la vâz. Nu de puține ori, copiii se apropie sau caută compania adultului pentru siguranță și vizibilitate, iar dacă nu le primesc, săvârșesc fapte reprobabile la care adultul nu găsește explicații. De ani de zile, Ministerul vede viitorii învățători ca neavând nevoie, în pregătirea fundamentală, de studierea limbii române. E ca și cum ai proiecta un robot fără mijloace de deplasare. Să readucem în școlile normale predarea limbii române! Să nu permitem ca reforma să curgă în favoarea nimicului!”

* Serie de materiale menite a pleda pentru reintroducerea limbii române în programa de specialitate a liceelor/ claselor cu profil pedagogic, inclusiv la bacalaureat

Telescoala „Ateneu”

Fonetica
pentru
definitivat (VII)

1.c. Clasificarea acustică a sunetelor limbii române

1.c.0. Preliminarii

Comunicarea orală este dată de existența atât a unui *emittor*, cât și a unui *receptor*, între care circulă o varietate considerabilă de sunete. Descrierea prestației celor doi parteneri ai actului verbal este obiectul foneticii articulatorii (pentru vorbitor), respectiv al foneticii acustice (pentru ascultător). Dacă emittorului i se cere un aparat fonarticulator care să asigure o bună emisie vocală, receptorului i se pretinde o corectă decodificare a sunetelor, dată de starea aparatului auditiv, în sens anatomic și fiziologic.

1.c.1. VOCALELE

Locul de producere este laringele, iar cavitatea bucală este spațiul în care se amplifică. Diferențele sunt de ordin calitativ.

1.c.1.1. După mărimea spațiului de rezonanță (opozitia acut/ grav)

1.c.1.1.1. Vocale acute: e, i

Sunt pronunțate cu un rezonator bucal mic, fiind articulate în partea anterioară a cavității bucale. Mușchiul lingual se arcuiește spre palat, generând un spațiu de rezonanță redus.

1.c.1.1.2. Vocale grave: o, u

Sunt pronunțate cu un rezonator bucal amplu, fiind articulate în partea posterioară a cavității bucale. Buzele, partea activă, sunt rotunjite mai mult sau mai puțin.

* Cf. Ioan Dănilă, *Fonetica și fonologie (note de curs; aplicații)*, Bacău, Editura „Egal”, 2005, pp. 23-24.

„Generații, generații...”

Cu totul lăudabilă inițiativa de a reuni lucrări de pictură, grafică, sculptură și tapiserie ale artiștilor plastici reprezentând serii de absolvenți ai Liceului de Artă din Bacău (azi, Colegiul Național de Artă „George Apostu”), alături de lucrări ale dascălilor de ieri și de azi. A rezultat o extrem de vie expoziție de artă contemporană, ai cărei artizani au fost Olguța Pătu/ Carmen Voisei (directoarea Școlii Populare de Arte și Meserii Bacău)

și dr. Aurel Stanciu, ambii membri ai Uniunii Artiștilor Plastici din România. A prezentat prof. univ. dr. Constantin Tofan. Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” a pus la dispoziție spațiul generos al Galeriilor de Artă „Alfa”, din calea Mărășești. În aceeași zi, 14 octombrie, la sediul Școlii Populare de Arte și Meserii a avut loc un vernisaj similar.

Organizatorii proiectează deja ediția a II-a a manifestării.

Centenarele lunii

15 oct. 1922, Alba Iulia – Are loc încoronarea suveranilor Unirii. Bacăul a marcat evenimentul prin promoul piesei „Regina Maria”, de Cecilia Moldovan și printr-un moment evocator la grupul statuar „România biruitoare” din Parcul Unirii – 1 Decembrie 1918.

Oct. 1922 – Apare „Lumișuri” (Galați), „revistă bilunară a Cercului Cultural «Vasile Alecsandri»”. Din oct. 1923, are subtitlul „Revistă lunară a Cercului cultural al elevilor cursului superior din Liceul «Vasile Alecsandri»”.

Vasile GHICA

- Inteligența este un dar; caracterul – o zidire.
- Purtăm în noi eredități tot mai oboșite.
- Curentul electric a îngenuncheat lumânarea, ca număr de lucși. Dar nu i-a

Surâsul lui Icar

- putut atenua acesteia misterul.
- Ferește-te să treci drept nesimțit de inteligent și ostentativ de talentat.
- Am impresia că firul de iarbă are mai multe taine decât o navă cosmică.
- Cândva, principalul ingredient al fericirii era altruismul.
- Am căzut mai întâi din Paradis. Apoi și din copaci.
- Marile întrebări rămân în viață. Mor treptat doar răspunsurile.
- Drumurile spre noi înșine nu vor putea fi niciodată modernizate.
- Sisif încearcă să ne convingă că și absurdul poate avea un sens.
- Fiecare om are o mitologie izvorâtă din propria-i copilărie.
- Subconștientul – acest vulcan, aparent potolit, al eredității.
- Capodoperele ne ajută să ne vedem sufletul.
- Caută omul sau cartea care să-ți irige deșertul din suflet!

- Firesc ar fi ca cele două galaxii Gutenberg și Bill Gates să intre în colaborare, nu în coliziune.
- Norocul omenirii e că Dumnezeu a dat îndoiala celor inteligenți, iar certitudinile, proștilor. Invers, ar fi fost catastrofal.
- Am ajuns vecin de întrebări cu Hamlet.
- Intră în alertă când te contestă toți. Dar și când nu te contestă nimeni.
- La prima noastră mare negociere am dat Raiul pe un măr.
- Inteligența nu are limite. Dar nici prostia.
- Școala și arta trebuie să însușească optimism. Dezamăgirile vin și singure.
- Copilăria – acest nesecat izvor de miracole.

• Alexandru Macovei – Abstract

Pagină realizată de
Ioan DĂNILĂ

Cei mai mulți dintre spectatori filmului *Miracol* (2021; regie și scenariu, Bogdan-George Apetri) ne-am întregat ușor nedumeriți: care a fost *miracolul*? Unii au considerat că titlul ar putea fi o capcană. Dar aproape toți am fost de acord că filmul are mister și spune o poveste captivantă. De fapt, thrillerul psihologic *Miracol* este compus din două povești, care se întrepătrund.

Prima parte relatează povestea tragică a Cristinei Tofan (Ioana Bugarin), o tânără de 19 ani care s-a adăpostit, din cauza unui secret teribil, în spațiul auster al unei mănăstiri de maici. Deși este îmbrăcată în haine călugărești, ea încă nu a fost „tunsă în monahie“, este *novice*. Despre Cristina Tofan nu aflăm prea multe, dar deducem că ori nu mai are părinți în viață, ori provine dintr-o familie modestă, căci spre deosebire de alte maici, ea nu deține un telefon mobil, iar pentru drumul de la mănăstire până la spitalul din oraș, este ajutată de o altă tânără, monahia Mina, cu numele civil de Mihaela Albu (Nora Covali). Aceasta apelează la generozitatea fratelui ei, Albu (Valeriu Andriuță), un taximetrist de cursă lungă, care o va transporta gratuit pe Cristina. Pe drum, domnul Albu îl va lua în mașină și pe doctorul Ivan, personaj cu rol simbolic psihopomp. Cu puțin timp înainte de intrarea în oraș, fata îi solicită șoferului să oprească lângă un câmp, pentru a se schimba de haine. În mediul citadin, Cristina renunță la aspectul monahal, refuzând să-și etaleze caracterul religios. Fire profund interiorizată, își cumpanește bine răspunsurile, evitând polemicele. După vizita la spital, tânăra îl caută prin oraș pe iubitul ei, dar nu-l găsește nici la locul de muncă,

realitatea paralelă

Violeta SAVU

Interferențe, în *Miracol*

nici la domiciliul unde descoperă despre el adevăruri care o descumpănesc. Deceționată, ia decizia să se întoarcă la mănăstire, dar în loc să-l aștepte pe taximetristul Albu, așa cum fusese convenția, ea va lua la întâmplare un taxi; alegere ce se va dovedi nefastă. Șoferul Batin (Cezar Antal) pare la început un bărbat serios, amabil, chiar *alarmant* de prietenos. În realitate, este un obsedat sexual, care o va agresa într-un mod odios. Natura devine ea însăși ostilă: este excelent filmată o furtună declanșată parcă din senin. Regizorul reflectă violența cu economie de mijloace vizuale, în schimb sunetele sunt infernale, înfiorătoare. Țipetele redade m-au făcut să-mi amintesc de un mai vechi film american, *Blow out* (1981; regie, Brian De Palma), care redă povestea unui inginer de sunet, interpretat de John Travolta, ce înregistrează accidental *vibrațiile sonore* ale unei crime.

A doua parte a filmului prezintă povestea inspectorului de poliție Marius Preda (Emanuel Pârnu), care anchetează agresiunea gravă comisă asupra Cristinei Tofan. Mergând pe urmele tinerei, el ajunge să facă cercetări și la mănăstire, unde se izbește de închistarea

măicuțelor, cărora le adresează indiscret, dintr-un motiv personal, întrebări și din afara sferei de interes a anchetei. El se arată intolerant față de evlavie și obiceiurile călugărilor, intransigent față de greșelile lor, deși el însuși nu este imaculat nici în viața personală, nici la serviciul unde este capabil să încalce legea.

Bogdan-George Apetri ne invită nu doar să privim derularea unor imagini, ci să reflectăm la drama expusă, să observăm misterioasele conexiuni dintre personaje, să ne punem întrebări despre motivațiile lor și despre procesele de conștiință. Dar invitația este și de a reflecta la semnificația titlului *Miracol*. Romancierul și gânditorul creștin C.S. Lewis a scris o

carte întreagă despre *miracole*. El considera că folosim cuvântul *minune* sau *miracol* pentru „a denumi o interferență a puterii supranaturale cu Natura. Dacă pe lângă Natură nu există și altceva care ar putea fi numit Supranaturalul, nu ar putea exista miracole“. În același studiu apologetic, am găsit un fragment care m-a încurajat să identific în film însemne ale *miracolului*. „Prin definiție, miracolele trebuie să întrerupă mersul obișnuit al Naturii, dar, dacă sunt reale, ele trebuie, în însuși actul acesta, să afirme cu atât mai mult unitatea și autoconsecvența realității totale la un nivel mai profund. Ele nu vor fi ca niște calupuri apozodice de proză care sfărâmă unitatea unui poem; vor fi

asemenea acelei îndrăznei metriche culminante care, chiar dacă nu-și găsește echivalentul nicăieri în poem, totuși, ivindu-se exact unde se ivește și săvârșind exact ce săvârșește, este (pentru cei ce înțeleg) suprema revelație a unității concepției poetului.“ (C.S. Lewis, în volumul *Despre miracole. Cele patru iubiri. Problema durerii*, București, Ed. „Humanitas“, traducere de Sorin Mărculescu și Vlad Russo, 2017). Dacă ne vom întoarce la film, vom observa acea *îndrăzneală* de care vorbea C.S. Lewis și vom fi seduși de *poezia* a două imagini supranaturale: una e legată de viață și de apă; cealaltă, de moarte și de pământ.

Unitatea stilistică, interperțările actricești excelente (Ioana Bugarin impresionează prin mimică și tăceri expresive, Emanuel Pârnu prin efervescență și aplomb; rolurile secundare au fost interpretate fără cusur), imaginile în care e folosită foarte bine lumina (director de imagine, Oleg Mutu), transmiterea emoțiilor prin sunete, alternarea planurilor (rural/ citadin, natural/ supranatural, laic/ monahal, real/ imaginar), suspansul și tensiunea psihologică fac din „*Miracol*“ un film remarcabil.

Miracol a cucerit inimile spectatorilor, dar a convins și critica de specialitate, fiind câștigătorul Premiului *Zilelelor Filmului Românesc*, la secțiunea lungmetraj, TIFF 2022. Filmul a avut un succes deosebit și peste hotare: a primit Premiul Criticii la *CineEast 2022*, a beneficiat de numeroase cronici elogioase, semnate de reputați critici, în publicații precum *The New York Times*, *Variety*, *RogerEbert.com*, *C'est quoi le cinema?*, *Movie Nation* ș.a.

Dacă muzica e „instinct al divinității“, cum se exprimă un personaj al lui Marcel Proust din „În căutarea timpului pierdut“, atunci, de bună seamă, acestui instinct nu-i lipsește decât însușirea de a se alătura iubirii, care e substanța divinității, potrivit lui William Shakespeare. Împreună alcătuiesc un sublim și armonios corp al perfecțiunii. De altfel, cel mai vechi zeu al Eladei, Eros, care s-a născut din haosul devastator și fumegând al primordialității ce-și revarsă materia neorganizată în toate direcțiile universului, a oprit acea erupție haotică, adunând-o într-un centru unic, a împăcat elementele între ele, le-a făcut să se accepte, să se caute, să se atragă, să devină o singură unitate corporală.

Deși erotismul nu se poate și nu trebuie rezumat la iubirea sexuală – așa cum apare cel mai des în viața cotidiană, dar și în opera de artă –, el rămâne, în esență, cauzalitatea căutării și a neliniștii, acea tulburare superioară, cum o numește Carl Gustav Jung, dar poate fi privită și ca o boală prin excelență, cum se exprimă Novalis.

Ulise e conștient că va fi expus acestui gen de tulburare. El mai știe că, încă aflat în brațele nimfelor Circe și Calypso, nu e vătămat sufletește de grația acestora, ci e un episod trecător al marii experiențe pe care o traversează. Voluptățile pe care le trăiește alături de cele două surse de plăcere vin, ca o contrapondere a ideii, nerostită vreunde în cânturile *Odiseei*, din faptul că iubirea adevărată, iubirea

turnul cu ceas

Ozana KALMUSKI-ZAREA

Plângând cu Don Juan

integrală, să-i zicem așa – a lui Ulise – nu ține de această legătură pasageră ce acționează asupra lui ca o otrăvă, afectându-i, totodată, conștiința. Ulise știe că va trebui să plătească pentru asta.

Îndepărtata Penelope e, de fapt, suportul iubirii sale, acel mirific centru de greutate al căutării și al regăsirii sale, „amen“ al universului, unde Ulise știe că nu e doar dezmațul voluptăților, ci farmec al căldurii sufletești, duioșie și tandrețe, statornicie și candoare, senzualitate și nevinovăție, dorință și frumusețe, cochetărie și pasiune tihnită.

Urișa pasiune a lui Don Juan conține în ea însăși un caracter care ar fi titanic dacă nu ar fi mai întâi purtătorul unui tragism profund metafizic și, în subsidiar, absurd.

De altfel, în cerebralul său eseu *Mitul lui Sisif*, Albert Camus prelucrează cu aleasă finețe caracterul absurd al pasiunii lui Don

Juan. Poate că Don Juan e chiar mai tragic decât personajele devastate de sentimente, din tragedia antică, personaje pe care, de obicei, dialectica epică le pune în situația de a încarna și trezi sentimentul acesta. Însă Don Juan nu e provizoriu devastat de pasiune. El, sub acest aspect, desfide iubirea, înțeleasă în mod curent și clasic ca viciată de defectul funciar, durată.

Iubirea, oricât de intensă, ca orice instinct, trebuie cu necesitatea finitudinii și a vremelniceii să cunoască o răcire lentă, o epuizare și, de regulă, un sfârșit. Pentru Don Juan durată amorului cu o femeie nu are niciun preț. El nu vrea toate femeile, pentru ca astfel să-și sature setea gigantică de posesie, ci pare a căuta să-i smulgă acestui absolut care ține ferecat misterul iubirii, chiar splendoarea sa ezoterică, inima sa. Nu femeile, perfecțiuni prihănite pe care le cucerește, sunt ținta lui, ci natu-

ra imaterială a nemărginirii ce i-a aruncat provocarea iubirii în față, focul divin asupra căruia Don Juan se aruncă o dată și încă o dată cu obsesivă și nepotolită energie.

Aparent personaj obsesional, predispus ușurătăților și senzualității primare, Don Juan se autoclaustrează, de fapt, într-un univers interior al conștiinței etern nefericite pentru care moartea nu vine ca o amenințare, ci ca mireasă a împăcării. Singuratic în atitudinea sa față de existență, Don Juan va pași la fel de singuratic în moarte, deși, de astă dată, pasul său nu va mai fi nesigur, tulburat, ci demn și ferm.

Don Juan e poate cel mai solitar personaj din literatura lumii, dar iată, această solitudine ne obligă să-l considerăm totodată extrem de puternic caracterial. Împresurat de vastitatea absolutului împotriva căruia a întreprins un război total și fără răgaz, Don Juan trăiește o experiență dureroasă, pe care nu o regăsim la niciunul dintre eroii legendari ce ilustrează marea temă a căutării. Dureroasă pentru că, noi știm, fără îndoială, că zbaterea căutării sale e fără sorți de izbândă. Mai mult, nesațul senzual, care rămâne de fiecare dată o insatisfacție, ni-l definește ca pe un damnat spiritual, mereu în căutarea acelui sens profund, aflat dincolo de jubi-lația erotismului efemer al clipei. Într-un anume fel, nezagăzuita jinduire a lui Don Juan pentru ceea ce reprezintă femeia, dincolo de prezența ei elementară, cheamă imaginea prototipului divinității ascuns în trupul lui Adam.

Îmi aduc aminte că partea a doua a volumului „În jurul lui Bacovia” (Bacău, Editura „Babel”, 2011), mai precis aceea a jurnalului, dezvoltă dinspre centru afinități între patria lui Bacovia, crezul și trăirea criticului de idei Constantin Călin. Acolo ni se ofereau destule argumente pentru a realiza că avem toate motivele să conchidem: „«Țara Bacovia» e ținutul Bacăului, chiar mai puțin de atât: Bacăul și împrejurimile sale. Ca teritoriu autonom, cu personalitate specifică, «țara» n-a existat, în nicio epocă [...]. Denumirea ei e creația poetului, care, prin pseudonimul ales, se atașa mai mult de legendă decât de istorie. De altminteri, una dintre «divagările» sale sună astfel: «Ca și legenda Bacăului, am și eu legenda mea»”.

Într-o bună măsură, volumul în discuție – „Iarăși Bacovia!...” – continuă această preumblare prin ținuturile lui Bacovia purtând în subsidiar credința că un nou demers critic nu face altceva decât să ajute la perpetuarea operei. Legenda aceasta bacoviană presupune și un *continuum bacovian* care aduce în același loc opera propriu-zisă, dimpreună cu receptarea acesteia, posibilitățile de a o redefini din perspectiva altor tipuri de critică și chiar re-contextualizarea sa continuă, așezându-i-se diferite backgrounduri culturale. Rămân de stabilit pe viitor relațiile care se pot identifica între acest *continuum bacovian* și ideea de bacovianism, eventual cu supremația celui dintâi. Evident, într-un asemenea excurs integrator, cărțile dedicate de profesorul Călin lui Bacovia stau la loc de cinste; și nu doar acestea, întrucât și alte titluri din bibliografia sa precum „Centenarul. Lecturi particulare” ori „Stăpânirea de sine”, „Gustul vieții” dau mărturie mai mult decât credibilă Bacăului de altădată și dintotdeauna. Altfel spus, cel mai adesea, Bacăul în care locuiește cu gândul criticul are numeroase puncte de tangență cu *Ținutul lui Bacovia*. Glosele, parte din jurnal, cuvintele scurte – născute în temeiurile moralei – nuanțează un mod de a privi, de a înțelege și de a explica. Mă gândesc că acest *continuum bacovian*, mai ales prin chipul bacovianismului, pare să fi fost singurul produs de export al literaturii noastre de după cel de eminescianism, reprezentând până la urmă una dintre puținele constante ale literaturii secolului XX. Acesta se cere a fi atent calibrat, cu răbdarea celui care se întoarce mereu la sursă, verificând fiecare afirmație și demontând, acolo unde e cazul, teze care nu se susțin. Scurt exemplu: una dintre cele mai discutabile afirmații a aparținut lui Ion Caraion, care era convins de faptul că mediul nu a determinat viața adolescentului Bacovia. Peste ani, aveau să apară articolele și cărțile lui Constantin Călin care, cu meticulozitate, probau

temeiuri în acvaforte

Marius MANTA

Continuum bacovian

exact contrariul: mediul a influențat, ba chiar a bulversat existența lui Bacovia.

De multe ori, dezinteresul față de biografia poetului a dus la supoziții eronate. Mircea Scarlat atenționa asupra realității că lirica lui Bacovia poate de multe ori înșela prin iluzia accesibilității. Mai mult, din păcate, în cazul lui Bacovia (precum în cazul lui Eminescu), exegezele critice au creat, în timp, o sumă de clișee care s-au dovedit extrem de rezistente, pătrunzând în istorii literare, manuale școlare, dobândind o nemerită notorietate și – ceea ce este mai grav – dirijând receptarea operei de-a lungul unor piste false. Ei bine, atenționez din nou asupra faptului că studiile și luările de poziție ale lui Constantin Călin vin să readucă în albia firescului orice demers interpretativ. Nu știu dacă greșesc, dar înțeleg că posibilitatea de a contura acest *continuum Bacovia* se înfăptuiește în expresia unei practici irepetabile.

De fapt, cu ocazia „Triumfului unui marginal”, Constantin Călin explica: „Formată din «dispersii», nesubordonată vreunei teze anume, cartea aceasta e, în ciuda acestui fapt, una omogenă și demonstrativă. Demonstrez prin ea, întâi, că Bacovia, autorul a sub 500 de pagini de poezie și proză, îl poate sateliza pe un cercetător ani în șir și, în al doilea rând, îmi demonstrez mie că, fără a avea senzația că «trag de subiect», pot ramifica investigațiile asupra operei sale, în subterane și la suprafață, că pot descoperi și argumenta o gamă întinsă de teme sau că pot stabili relații noi cu alți autori și cu alte opere”. Drumul continuă pe mai departe și în „Iarăși Bacovia!...”: „Un magnetism al minții atrage și reține, spontan, orice se potrivește cu preocu-

parea mea. M-am surprins apoi că, de la o vreme, interpretez textele sale după datele din sufletul meu; citatele mi-au devenit consubstanțiale. Căutând spre interiorul lui Bacovia, privesc, din ce în ce mai des, în mine. M-am pus *in situ*, în speranța că voi înțelege și ceea ce mi-a rămas, până acum, incomplet cunoscut”. Știm deja că avem de-a face cu o critică simpatetică, dublată de elementele criticii de tip jurnalistic și într-un final de critică culturală, pe care însuși cel în cauză le definește în forma unei metode exhaustive, aplicată pe un larg fundament cultural. Exemplele la care apelează sunt extrem de numeroase și relevante prin eficiență. În unele cazuri, relevanța unui element este determinată și de numărul de ocurențe, statistica fiind adjuvantul hotărâtor deși, firește, cantitatea nu este întotdeauna semnificativă din perspectiva sensurilor de adâncime. E un mers zigzagat, antrenat în materialele publicate în „Ateneu”, „Acolada” ș.a.m.d.

Constantin Călin are toate datele să revină la aspecte punctuale precum debutul lui Bacovia (la 17 ani în revistă, la 34 în volum – când o parte dintre colegii de generație reușiseră să se distanțeze: debutaseră deja Isidor Budu, Eugeniu Revent, Eugen

Ciuchi). Față de aceștia, Bacovia pare mai degrabă scos din priză, dezinteresat, neavând stresul termenelor de predare. Nu spun nicio noutate: în măsura în care o întrebare e bine pusă, ea are datul de a-și genera răspunsuri ce înlătură misterul, care duc construcția mai departe. Ei bine, justificate curiozitățile legate de cum lucrează Bacovia, cum citește, care îi sunt temerile ori ce îi prilejuiește divagările.

Nu mă interesează să urmăresc acum cuprinsul volumului, însă cititorul va avea bucuria să descopere considerente cu caracter interdisciplinar, autorul studiilor așezându-și subiectul cercetat în câmpul muzicii ori mai adesea al artelor plastice – ce legătură ar putea fi cu El Greco, ce nuanțe cunosc nopțile la Bacovia, cum și de ce sclipesc cuvintele –, majoritatea acestora plecând de la convingerea că toate artele au nevoie de atmosferă: „Ce n-au subliniat cei care l-au caracterizat pe Bacovia «poet de atmosferă» e că toate artele au nevoie de așa ceva. «Atmosfera» e un lucru esențial. Un desen reușit are «atmosfera», o simfonie place datorită «atmosferei», un spectacol se reține prin «atmosfera». O frază (inclusiv în critică) fără «atmosfera» e ca o bucată de iască pietrificată. «Atmosfera» e ceva inefabil și

• Alexandru Macovei – George Bacovia

în același timp concret. Ea e mai mult decât ceea ce vezi, auzi, înțelegi. Îți evocă imagini din trecut ori te face să gândești la «lumi ce nu există». Nu ocolii, vă rog, nici rândurile despre ploaie, care prilejuiesc întrebarea „câți simt cu adevărat poezia bacoviană?” Totuși, fiind convins că Bacovia place în continuare – deși poetul însuși era convins de contrariu –, autorul glosează în jurul rezistenței și al fascinației pe care o degajă o operă ce sublimează tăcerea.

Constantin Călin are exercițiul efortului îndelungat, dar mai presus de asta o curiozitate continuă față de aspectele ce ar putea trece drept insignifiante în fața altora. Pe toate acestea le updatează, în raport cu dinamica lumii: „...eu nu transcriu pur și simplu. Ca să intre aici sau colea, o fișă are nevoie de o minimă remodelare. Trebuie s-o adaptezi, s-o motivezi, să-i imprimi o anume simetrie. Câteodată atari «ajustări» iau tot atât timp cât și prima ei scriere”. Apodictic, constată: „Plecă la drum cu intenția de a fi exhaustiv și ajungi la capăt cu concluzia că trebuie să fii selectiv. Lași pe dinafară tot ce nu poți încadra firesc în «poveste»”. Uneori, ironic sau mai degrabă sarcastic, nu se dă în lături de la a-și împunge auditoriul: „Sînt scriitorii care câștigă cititori participând la șezători literare sau ținând conferințe, spunând lucruri frapante și anecdotice, teatralizînd uneori. Bacovia n-avea dispoziția necesară călătorilor și nici mobilitate de spirit, și prin urmare nu s-a angrenat în astfel de activități. Leșirile sale în public pot fi numărate pe degetele unei mâini, și numai trei dintre ele au avut ecouri în presă. S-a spus că era aplaudat îndată ce apărea în fața auditorilor. Cunoscoam din situații similare acest gen de aplauze cu parfum de clacă. Așadar, cred că a fost aplaudat mai degrabă pentru «legenda» sa ori pentru înfățișarea sa timidă, ca să prindă curaj, nu în semn de așteptare și de recunoaștere. Oricum, simpatiile atrase cu aceste ocazii nu s-au reflectat în tiraje”.

Prin urmare, „Iarăși Bacovia!...” – un Bacovia la care criticul Constantin Călin revine mereu (chiar dacă ni se atrage atenția pe drept cuvânt că nu doar acesta e subiectul preocupărilor sale!), împachetat la nivelul obiectului într-o lucrare a lui Dany-Madlen Zărnescu, despre al cărei negru odată opinam: „Negrul acesta nu poate fi așezat într-o anume ramă, el nu suferă povestea; e străin oricărei desfășurări narrative; dimpotrivă, taie în surplusul materiei, descoperă culoarul, pune în dialog creatul cu increatul. Oferă conținut revelat. Mai mult, el e punct nodal între apropieri și îndepărtări, ogindind doar în fața celui care are răbdarea de a privi”.

conexiuni

Ștefan RADU

Măsura resacralizării

Octombrie pare a fi nu doar „luna recoltelor bogate“, a bilanțului agricol, ci și o lună a „recoltelor“ culturale. Evenimentele artistice, științifice și literare au pus stăpânire pe comunități, dincolo de imperfecțiunea vremurilor pe care le trăim. Festivaluri, simpozioane, expoziții remarcabile, premiere teatrale, concerte, toate par a defini – cu încărcătura lor sublimă – un soi de revoltă față de urâtenia și griul infect ale timpului în care existăm. „Frumusețea va salva lumea!“ – spunea Dostoievski. Nu-l contrazic; doar că mă întreb dacă noi – cei manipulați pervers și duși cu turma către „un viitor paradiziac“, ecologic și virtual – mai suntem în stare să vedem frumusețea naturală din jurul nostru, dacă mai distingem lumina creatoare prin noianul de flăcări ale infernului ce ni l-am împrumutat. Cum am ajuns în acest punct? Relativ simplu: printr-un soi de secesiune a inteligenței și a sufletului.

„Mai este o speranță!“ – mi-am spus privind la cele ce s-au întâmplat la Simpozionul Național de Estetică, organizat de Centrul de Cultură „George Apostu“ din Bacău. Într-un fel sau altul, cei care au conferențiat și unii dintre cei ce au intervenit în dezbateri au făcut un apel (aproape disperat!) la unitatea și unicitatea umanității, la reîntoarcerea către rădăcini. Hipocrate considera că există doar pacienți, nu și boli. Că omul trebuie tratat *in integrum*, nu doar simptomatic. Regula se poate aplica și civilizației umane aflate în grea suferință, la cheremul unor lideri imbecilizați de confortul prezentului secularizat. Iată de ce, la Simpozion, mi-a atras atenția prezența domnului prof. univ. dr. ing. Eugen Seghedin, prorectorul Universității Tehnice „Gheorghe Asachi“ din Iași. Domnia-sa și-a jucat perfect rolul de „intrus“ printre atâția esteticieni, critici de artă, specialiști în comunicare, poeți și artiști plastici, făcând o pledoarie succintă și perfect țintită pentru restaurarea identității umane în contextul hipertehnologizat actual. Comunicarea profesorului Seghedin – *Tehnologie, societate, umanitate* – a fost printre puținele care au reușit să scoată privirile elevilor și studenților prezenți în sală din ecranele telefoanelor conectate la rețelele de socializare. Un inginer – cunoscut în lumea invenției și a cercetării fundamentale – este, pentru unii, o apariție „exotică“ într-un congres de estetică. Pledoaria domnului prorector pentru frumos, pentru artă și cultură a fost sinceră și concretă. Ea mi-a reamintit anecdota cu Ion I.C. Brătianu. Agasat de intervențiile în Parlament ale adversarului său politic, Iorga, cu aroganța pe care nu și-o stăpânea, ar fi întrebat: „Ce să învățăm de la un inginer?!“ Calm și șarmant, Brătianu i-ar fi răspuns: „Măsura, domnule profesor, măsura!“

De altfel, cercetând cine este Eugen Seghedin, am descoperit în biografia sa intelectuală elemente care justifică prezența la tribuna unui simpozion de estetică. Cel mai recent proiect al său este „PoliArt“, un spațiu destinat studenților politehniști din Iași care au preocupări artistice (în special muzicale). Aproximativ o mie de studenți de la facultățile tehnice beneficiază de îndrumare și coordonare profesionistă din partea specialiștilor și cadrelor didactice de la Universitatea Națională de Arte „George Enescu“. Tineri care se pregătesc pentru a fi „dresorii“ societății tehnologizate de mâine simt nevoia de a fi „întregi“. Ei au înțeles că dihotomia știință-artă este artificială și de dată relativ recentă (rezultantă a desacralizării obsesive lansate de Revoluția Franceză). Nu desființarea sistemelor clasice de valori reconstruiește societatea umană. Impunerea libertinismului (formă extremă a hedonismului) în defavoarea libertății asumate și responsabile n-a făcut decât să „legifereze“ neantizarea creației sacre. A venit vremea (și vremurile!) să ne reconstruim sufletele în matricea inițială!

Încă nu știu

Elicopterul a aterizat.
Ambulanța e deja aici, iar dispecerul de la sol
îi face semn să se apropie.
E teribil de cald. Din elicopter coboară
patru oameni îmbrăcați în roșu.
Doi dintre ei merg spre ambulanță.
Ceilalți doi rămân pe loc și povestesc
cu dispecerul.
Gesticulează mult, vorbesc mult,
mi se pare că și râd.

În ambulanță ești tu.
Accidentul (zborul frânt) s-a produs
de mai puțin de o oră.

Eu încă nu știu.
Lumea mea are încă aceleași coordonate,
pe aceleași axe.

Mi-am scurtat rochia și acum îi cos tivul,
pentru că nu peste mult timp urmează să ieșim
în oraș.

Chiar și așa, fără-nctare îmi arunc ochii
pe fereastră.

Nu știu ce caut. Simt o neliniște. O nerăbdare.
Nu știu cum să descriu mai clar.
Un fior în degetele care țin acul.

Destul de rapid reușesc să te transfere
de pe o targă pe alta.
Acum sunt șase oameni în jurul tău (au venit
și cei de la ambulanță).

Aerul dansează și e roșu aprins.
Toți șase ridică targa, o fixează pe două canalete
destul de înguste

și apoi, ca pe tavă, te împing în elicopter.
Trapa se închide și palele pornesc zgomotos.
Oamenii rămași la sol se îndepărtează în fugă.

Elicopterul se ridică. Eu,
eu rămân jos.
Sunt în continuare în spatele ferestrei,
cu acul în mână.

Îmi sună telefonul.

Bucuria nimicului

Noapte neagră. Adânc neagră. Mată. Mută.
Împăclită. Somn adânc.

O dihanie mă apasă în întuneric. Mă apasă
până mă pune jos.
Mă apasă până mă lipește de podea.

Gât îngustat. Gâfâi.
Nu mă opun. Nu se oprește. Mă apasă.
Mă apasă uniform. Presă uriașă. Corp la corp.
Carne de metal peste carne vie.

Atom de metal, atom din carne văskoasă.
Curg cleios. Smoală neagră întinsă pe podea.
Lățită, lungită. Respir greoi. Nu mă opun.

Nu se oprește.
Mă apasă. Simt ochii cum ies din orbite.
Smoală cu ochi.

Nu mă opun. Nu se oprește. Mă apasă.
Inima lovește turbată.
Bate până la sânge. Carne vie-ntre dinți.

Și răcnesc:
Nu mai vreau nimic de la nimeni (spre înăuntru).
Nu mai vreau să demonstrez nimănui nimic
(spre înafară).

Noapte neagră. Mată. Mută. Simt inima zvâcnind.
Nu mai e vis.

Simt respirația, maratonul aerului înăuntru,
în afară.

Bucuria nimicului în viață.

Damă de inimă

Când vezi o femeie frumos îmbrăcată
că stă lângă un pat de spital,
lângă soțul ei nemışcat,
ei bine, să nu te gândești la mintea ei,
nici la sufletul ei.

Să te gândești la sexul ei și să-ți imaginezi
cum te apropii și-i mângâi coapsa
(mâna ta, un crin înflorit),
cum îi lipești apoi fusta *uni* de pulpe,

Mir
BĂLAN

în timp ce îi dăruiești parfumul tău,
un parfum fin, bărbătesc, de doctor
sau în orice caz, de tămăduitor.

Tu crezi că ea nu știe ce îți imaginezi,
privirea ei nu destăinuie nimic,
Întunericul e negru și puhav,
până când vezi cum își așază
unul peste altul picioarele,
parcă vrând să ascundă acolo, sus,
o trăire, o emoție, o spaimă
căreia nu mai are puterea
să-i țină piept.

În răspăr primul pas

Moarte, moarte, nu am spus niciodată moarte!

Am spus smulge tuburile de pe tine, tuburi
și cabluri,
Smulge-le, ia-ți ultima picătură de sânge
Și pleacă.

Ți-au legat de pat mâinile și picioarele, cu cârpe,
Tu te zbați și te zbați, dar lasă mâinile,
lasă picioarele,

Lasă cârpele. Dă-le drumul
Și pleacă.

Te-au înfășat strâns într-un scutec alb, imaculat,
Acum nici măcar să te zbați nu mai poți,
Dar lasă trupul, dă drumul trupului,
Și pleacă.

În răspăr primul pas.
Dă-ți drumul fără drum.

Pentru că tu nu știi,
Dar prin oraș din loc în loc
Sunt țigănci care vând ghiociei.

Fă să pută a primăvară în tine!

O iubire adâncă

și toți ceilalți răsând grosolan
când se pronunță cuvântul *adâncă*,
și pufăind apoi, cu maxilarul ușor crispat,
nări dilatate.

Tot ei se apucă, aproape imediat,
de săpat. Și sapă și sapă.
Îi caută capătul. Îi caută adâncul,
să se convingă.

În scurt timp găsesc și dovezi,
șiruri lungi de gânduri, matrici
aproape intacte, furie și neliniște,
oase uzate de căutări,
filmul ochilor ei înaintea adulterului,
accidentul lui și amintirea
unei renunțări esențiale,
dinții lor (de necrezut aproape)
tociți cu *te iubesc*,
și printre toate astea, câte o bijuterie
dăruită la aniversare.

Capătul însă, nicicum capătul.

**Nicolae
CORLAT**

Imn singurătății sufletului trist

poetului Dan-Bogdan Hanu

După tine vin
din adâncul pământului
cu roadele lui de sărbătoarea sufletului
pe colbăite drumuri de țară
șerpuiind încă în memorie
spre cețurile arămii ale începutului

Fiorul unui sunet precum apele în fiorduri adânci
vibrează încă în adieri de seară.
Prieten, foșnetul frunzelor cade albastru
peste inima ta blândă ce așteaptă
prin insule inocente. Nu, nu ești singur.

Adormi în văzduh precum poporul închis
între zăbrele
la un pocnet din deget.
Treci pe toate străzile orașului urlând
ca un câine. Nu ești singur, prietene,
când amintirea
vie străbate încă strada noastră tu ești Christul
ce scutură pentru totdeauna lanțurile.

Precum

precum Nichita fără Dora lui în clipa morții
neîndurătoare
precum cârțița fără pământul prin care umblă
neconținut izvoare
precum cerul de care mă despart ori de câte ori
tresaltă o pasăre în zbor
și precum umbra aceasta pe care calc încontinuu
așteptându-te
așa-s toate clipele mele de-acum
și eu în ele însele prins
ca tăciunele în propriile flăcări arzând
ori stingându-mă lent pentru totdeauna.

Solitudine

nu mai aveam voie să fiu singur
în aer se făceau simțite reverberații ale hăului
împovărate de sinceritatea cântecului
păsările cad ploaie peste morminte
iar mie gândul îmi zboară la poetul necuvintelor

la o margine de apă
singurătatea-și croiește destin

aud zborul de pasăre deasupra rezonanțele sălbatică ale luminii

de-un timp abecedarul nașterilor rănește
umbrele uitaților în clepsidră
se scufundă timpul într-un rostogol iminent
la moartea lui asistă toate
fără să le numesc voi știți că există
că niciodată nu vor fi uitate
nu număr
liniștea din trup coboară pe cărare
singură și înmiresmată
o văd cum se depărtează de tot ce nu se măsoară
se pierde cum ai pierde în ceață un om drag
nu deodată

îl vezi cum pleacă și totuși stingi lumânarea
din inima ta
ascuți muzica din lăuntru pământului
ca pe un dat fără apărare
ești actorul ce mimează fiecare răsărit
știi că nu se va repeta și totuși în tine
totul se frânge

scenele visului

mă uit la femei frumoase și sensibile
le deschid porțile în fiecare seară
să intre precum cirezile de gânduri
de-a dreptul în vis
pe muzica lui Beethoven
acolo stau răzimat pe puntea din lemn
ce asigură trecerea între lumină și întuneric
le privesc așa cum ai privi un film mut
între mine și ele se cască un deșert din care șerpui
și beau nemurirea
îl văd crescând cu fiecare clipă devine imens
apoi ele plutesc mai departe între mine și realitate

tu, cel dinainte văzut

e prima dată când îți deschid porțile
ca un lup flămând stau la pândă
și nu aștept căderea umbrei peste nimicuri
iau din tine clipa din care sorb
apoi te ofer mulțimii
imaginea ta se confundă cu o mlaștină
în care aligatorii fac legea
un urlat pământul
armagedon și culoare
carâmbul soldatului și prea frumoasa letonă
uscându-și părul
vei ști că dulcele stil aduce prejudicii majore
zilelor noastre
aurorii boreale broaștelor cu carapace
și tigriilor vrăjiți de prima ninsoare

nimeni nu va voi îmbrățișarea nefericitului
ar fi ca și cum ai îndepărta un fum dens
dintre clipele adormite
în splendoarea zorilor rămași în copilărie
atunci când mama trage de tine
să-ți duci animăluțele prin roua înmiresmată
spre destinații abstracte
pentru tine toate sunt altfel
trăiești departe de clipa care te roade pe dinăuntru
ca un vierme

timpul de-atunci privește prin tine

ar fi de ajuns o încercare de a deturna una câte una
mironosițele
ar fi martore trecerii ar fixa pecetea
pe fiecare piatră
apoi ar muri toate așa cum au fost înviate
poezia nu poate răspunde nimănui
la nicio întrebare
numai iluzia așază acolo tăcerile
transformă statuile în nisip
nisipul în mare fierbinte
curgătoare peste întinderi de ceață

cuvintele

uneori le simți așa ca pe stafii coborâte din cer
cu sfințenie
pe cărări neștiute de noi
prezența lor falfăire de aripă
umbre așezate pe tâmpla umedă
căzută ploaie-n țărână
sunt vestitoarele
aducătoare de patimi
în dimineți răcoroase de mai
întru rugăciune eternă
cântece venite din alt continent
precum zborul de pasăre
adaos luminii

lumi anglo-saxone

Elena CIOBANU

De raptu meo

În 1873, la aproape patru sute de ani de la moartea lui Geoffrey Chaucer, ieșea la iveală un document de arhivă care avea să-i compromită serios reputația. Cel care a făcut descoperirea era (ce ironie!) tocmai fondatorul Societății Chaucer: Frederick J. Furnivall. Copleșit de amărăciune, ar fi vrut, așa cum ne arată o mărturie care s-a păstrat, ca „acest text să nu existe“. Despre ce era vorba? Într-o declarație înregistrată oficial pe data de 4 mai 1380, o anume Cecily Champaigne îl exonera pe numitul „Galfridus Chaucer“ de orice obligații sau răspunderi legale privind „de raptu meo“. În limbajul juridic al Angliei medievale, cuvântul *raptus* era înțeles ca desemnând un viol. Un text similar ieșit la iveală în 1993 nu a făcut decât să întărească concluziile precedente, deși din acesta lipsește cuvântul *raptus*.

Documentul dat publicității în 1873 a constituit un fel de mană cerească pentru o parte a criticii, în special de factură feministă. El a validat, de-a lungul celor aproape 150 de ani scurși între timp, opinii ca aceea exprimată în 2020 de către Samantha Katz Seal, care îl denunță pe „violatorul, rasistul și antisemitul“ Chaucer, exponent al „unei lumi în care privilegiile bărbatului alb, creștin și bogat sunt percepute ca un aspect inalienabil al existenței umane“. Afirmatia aceasta a apărut chiar în *The Chaucer Review*, publicație academică respectabilă, provocând reacții deloc negliabile în rândul specialiștilor. O profesoară de la Cambridge a ales să demisioneze din comitetul de redacție al revistei, în semn de protest față de această „caricaturizare grotescă“ a marelui scriitor și a umanității profunde a operei sale.

Nu că feminismul ar fi avut nevoie de documentul din 1873 pentru a-l înfieră pe Chaucer: există, se pare, suficiente „dovezi“ chiar în povestirile sale, dacă suntem pregătiți să anulăm orice distincție între biografie și artă. Discursul faimoasei Targovețe din Bath, ca să dăm exemplul cel mai proeminent, include un cavaler arthurian care, după ce abuzează violent de o fecioară lipsită de apărare, în loc să fie decapitat, așa cum cerea legea locului, este trimis, la intervenția reginei și a suitei sale, să cutreiere lumea în căutarea răspunsului la întrebarea ce-și doresc femeile cel mai mult pe lume. Bătrâna hădă la care găsește răspunsul se transformă în tânără încântătoare după căsătorie, iar cei doi trăiesc fericiți pentru tot restul vieții. Este un final perceput ca „înebunitor de injust“ de către o feministă precum Clarissa M. Harris. Ea nu poate să nu observe modul în care textul pur și simplu o „uită“ pe fata violată de cavaler, concentrându-se, în schimb, pe reabilitarea lui ulterioară și manifestând empatie doar pentru starea lui de suferință și de căință pentru faptele comise.

Clarissa M. Harris a fost, de altfel, una dintre cele trei feministe de marcă invitate să participe activ la un eveniment organizat online, la începutul lui octombrie 2022, de către Euan Roger, specialist în documente medievale de la Arhivele Naționale britanice, împreună cu profesorul universitar Sebastian Sobeki. Ei au prezentat două documente nou descoperite care schimbă total percepția împământenită legată de cazul presupusului viol ce a pătat numele părintelui literaturii engleze. Numeroșii (!) participanți au avut imensa surpriză să afle că, în lumina acestor texte, Chaucer și Champaigne nu mai apar deloc ca antagoniști. Înainte ca Champaigne să-l absolve pe Chaucer „de raptu meo“, un anume Thomas Staundon îi reclamase pe amândoi pentru încălcarea legilor muncii de pe atunci: Champaigne plecase din slujba lui înainte să se termine contractul, iar Chaucer o angajase pe aceasta să lucreze ca servitoare acasă la el. Drept urmare, „o interpretare radical diferită a cuvântului *raptus* devine acum posibilă“, spun cei doi cercetători. În loc de viol, termenul poate fi înțeles ca desemnând „transferul fizic“ al fetei dintr-o casă în alta.

Samantha Katz Seal se declară dispusă acum să-i acorde o anume clemență lui Chaucer, el fiind mort de câteva secole, dar nu și fiilor săi literari care, încercând să-l apere, n-au făcut decât să-i „perpetueze imaginea de violator“. Dacă asta a împiedicat feminismul să ajungă la valoarea estetică incontestabilă a operei lui Chaucer, atunci vina acestor bărbați este cu adevărat abisală.

Exact în momentul în care lumea întreagă vorbește tot mai apăsător despre pericolul unui război nuclear, ca fază finală a unui război convențional ce „arde” chiar lângă granițele României, într-un Occident ce pare să-și renege, de-a valma, istoria, memoria, specificul axiologic, mergând până acolo unde chiar și Divinitatea este evacuată dintr-un cotidian sufocat de virtual și tehnologie, ca și cum nimic din toate acestea nu ar exista, Bacăul trăiește și consumă la cote înalte o inflație de proiecte culturale autumnale de cea mai bună calitate. Simpozionul Național de Estetică, program derulat de Centrul de Cultură „George Apostu”, ce a bifat în acest an cea de-a XXVII-a ediție, este un bun exemplu, în acest sens.

Mizând, ca de obicei, pe dinamismul și efervescența „Artelor în dialog”, ediția din acest an a oferit cu dărnicie publicului interesat o gamă extrem de densă și de diversificată de activități și evenimente cultural-artistice, condensate de-a lungul celor trei zile de sărbătoare a spiritului și inepuizabilei capacități creative a omului (12-14 octombrie 2022). Programul a debutat cu *Ziua artelor vizuale*, artistul invitat să expună lucrări pe simezele Muzeului de artă contemporană „George Apostu” fiind basarabeanul Alexandru Macovei, deținătorul premiului oferit de Centrul de Cultură „George Apostu” în cadrul celei de-a XXXII-a ediții a *Saloadelor Moldovei* (august 2022). Expoziția de pictură, caligrafie și grafică „Interferențe bizantine”, prezentată de prof. univ. dr. Petru Bejan, este un veritabil triumf al artei plastice românești contemporane, o pledoarie pentru păstrarea ființei umane în coordonatele clasice ale culturii, realizată prin intermediul caligrafiei, al vechilor texte religioase și al unei abundențe cromatice spiritualizate. Cu această ocazie au fost lansate cele mai recente produse editoriale ale Centrului – revista „Vitraliu”, nr. 57, și albumul de

Alin-Sebastian POPA

Reverii culturale autumnale

artă „Interferențe bizantine – Alexandru Macovei” – și au fost prezentate volumele semnate de Mircea M. Ionescu („Beethoven cântă din pistol” și „Revolta lui Rasputin”, Buc., Editura *Palimpsest*, 2022) și de scriitorul, eseistul și cunoscutul traducător de limbă persană în limba română, prof. dr. Gheorghe Iorga („Când muzele mai purtau corset”, Iași, Ed. *Junimea*, 2022). În acest context, criticul de teatru Dana Pocea și Gheorghe Geo Popa, amfitrionul evenimentului, au susținut convingătoare pledoarii pentru lectură.

Joi, 13 octombrie 2022, a fost *Ziua muzicii*, programul fiind deschis, simultan, la Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău și la Biblioteca Județeană „C. Sturdza”, cu lucrările în plen ale Conferinței Naționale de Estetică, la care au fost invitați să susțină alocuțiuni nune importante din

mediul universitar național, din lumea criticii și cronicii de teatru. Au conferențiat prof. univ. dr. Aurelian Bălăiță, prof. univ. dr. ing. Eugen Seghedin, conf. univ. dr. habil. Călin Ciobotari, prof. univ. dr. Petru Bejan, conf. univ. dr. Oltița Cîntec, prof. univ. dr. Dragoș Pătrașcu, lect. univ. dr. Dumitriana Condurache, criticii de teatru Ion Cocora, Dana

Pocea și Ion Parhon, poetul, publicistul și eseistul Daniel Pocovnicu și, nu în ultimul rând, invitații speciali din Republica Moldova: Alexandru Grecu, Leo Butnaru și Gheorghe Mândru. Seara, începând cu ora 18,30, sala de concert a *Ateneului* din Bacău a găzduit un veritabil triumf al muzicii clasice, la care și-au adus contribuția orchestra Filarmonicii „Mihail Jora”, dirijorul Valentin Doni și, nu în ultimul rând, vocea magică a sopranei Ramona-Elena Tănase (Luxemburg).

La capătul unui veritabil maraton cultural, al cărui traseu tematic a cuprins întregul areal al artelor contemporane, cea de-a XXVII-a ediție a Simpozionului Național de Estetică s-a încheiat în data de 14 octombrie 2022 cu *Ziua teatrului*. Întregul program al zilei a fost un omagiu adus dramaturgiei și artei scenice românești de ieri și de azi, activitățile acoperind atât planul teoretic, cât și pe cel practic. Prima parte a zilei a debutat la Universitatea „George Bacovia” cu evenimentul aniversar „Alexa Visarion – 75”, „prezent” la Bacău prin intermediul vide-

ofilmului „Noaptea bufonilor” și al volumelor „Caragiale vizionarul” și „Alexa Visarion sau destinul vocației – ecourile amintirii”. În cadrul acestei întâlniri au susținut alocuțiuni conf. univ. dr. Călin Ciobotari, care a realizat o emoționantă prezentare a *regizorului ideal* – întruchipat de Alexa Visarion, prof. univ. dr. Aurelian Bălăiță, Daniel Pocovnicu, Leo Butnaru, dramaturgul Mircea M. Ionescu și Gheorghe Geo Popa, directorul Centrului de Cultură „George Apostu”.

Întregind perfect atât programul zilei de 14 octombrie, cât și pe cel al întregului Simpozion, *Ziua teatrului* s-a încheiat cu vizionarea spectacolului „La Est de Sud”, un spectacol total, ce reflectă cu fidelitate distopia în care trăim, tragedia unei umanități care a încetat să viseze, un veritabil triumf regizoral, scenografic și actoricesc, la care și-au adus contribuția Eliza-Noemi Judeu, Florina Găzdaru, Bogdan Matei, Dumitru Rusu, Alexandru Gușă, Sebastian Munteanu, Andra Romașcanu, Karla Merlușcă, Gabriela Toma, Gabriel Scalschi, Mariana Popa (care semnează scenografia), Cristian Jugaru (sonorizare), Codrin Condrea (lumini) și Gheorghe Geo Popa (regia).

Am parcurs, împreună, o fastuoasă călătorie a spiritului în lumea artelor spectacolului, în lumea magică a cuvântului scris, am lăsat cromatica să se joace în privirea și în sufletele noastre, încercându-ne cu emoții duhovnicești aduse de departe, din Bizanțul *Porfirogenetilor*, prin intermediul vechilor texte religioase caligrafiate și colorate cu atâta har de Alexandru Macovei, am lăsat sunetele divine ale Orchestrei „Mihail Jora” din Bacău și ariile calde ale sopranei Ramona Tănase să pătrundă în cele mai intime unghere ale ființei noastre, pentru a ne ridica în spațiul încărcat de fericire și lumină al Muzicii bune. Toate acestea, într-o perioadă în care Timpul pare să-și fi pierdut total răbdarea cu noi.

• revista revistelor • revista revistelor • revista revistelor • revista revistelor • revista revistelor • revista revistelor •

APOSTROF
revistă a uniunii scriitorilor

9/ 2022

Iată, în Revista „Apostrof” găsim un *Dosar Horațiu Mălăele*. Popularul actor s-a apucat de scris de ceva vreme. Atât poezie, cât și proză. Le putem degusta... Ion Vartic face oficiile critice: „Povestirea *Tehomir* a lui Horațiu Mălăele nu numai că e scrisă la un înalt nivel stilistic, ci este, în primul rând, o construcție ingenioasă ca simbolistică”. Ion Bogdan Lefter îi face un portret complet... artistului multilateral: actor, regizor de teatru și film, caricaturist, grafician, pictor și scriitor: „O asemenea *mutră* afișează pe scenă: ochelariști de aparență confuză, cu lentile rotunde pe față rotundă, nepricepând imediat ce se

întâmplă în jurul său, de unde zăpăceala, deruta, ezitățile, reacțiile întârziate, însoțite de emisii verbale scurte și nedumerite și de mișcări dezordonate, puținel dezarticulate”.

Marta Petreu scrie în editorial despre „Vremuri istorice – dacă asta ne consolează”. „Cum s-a putut schimba totul, în numai trei ani, cu o asemenea viteză? Dacă în toamna anului 2019 ne-ar fi spus cineva ce-o să vină peste noi în numai câțiva ani, trei, nu mai mulți, i-am fi răs în față și i-am fi ironizat că se joacă de-a Nostradamus.”

Lucian Vasiliu răspunde întrebărilor lui Radu Constantinescu. Putem afla, din mărturisirile sale, multe despre viața și opera sa și despre lumea literară de ieri și de azi.

Desigur, nu lipsesc cronicile literare, eseurile, poezia, proza, apelul la memorie, traducerile. (D.P.)

Poezia – 100

Revista de cultură poetică de sub egida Uniunii Scriitorilor din România a atins în al XXVI-lea an de apariție borna cu numărul 100. Editat de Fundația Culturală „Poezia”, „cu sprijin de la bugetul local” ieșean, trimestrialul fondat de Cassian Maria Spiridon și slujit de o vrednică echipă (Marius Chelaru, Dragoș Cojocaru, Liviu Papuc, Doina Buciuieac) își consolidează cu fiecare număr poziția în mișcarea națională care promovează talentele poetice, întorcându-ne și la valorile tradiționale. Editorialul „Revista *Poezia* în o sută de anotimpuri” al directorului fondator prezintă biografia publicației, încheind cu credința că „număr de număr ne vom bucura cu toții de cea mai înaltă formă a spiritului”, care este poezia. „La mulți ani!”, de la atenești.

Academia Bârlădeană

XXVIII, 3 (88)

La 150 de ani de la nașterea lui George Tutoveanu (1872-1957), poetul Bârladului deschide revista cu sonetul „Moldova mea”, iar Mircea și Sergiu Coloșenco îi realizează un amplu medalion. Consecventă programului de punere în valoare a patrimoniului cultural local, publicația se ocupă în continuare de Victor Ion Popa, de casele Pruncu și Neșțian, dar și de uitata casă a Zeletinilor de la Burdusaci. Stan V. Cristea scrie despre episodul bârlădean al biografiei lui Marin Preda, o experiență militară care va trece parțial în romanul „Intrusul”. (I.D.)

Nu pot trece fără reacție peste despărțirea lumii întregi de Regina Marii Britanii. Ce a pus într-o lumină aparte spiritul unei epoci favorizate prin binecuvântată domnie. Saptezeci de ani de suveranitate nu se dau chiar oricui.

Nu e premiu acordat pentru multă știință de carte. Mai degrabă e har răsplătind subtilă smerenie. Invocată explicit de discursul intrării în război al lui George al VI-lea, tatăl viitoarei regine, ce a rezistat eroic în fruntea unui popor britanic inspirând lumea cu speranța libertății. Chiar și pe supușii dintr-o bună bucată a propriului imperiu.

Am privit o mare parte a acestei ceremonii funerare excepționale cu ochiul atent al celui care înregistrează de mult presiunea uriașă a modernității la care rămâne supusă onorabila instituție. Asaltată, cu siguranță, inclusiv prin enorma energie a parvenitismului manifestat de falanga curtezanei de ambele genuri. Idolul libertății extreme a feminismului ultraexperimental, totuși nu știu de ce, încă frustrat până la gradul atroce.

Singura disproporție remarcabilă a evenimentului a rămas până la capăt între discreția de o viață întreagă și amploarea ceremoniei din final. Când instituții fundamentale s-au impus atenției publice: biserica și armata. Mult timp, și românii au acordat încrederea lor corespondentelor autohtone. Azi însă nu prea mai știm.

E aproape prima oară când mă conving, iubite Maestre, că ați avut absolută... (nu, nu, când zici „aproape prima oară“, asta nu „armonizează“ cu epitetul *absolut*, *absolută*...); că ați avut multă, pot spune, înlocuind epitetul *absolut*, dreptate când presupuneți, ba nu, când îmi spuneți să presupun eu, ceea ce, vă corecți peste câteva clipe, ar fi fost inutil, dacă nu aș fi cutezat și, mai ales, dacă nu ar fi fost să încerc, în fapt, în practică, în... da, în creație... – că este un uimitor și minunat dar, ca descendență din har – divin, bineînțeles – să prevezi mișcările subiectului; mișcările în continuare ale subiectului de continuare tocmai a subiectului respectiv. Sigur, nu doar că țin minte sfatul pe care mi l-ați dat, ci am încercat să țin cont de el în intențiile mele – sfatul de a învăța să construiesc subiectul cât se poate mai aproape de condiția lui impecabilă, pentru că de desăvârșire ar fi inuman să vorbim – aici, prin *inuman* eu înțeleg, sugerez ceea ce este dincolo de firea și posibilitățile omului, chiar dacă el este un creator redutabil de subiecte, acest *in-uman* însemnând condiția divină, caracteristică doar Creatorului Suprem. Posibil, și El, dacă ar folosi epitetul *in-divin* (alias: *ne-divin*), s-ar gândi la ceea ce este specific bietului om în condiția de creatură ce cutează să creeze. De ce – cutează? [Oh, iertare!... – Îmi vine să spun... cut(r)ează...] Pentru că acesta poate fi chiar un imbold venit de la Suprem, omul-creator părănd necesar în calitate de simplă calfă care să facă și ea ceva pentru diversificarea lumii.

Încep să vă dau dreptate, iubite Maestre, că declanșarea a ceea ce lumea terestră (nu știu dacă și Spiritul Suprem) a convenit să numească inspi-

atelier de lectură experimentală

Daniel-Ștefan POCOVCICU

Discursul final al reginei

Evidențe dureroase ale declinului s-ar putea să ne cam fi răzgândit.

Echipa redacțională a CNN a subliniat că acolo era o familie, o organizație și o afacere. Accentuând astfel motivația respectului încă viu pentru vechea metropolă. Un amic român trăitor la Londra mi-a evidențiat că familia în cauză e cea mai mare proprietară de terenuri din regat. De acord. Însă nu am găsit niciun oligarh român dispus să se țină la comparabilă distanță. Să nu-și dea cu părerea, să nu manipuleze cumva, prin unelte. Să refuze cel mai neînsemnat acces la putere. Cât mai discreționară posibil.

Iar la sfârșitul ceremonialului, am înțeles foarte clar că Regina a avut un discurs coregrafic monumental. Premiu de consolare pentru o viață de rezervă, dăruire și penumbră? Poate. Fără lamentare, nici justificare. Sau mai curând ultimul dar ritualic și marțial, majestuos oferit fiului, Regele Marii Britanii?

O transmitere magnifică a acelei incredibile puteri simbolice ce, uneori, îi dăruiește beneficiarului senzația că este fără de putere? Ca în episodul Ceaușescu? A avut un unchi ce a pus o curtezană (fiindcă doar asta era, la urma urmei) mai presus de monarhia prin care se afla în slujba poporului britanic. În schimb, nepoata l-a plimbat în caleașcă și l-a decorat pe dictatorul român, fiindcă așa cereau interesele țării. Pe care nu e locul meu aici a le discuta.

Oameni „cu sânge albastru“ coborând sau ridicând instituția la rangul de care s-au simțit în stare. Casa de Windsor, cu pronunțată sorginte germanică, ne amintește de monarhia românească a vreunui război mondial? Amândouă supuse asaltului modernității?

Discuția nu trimite la cine știe ce comparație a monarhiei cu republica. Ea se referă strict la raportul dificil, metafizic, totuși atât de comun zilelor noastre, între valoarea oricărui om și instituția pe care e menit să o reprezinte. Tot un loc ce

rămâne de sfințit. Azi când dezumanizarea galopează în reducția căutării fanatice a „inteligenței artificiale“. Conștiință sălbatică a slăbiciunii umane, pe care ar vrea s-o exileze, s-o trimită în alt lagăr. Spre a o înlocui cu o iluzorie superioritate tehnică, ce se clatină la fiecare pas.

Apropo, ce se mai aude cu misiunea spațială de întoarcere pe lună? Aviz visătorilor cu ochii deschiși care deja asistă în fantezie la plecarea umanității de pe pământ. Așa ca supremul fiu risipitor ce distruge, spurcă, defăimează, apoi pleacă mai departe, lasă totul în urmă, complet și definitiv. Lăcustă antropică ce ar vrea să împrumute ADN-ul insectelor fie și numai prin alimentație.

Uite de ce sunt convins că e bine a rămâne atent la monarhia britanică a anilor ce vin, spre a afla cum își mai negociază raporturile hiper-complexe cu mereu iminenta modernitate, despre care ni se tot spune obsesiv că am depășit-o de mult.

E probabil același proces traumatic prin care se cimentează în noi inerția simțului etic. Altfel de manifestare, mai ideologică, a celei simplu senzoriale, amintind mecanica frustă a obișnuirii rapide cu mirosuri cât de pestilențiale. Complicitatea prin care tot mai mulți oameni se trag în tabăra învingătorilor gălăgioși, deși știu (cât se poate de cinic discret) că ea duce la pierzania tuturor, fără excepție. Un scârbos instinct de conservare, supraviețuire ce a transformat până și pe preot ori intelectual în ființă politică, demagogică forte, întru beneficiul călduț al slavei deșarte supurând popularitate și succes.

Regina nu a fost ferită deloc de această încheștare cu spiritul veacului. A răspuns câteodată conservator, instituțional, ca o suverană. Uneori, s-a adaptat din mers la preferințele supușilor. Alteori, a lăsat la iveală mai limpede profunzimea iubirii de mamă. Poate cea mai amplă demonstrație a ei a fost tocmai impresionanta ceremonie funerară. Demnă de construcția celor șaptezeci de ani. Din care să-și tragă britanicii speranța și așteptarea unei următoare domnii pe măsură. Măcar a faptelor, dacă a anilor nu se mai poate.

Este o părere. Însă lungimea domniei Reginei parcă mi-ar spune că Cineva a înțeles-o și, în bună măsură, a fost de acord, alături de ea.

Yes-Eu

Continuarea subiectului

rație ar echivala cu o descleștare, care însă dă și senzația că te afli în fața unui adversar foarte puternic și experimentat care, nu se știe din ce motiv, își va folosi puterea și experiența pentru a împiedica manifestarea puterii și experienței tale creatoare. Întru diversitatea lumii. Pentru că, la un moment dat, trăiești sentimentul că te afli la un pas (la un rând încă nescris, la o trăsătură de

penel neașternută deocamdată pe pânză, la o notă încă nerotunjită în portativ...) de o catastrofă iminentă, că se apropie înfrângerea fatală, după care nu va mai urma vreo victorie, deoarece după înfrângerea fatală nu mai poate urma niciun soi de altfel de înfrângeri. Trăiești sentimentul că puterea și adversitatea celui experimentat, ce se opune forței și experienței tale, sunt un mod de

• Alexandru Macovei – Cu Ilie Boca, la Tescani

a te îngenunchea totuși până la urmă sau chiar la acest început de partidă, de abordare a subiectului, de căutare a posibilelor mișcări de desfășurare a lui. E o stare de pre-knockout, de luf, de prăbușire în gol, pe lângă adversar, a floretei cu care-l înfrunți pe acesta. Și conștiința dramatică, fatale imposibilități de a te feri, de a te ocroti, la rândul tău, de lovitură floretei Lui ce-ți va aduce sfârșitul. Oricât de încordat ar fi arcul firii tale, al mușchilor tăi, al agerimii și norocului tău, el nu te va putea arunca din calea floretei ucigătoare.

De aici încolo, totul va fi târziu, chiar dacă acest *târziu* nu ar dura decât o clipită, două, trei, până ascuțișul floretei își va face treaba, ucigându-te. Să mai ai timp să-ți spui că totuși ceva a fost greșit în orânduirea lucrurilor și a orândei tale, că forțele tale și cele din exterior, ce s-au dovedit a fi agresive, letale, s-au aflat într-o inadecvare de poziționare și potență? De unde și neîndemânarea-ți de a ieși din situația-limită.

Și, dacă e la mijloc – și pretutindeni! – clipita fatală a curmării de conștiință, mai are rost, iubite Maestre, să mă gândesc că aș putea descrie chiar tensiunea, absurditatea și abisul acestei clipite fatale, a definitivei ieșiri din „circuit“?... Nu-mi dau seama...

Dar totuși voi încerca să aplic uimitorul și minunatul dar, ca descendență din har – divin, bineînțeles –, pentru ca să prevăd mișcările subiectului; mișcările în continuare ale subiectului de continuare chiar a subiectului respectiv care, iată, are a se termina într-un vârful de floretă, în floarea de sânge a fatalității... Poate, și a fertilității...

Leo BUTNARU

Marius MANTA

Jazzul pianistic, la superlativ

Pentru cunoscătorii fenomenului jazzistic, numele lui Sorin Zlat este cu siguranță deja unul familiar, muzicianul fiind apreciat în ultimul timp drept cel mai expresiv și complet virtuoz al pianului din generația tânără – și nu numai! În paranteză fie spus, în timp ce canalele sociale oferă produse muzicale de o calitate mai mult decât îndoielnică, iar posturile comerciale pun preț pe o vulgaritate dusă spre extrem, muzica bună rămâne doar în fieful stațiilor de radio specializate ori rostuită cu pricepere în rafturile colecționarilor. Zilele trecute am avut bucuria de a asculta un amplu interviu cu Sorin Zlat la Radio-România Muzical, în centrul discuției aflându-se noul album, apărut în septembrie 2022, intitulat „Land of dreams”, un album cu compoziții și orchestrații cât se poate de originale.

Evident, din pricini ușor de înțeles, nu am posibilitatea acum să „compun” o fișă biobibliografică exhaustivă a celui în discuție, nu pot însă nici să pășesc către o minimală prezentare a produsului muzical

fără a puncta câteva dintre reușitele unei personalități care a trecut de mult dinspre statutul de speranță a muzicii tinere către un artist extrem de matur, ce își dezvoltă arta în prezent de-a lungul mai multor paliere. Absolvent al Colegiului Național de Artă „George Apostu” Bacău, Sorin Zlat a pășit ulterior către Universitatea de Arte „George Enescu” din Iași, unde, în 2009, a terminat cu o licență dedicată clarinetului. Totuși, în timpul facultății s-a produs treptat dar definitiv apropierea de spațiul jazzului și mai ales de pian, probabil instrumentul cel mai capabil de a scoate în relief seria largă a disponibilităților artistului. Definindu-și un stil cu elemente din latino, pop, muzica clasică, new sound și influențe de la Thelonius Monk, Oscar Peterson, Chick Corea, Dizzy Gillespie, Sorin Zlat a obținut masterul în muzică, secțiunea Piano Jazz, la Universitatea Națională de Muzică din România. A urmat o evoluție spectaculoasă, cu premii deosebit de importante – extrag măcar 2020 Yamaha Artist, 2018 Romania Best Band of the Year, 2017 & 2014 Best Jazz Musician (Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România), 2015 Best Musician of the Year, dar mai

ales 2015 Grand Prize la Jacksonville Jazz Piano Competition (unde pentru prima dată s-a acordat acest premiu pentru un muzician din afara USA), 2014 Premiul Special la Piano Jazz Competition la Montreaux ș.a.m.d., cu colaborări și colaboratori meritorii (Howard Levy, Ashley Pezzotti, Woody Witt, Rick Margitza, Gianni

Gagliardi, Riley Stone Loneran, Gianluca Renzi, David Craig, Daniel Dufour, Dennis Marks, Clyde Connor, Mikele Montolli, Andy Trim, Cătălin Milea, Michael Acker, Iulian Nicolau, Răzvan Cojanu, Laurențiu Ștefan, Alex Man, Luiza Zan), cu trei formule de line-up: un trio, un quartet și un cvintet... marca Sorin Zlat, prezente deosebit de activ și în perioada pandemiei. Toate acestea au argumentat în 2019 postura de *Cetățean de onoare al municipiului Bacău*.

Land of dreams vine în completarea lui *Endurance*, primul album al muzicianului, ce avea un setlist plecat din datele mărunte ale vieții. Sorin Zlat avea să-și definească un orizont muzical dinspre firescul necosmetizat al realităților imediate, adunând în același loc bucurii și momente de luptă, speranțe și certitudini. Acum, proaspătul material duce mai departe o moștenire solidă ce găsește soluții pentru a da sens și a contura datele unui repertoriu ce pășește către universalitate. *Land of dreams* e în cuvenită măsură și expresia unei promisiuni față de propria artă și propriile valori. Produs cu siguranță consistent, cele peste 72 de minute acoperă registre diferite. De mi se îngăduie doza de subiectivitate a unui nespecialist, am ascultat de câteva ori piesa-vedetă dedicată lui *Rimbaud & Verlaine*, înregistrată live în Londra, la Kings Place, iar mai apoi *Changing Times*, pe care

am găsit-o solară, cu perspective care se deschid, glisând de la prime acorduri melodice ce se agață auzului până la o disponibilitate ludică accentuată, în care pianul, așa cum era de așteptat, trece în prim plan. Mai mult, dozarea anumitor pauze m-a transportat în timp către un standard al genului, mai precis în zona de influență a celebrului concert de la Koln (Keith Jarrett). Piesa a doua, *Wake up*, propune un dialog mai accentuat al instrumentelor acompaniatoare, amintind că avem de-a face cu o desfășurare progresiv-jazzistică contrapunctată de-a lungul anumitor pasaje de un premier ce contribuie la matricea gândită de Sorin Zlat. Virtuțile acestuia de compozitor și orchestrator dau sens plener unor bine meritare aplauze și fac legătura cu *Involuntion*, interpretată alături de The Global Big Band. Cu totul distinse, de o senzualitate aparte sunt *Don't forget the poet* și *The Land of dreams* – ambele propun un adevărat excurs cultural, care probează maturitate deplină și dozare a imaginației interpretativ-componistice. Sunt „ținuturi” încărcate de un lirism ce îi devine muzicianului caracteristic, un loc-deloc marginal, de unde poate contempla cu liniște și înțelegere metamorfoza unor simboluri – a se vedea *Bye, bye sparrow*. Dacă *Mousse* și *Sparkling water* aduc aminte de universul celor familiare, ultima piesă – *Giant steps* – e orientată sub forma unui tribut spre formele clasice ale jazzului.

Land of dreams propune un melanj inteligent între cool jazz, post-bop, latin, avant-garde, funk, cu muzicieni proveniți din generații și școli de gândire diferite, dar reuniți de bucuria muzicii și de limba comună a jazzului. La nivel de proiect, *Land of dreams* s-a bucurat nu numai de un succes bine meritat în România, Europa și USA, dar a dat naștere și unor colaborări muzicale cu diferiți muzicieni români și internaționali. Această oportunitate l-a îndemnat pe Sorin Zlat să creeze un album-compilație de cool jazz, post-bop, latin, avant-garde, funk, neo-soul. Proiectul propus este un testament al universalității muzicii, cu muzicieni proveniți din generații și școli de gândire diferite, dar uniți de limba comună a jazzului. Proiectul s-a bucurat nu numai de un succes bine meritat în România, Europa și USA, dar a dat naștere și unor colaborări muzicale cu diferiți muzicieni români și internaționali. Această oportunitate l-a îndemnat pe pianist să creeze un album-compilație ce include toți muzicienii care au luat parte la această călătorie muzicală.

Zilele Muzicii Contemporane

Ediția a XXXVI-a a celui mai vechi festival de profil din România (prima ediție a avut loc în 1986) a readus în atenția publicului meloman alte și alte exerciții de muzică nouă. Și-au dat concursul orchestra Filarmonicii „Mihail Jora” din Bacău, ansamblurile *Archaeus* și *devotio Moderna*, dirijori precum Carmen-Maria Cârneli, Mircea Pădurariu, Cristian Lupeș, instrumentiști ca Raluca Stratulat, Andreea

Țimiraș, Radu Dunca, Maria Radu, Ion Nedelciu, Șerban Novac, Dan Cavassi, Rodica Dănceanu, Mihai Bădiță, Carla Stoleru, Natalia Pancec, Mihai Murariu sau mezzosoprana Antonela Bârnat. Compozitoarea și dirijora Carmen-Maria Cârneli ne-a adresat la finalul concertului invitația de a prețui arta în general.

Ioan DĂNILĂ

**Bacău Fest Monodrame, la o nouă ediție
17-23 octombrie 2022**

Șapte zile bogate în evenimente

A fost o săptămână frumoasă, plină de teatru, în care și vremea a ținut cu organizatorii, cu participanții, luând în calcul că au fost și evenimente outdoor, concerte de seară, astfel încât băcăuanii au avut multe prilejuri de bucurie. O ofertă spectaculară bogată, diversă, cu de toate pentru toți, așa aș putea caracteriza această a XXVIII-a ediție a unui festival unic în România, unul de recitaluri, care pune în prim plan arta actorului. Care rămâne – eu una nu mă îndoiesc de asta – elementul fundamental al teatrului.

Sărbătoarea teatrală de la Bacău a debutat cu prezentarea celei mai noi premiere a gazdei manifestării, Teatrul Municipal „Bacovia”: *Insecte*, după Frații Eapek, în regia lui Mădălin Hîncu.

Au urmat recitalurile în concurs, susținute de șapte actori din țară, din Bulgaria și din Spania, festivalul menținându-și profilul internațional, cu spectacolele invitate, unele de valoare excepțională, colocviile, primul având tema *Adolescentă. Teatru. Comunitate* (invitați, Oltița Cântec și Horia Suru), al doilea *Actorul după absolvire. Lumini și umbre ale învățământului*, cu Adrian Titieni și Călin Ciobotari. Au fost apoi spectacole-lectură, în regia Cristei Bilciu, spectacole de improvizație și de stand-up comedy și, în general, o atmosferă destinsă, plăcută, prielnică întâlnirilor, dialogului, schimburilor de opinii, de impresii. Notez că aceste întâlniri au avut loc într-un spațiu foarte primitor și luminos: foaierea teatrului, redat recent în folosință, reamenajat. Un lucru bun! Un element de noutate a fost și programarea recitalurilor la Teatrul de Vară „Radu Beligan”, unde acestea s-au desfășurat pe scenă, într-un cadru special aranjat, mai intim, aproape, lângă spectatori.

Juriul Festivalului, la secțiunea recitaluri în concurs, a fost alcătuit din actorul și profesorul Adrian Titieni, criticul de teatru Alina Epîngeac și actorul și regizorul Alex Bogdan, el însuși fost câștigător al Galei Star, la una dintre edițiile precedente. „Consider inspirat, bine-venit și aproape necesar acest festival de monodrame, genul ca atare reprezentând o mare provocare pentru orice actor, punându-l în condiția de a-și certifica măsura valorii. Monodrama nepracticată suficient de mult ca gen teatral la noi în țară, iată, își poate găsi locul la Teatrul Bacovia, cu fiecare ediție a acestui festival”, a spus Adrian Titieni. Iar Alex Bogdan și-a amintit de emoțiile încercate în urmă cu zece ani, când a fost laureatul Galei băcăuane: „Mă întorc acum la Bacău ca membru al juriului. Este un rol nou pentru mine, care mă responsabilizează și mă onorează în aceeași măsură. Abia aștept să văd performanțele actorilor la această ediție; îi asigur că vor avea o pereche de ochi blânzi în sală care să-i susțină. E foarte greu să fii singur pe scenă, dar și mai greu e să fii singur pe scenă alături de alți colegi”.

Participanții la concurs au fost: Sorina-Maria Melean (încă studentă, în anul al II-lea, la

• Teodora Savu

Universitatea de Arte din Târgu Mureș), cu show-ul *Eu, Sorina*; Martina Peneva (Bulgaria) – *I won*; Petronela Buda (Teatrul „Fani Tardini” Galați) – *Ușa e deschisă*; Blanca Doba (Teatrul „Maria Filotti” Brăila) – *Eu rămân*; Nicholas Cațianis jr. (Teatrul „Maria Filotti” Brăila) – *Râd nervos*; Puskás László (Teatrul „Csiki Játékszín” Miercurea-Ciuc) – *Agamemnon*; Carlota Berzal (Spania), cu *Ofelia vegetariană*.

O temă obsesivă

Aceasta a fost castingul, despre care ne-au relatat câțiva concurenți, punând accent pe toate peripețiile și emoțiile trăite la audii. Subiectul ales este cât se poate de actual, dureros chiar pentru tinerii absolvenți, dat fiind „characterul inflaționist al acestei profesii – actoria”, despre care vorbea și Adrian Titieni în colocviul mai sus amintit. Da, acum piața este saturată de absolvenți ai numeroaselor facultăți de teatru, care nu-și găsesc locul, de unde probleme existențiale, de identitate, de subzistență, drame... Ei ar trebui să știe însă că profesia aleasă este una

deloc ușoară, care presupune munca aceea continuă cu sine însuși, anduranță, răbdare și un anumit gen de umilință, de smerenie, cum zic cei mai vechi. „Aceste ființe stranie care se hrănesc cu priviri”, după cum îi numește Mihai Măniuțiu pe actori, au o nevoie vitală să fie văzuți, să aibă un public. Și de aceea unii dintre ei, mai curajoși, își iau inima în dinți și se aruncă și în acest gen atât de dificil, cum este recitalul, unde sunt ei singuri pe scenă, actorul la persoana I. Reușesc să convingă cei care aduc pe scenă nu o însărire oarecare, ci un tot bine construit, bazat pe un text valoros și având un regizor care să asigure coerența unui adevărat spectacol de teatru.

La actuala ediție a festivalului băcăuan de monodrame (care a fost cam subțire și cu un relief mai mult plat, din punctul de vedere al concurenților prezenți), s-a întâmplat un lucru mai rar: o actriță a cucerit pe toată lumea: și juriul de concurs, și pe cel al actorilor, și pe entuziaștii adolescenți voluntari, Petronela Buda adjudecându-și trei premii: Trofeul *Bacău-Fest Monodrame*, Premiul „Dinu Apetrei” (acordat de actorii Teatrului Municipal „Bacovia” Bacău) și Premiul „Ștefan Iordache” al tinerilor voluntari iubitori de teatru.

• Petronela Buda

Petronela Buda a avut un recital de foarte bună ținută profesională, „Ușa e deschisă”, pe un text de Andrei Velea, în regia inspirată a lui Vlad Matei Ajer și scenografia lui Daniel Divrician. Un spectacol complex, cu o interpretă de forță și de sensibilitate, cu trăiri fin nuanțate, autentice.

Cel de-al doilea concurs

De mai mulți ani, concursul de recitaluri actricești are un pandant în cel de dramaturgie, purtând numele regretatului Valentin Nicolau. Juriul este format din secretarul literar al teatrului, Doru Mareș (scriitor, traducător, critic de teatru), Monica Andronescu (critic de teatru) și actorul Adrian Nicolae.

„Există deja o tradiție aici, la Bacău, pentru că iată, în aproape un deceniu, s-au născut texte valoroase, care apoi au fost puse în scenă. Textele intrate în concurs în acest an sunt puternice, sunt, multe dintre ele, încărcate de întregul context social pe care-l trăim, sunt texte care alcătuiesc un mic puzzle al lumii noastre. Încurajarea dramaturgiei este un act necesar, cu atât mai mult a monodramei, și înseamnă o aliniere la ceea ce se întâmplă

pe plan internațional” sunt afirmațiile juste ale Monicăi Andronescu.

Iată și clasamentul pieselor câștigătoare: Premiul „Valentin Nicolau” pentru monodrama „Menada” – Teodora Savu; locul al doilea – textul lui Andrei Măjeri – „Individual compus” și locul al treilea – textul „Bărbați făcând sacrificii”, de Radu Popescu.

Spectacolele invitate

Au fost bine primite de publicul băcăuan, dornic să vadă actori cunoscuți, unii de o excepțională valoare, ca și montările în care au jucat, sala de teatru fiind plină seară de seară. Primiți cu vîi aplauze au fost Claudiu Bleont, în spectacolul „Paracliserul” (Teatrul Dramaturgilor Români; regia, Marcel Top), Răzvan Vasilescu, în recitalul de poezie „Cu o singură viață”, alături de Lucian Sabados (muzică live), Dan Badea cu un show de stand-up comedy, și Florin Piersic-jr., cu „Freak Show”, vol. II. Teatrul „Alexei Mateevici” din Chișinău a prezentat spectacolul-manifest „Să le spunem pe nume” (regia, Luminița Țăcu) și Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași, „Plugarul și moartea” (regia, Silviu Purcărete; cu actorul Călin Chirilă, spectacol multipremiat de UNITER, un adevărat regal).

În tot, ediția din acest an a Festivalului de monodrame a fost una interesantă, foarte diversă, așa după cum am spus deja, ambițios gândită. Mi-ar fi plăcut însă să văd și actori băcăuani în competiție și să mă pot documenta având în sprijin un caiet-program, care este util și pentru spectatori și care rămâne în istoria acestei manifestări. Pe Facebook s-a făcut o foarte vie și susținută mediatizare (plus o mulțime de fotografii, datorate profesioniștilor de la Studioul *Chromatique*). Aici sunt de acord, dar acest lucru nu suplinește un instrument de lucru cum este caietul-program, și mă gândesc la unul bine întocmit, bogat în informații, mai mult decât necesar teatrului, ca fapt de cultură, istoriei sale.

Carmen MIHALACHE

Adolescentă. Teatru. Comunitate

Cum putem apropia comunitatea de teatru? Ce trebuie făcut pentru a-i determina pe adolescenți să iubească această artă? Ce beneficii aduce consumul de teatru, la orice vârstă, dar mai ales atunci când personalitatea ta este în formare?

Teatrul Municipal „Bacovia” a lansat această dezbatere la cea de-a XXVIII-a ediție a Festivalului Internațional al Recitalurilor Dramatice *Bacău Fest Monodrame* (17 – 23 octombrie 2022), în cadrul unui colocviu cu tema „Adolescentă. Teatru. Comunitate”. Invitați au fost criticul de teatru Oltița Cântec, director artistic al Festivalului Internațional de Teatru pentru Publicul Tânăr (FITPT) și al Teatrului „Luceafărul” din Iași, și regizorul Horia Suru, câștigător Premiului UNITER pen-

tru Regie în anul 2022, cu experiență îndelungată de trainer pentru trupele de teatru pentru adolescenți.

A fost o discuție-laborator, între critici de teatru, actori, regizori, profesori, jurnaliști, elevi membri ai unor trupe de teatru pentru adolescenți, care s-a concentrat pe beneficiile pe care practica teatrului le aduce tinerilor în perioada de formare a personalității, dar și pe soluțiile pe care o instituție de teatru profesionistă le are în a-i atrage spre consumul de artă. Criticul de teatru Oltița Cântec a venit cu exemple concrete și cu soluții reale pentru apropierea publicului tânăr de teatru, care ar putea fi rezumate în ideea implicării active a adolescenților în proiecte care să le trezească interesul și să le ofere o scenă de comuni-

care și afirmare, iar regizorul Horia Suru, cu *insight*-uri din activitatea de trainer în proiecte de teatru pentru adolescenți.

„Segmentul acesta de teatru pentru adolescenți este extrem de important, dacă vrem să avem o societate sănătoasă. Arta teatrului face parte din igiena culturală a oricărei societăți”, a punctat în discursul său criticul de teatru Oltița Cântec.

La rândul lor, adolescenții prezenți au motivat implicarea în proiecte teatrale (precum trupe sau festivaluri de amatori, Bacăul având o tradiție în acest sens, prin, de exemplu, *ID Fest – Ingenious Drama Festival*), printr-o dorință de (auto)cunoaștere și prin nevoia de apartenență la un grup.

Moderatori ai dezbaterii au fost criticul de teatru Doru Mareș, secretar literar al Teatrului Municipal „Bacovia”, și actorul Ștefan Huluba, trainer și coordonator al unor trupe de teatru pentru adolescenți locale sau naționale.

Laura HUIBAN

Trebuie să recunosc că am făcut parte dintre cei care nu s-ar fi așteptat să-l vadă pe Adrian Jicu în postura de romancier, chiar dacă, e drept, anumite elemente „devoalaseră“ în timp asemenea disponibilități narative. Pe de altă parte, tot cu sinceritate, nu aș fi crezut că se poate construi – cel puțin prea lesne! – un roman care să-l aibă drept nucleu pe însuși Bacovia, cu a sa existență ștampilată de monotonie și un șir de terne dezamăgiri. Așadar, „Iorgu“ a fost/este o surpriză totală care a venit/vine din partea autorului și ca rezultatul unui soi de atașament față de o operă ce „încă mai are ceva de spus“ și care scapă până la urmă interpretărilor docte ori formulilor lipsite de ramificări interpretative, dar și ca o curiozitate manifestată față de realitățile de secol XIX-XX ale orașului în care trăiește, oferind – cum se spune – o frescă apropiată evenimentelor epocii.

Nu știu dacă greșesc considerând că Iorgu nu ar fi existat fără Bacovia, însă constat acum încă o dată, grație volumului lui Adrian Jicu, că invers, Bacovia fără Iorgu e cumva descărnat, echivalând cu o existență extrem de fadă, aproape neverosimilă, de laborator.

Constantin Călin (autorul „Dosarului“ dedicat lui Bacovia) atrăgea atenția asupra faptului că, fie și în general, orice demers critic nou vine în fapt să întregască receptarea unei opere și că, odată cu acesta, se înfiripă șansa unor noi lecturi, a unor unghiuri și perspective diferite. Spectacolul epic pe care îl găndește autorul lui „Iorgu“ nu oferă doar un prilej de a revedea opera, ci întregeste o paradigmă, explicând narativ varii constante ale realităților de interior. Evident, o asemenea disponibilitate e posibilă doar datorită unei curiozități intrinseci și unui studiu susținut: am zis-o și cu un alt prilej, Adrian Jicu nu-și grăbește proiectele, ci are răbdarea de a căuta până la capăt documente, fișe, anexe ș.a.m.d., urmând ca inclusiv pe baza acestora să dea sens unei metode cumva interdisciplinare. De altfel, mai ales în cazul de față, odată cu lectura, cititorul poate începe să realizeze bogata informație de care dispune cel în discuție; Adrian Jicu se mișcă cu multă abilitate prin istoria și istoriile locului, are alteori ochi de arhitect, cunoștințe de practică medicală, instrumentarul unui sociolog, discernământul unui om de afaceri, dar mai ales peste toate, are capacitatea destul de rară a unor „intuiții funcționale“. E foarte interesant până la urmă cum autorul îl explică pe Bacovia înțelegându-i pe cei de lângă, în granițele unei societăți care la rândul ei tre-

Marius MANTA

Bacovia, În carne și oase

buie înțeleasă cu sușurile și coborâșurile (extremismele) proprii. Chiar dacă autorul nu desfășoară toate evenimentele în Bacău (în discuție intrând și Iașiul ori Bucureștiul), orașul natal al poetului rămâne, firesc, în prim-plan, pentru că „aici“ iau formă majoritatea temelor și motivelor literare. La o adică, Bacăul ne apare ca un oraș al contrastelor – un oraș cu propriul său specific, care poate nu impresionează nicicum la prima vedere, precum alte „cetăți“, dar care, din când în când, poate oferi surprize plăcute. Așadar, în economia întregului volum, devine extrem de utilă încercarea de a scoate Bacăul din arhivă, de a-l aduce cât mai aproape de locuitorii săi, de a retrasa nu doar dinspre memoria colectivă granițele unui ținut ce trăiește pe mai departe prin elementele-i specifice. Totuși, să ne înțelegem: Adrian Jicu nu se joacă cu istoria locului. Dimpotrivă! Se documentează exemplar, chiar dacă, ulterior, așază în cadre pline de dinamism și eventual dramatism situații, întâmplări, contribuind astfel la *legendă* – a se vedea, de exemplu, vizita Regelui Carol I la liceul unde învăța poetul, Bacovia luând chipul unui proletar neverosimil de activ (strigând alături de câțiva colegi socialiști: „Rușine! Jos monarhia! Dați drepturi muncitorilor!“), ori destinul tragic al lui Hamoilă Meer, nebunul orașului. Sigur, exemplele pot continua, uneori autorul strecurând inteligent evenimente sau persoane ce nu au legătură directă cu viața poetului, însă pe care nu le putea rata – a se vedea vizita Reginei Maria, figura fotografului Prato ori nebunia marelui incendiu, ce a zguduit din temelii, în zonă, politica asigurărilor. Apariția lui Grigore Tabacaru. Apoi, cadrele poeziei citadine vor fi

fost fixate plecând dinspre realitățile de sfârșit de secol XIX. Iată Bacăul lui Bacovia, via Adrian Jicu: „Dacă în centru era așa, periferia rămăse-se rurală de-a dreptul, cu ulcioare lutoase și cu maghernite meschine, în curțile cărora se îngămădeau oameni și orătănii. Cărduri de găște sau găini ciugulind prin șanțuri, câini vagabonzi și porci scărpinându-se de copaci, căruțe cu vite și cai, oameni meșterind una alta. Bordeie de lut în furci sau din chirpici, cele mai multe nespoite, cu acoperișuri sparte de ploii, cu garduri din scânduri improvizate, una da și două ba, cu porțițe parcă ieșite din țâțâni și geamuri bicsnice, în care lumina abia dacă se strecura“. Frază lungă, dar cu ritm propriu, ușurință în descriere, care într-un final devine și semnul disponibilității autorului de a empatiza cu lumea aceasta. Fusesse în parte lumea lui Alecsandri, iat-o; acum, lumea lui Bacovia. Apoi, doar doi-trei pași mai încolo, „protipendada“, lumea bună într-un colorit pestril care aproape că agresează simțurile: „Pe trotuare, se perindă femei elegante. Un lux covârșitor îmbracă picioarele cele mai groase și corpul cel mai svelt al micilor burghize, care, deși ți pă că s-a scumpit traiul, cheltuiesc enorm pentru a-și etala nării. E de bonton să te lamentezi, dar e musai să epatezi. Așa că, gureșe, la brațul soților sau al cavalerilor, își plimbă frumusețea ori bogăția. Sau ambele“. Și totuși: „Agitația asta îi place la nebunie lui Iorgu, care se strecoară prin mulțimea de gură-cască, spre masa unde îl așteaptă amicii, care comandaseră deja delicioasa bere Bragadiru, și discută cu înflăcărare, așteptând nerăbdători deschiderea dansului“. Pe Iorgu îl vedem în două feluri: odată tânăr, cumva plin de mustul vieții – unul între atâția alții –, cu mici amăgiri și dezamăgiri, cu îndrăzneala de a se bucura din „bucuriile firești“ (de văzut încercătura cu prostituatele, interesul față de verișoara Zâna ori față de fătucă roșcăciacă din vecini), apoi un Iorgu care a pierdut (aproape neluând) toate „pariurile“. Adrian Jicu îl înțelege pe deplin, semnând totodată această curbă depresivă dinspre „Uite, asta i-ar fi plăcut lui Iorgu! Să fie un avocat care să se pună în slujba maselor, să miște oamenii cu ideile sale, să înfrunte peri-

cole și să curme nedreptatea. Dar pentru asta era nevoie de inițiativă. De rezistență fizică și morală. De umblat pe drumuri, de dormit pe sponci. Or el nu era făcut pentru o asemenea viață“. „Se închise în odaia lui, fără să le dea explicații. Ieșea rar, să mănânce sau să-și cumpere țigări. Se temeau să nu-l tulbure și nu îndrăzneau să-l chestioneze, de când încercaseră într-o seară, la cină, și el se răstise la ele, răsturnând farfuria: Lăsați-mă în pace!“ O va primi, mult mai târziu, pe Agatha, cea care va găsi cale să-l protejeze și să preia lupta legată de afirmarea/recuperarea poetului.

Un culoar important al romanului urmărește legătura lui Iorgu cu părinții, dar și declinul căsniciei acestora; tatăl, jupânul Dimitrie, pare să nu-l fi înțeles niciodată, chiar dacă – trebuie s-o spunem! – îl scoate pe fiu de mai multe ori din situații ce i-au știrbit din reputație, în timp ce moartea mamei va avea consecințe dramatice pentru sensibilitatea poetică.

Adrian Jicu nu e însă Bacovia: nu se lasă absorbit de statura impresionantă a unei imagini-moștenite, ci compune un tablou în tonuri bogate, apelând nu o dată și la registrul ironic-sarcastic-comic. Rețin pentru exemplificare episodul cu preotul venit în vizită la casa Vasiliu („Părintele nu se lăsă rugat prea mult și începu să-i explice natura celor trupești și sufletești, gustând, fără sfială, din scrumbiile olandeze și din măslinile mari și cam sărate. Însă calul de dar nu se caută la dinți și nici măslinile de sare, așa că popa se îndemna la mestecat, luând cu încredere din farfurie în timp ce-i explica cum devine treaba asta cu sufletul“), dar și constatările ironice din „Refăcură filmul evenimentelor. Cum casa lui Zgăvârdici era situată lângă un depozit de cherestea, incendiul se răspândise cu rapiditate. Cam în zigzag dar ce să-i faci, bătuse nițel vântul. În mai puțin de o oră, au fost cuprinse de flăcări fabricile de postav Gros și Singer, precum și moara Calmanovici. De mirare era însă altceva: că au ars doar locuințe și fabrici asigurate“.

„Iorgu“ (București, Editura „Humanitas“, 2022) e un docu-roman apropiat de tehnica unui scenariu de film. Scenele se succedă rapid, dacă vreți ca niște diapozitive-flash. Consecința imediată este aceea că romanul nu plictisește, nu are zone moarte, realitate care va contribui pozitiv la receptarea sa. De fapt, beneficiind deja de cronici laudative, prezentat în cadrul programelor culturale la Radio, „Iorgu“ e fără alte paranteze un succes! Unul mare!

Simpozionul Național „Vasile Pârvan“, 2022

Complexul Muzeal „Iulian Antonescu“ Bacău a organizat în zilele de 6-7 octombrie 2022 o nouă ediție a Simpozionului Național „Vasile Pârvan“, manifestare de tradiție a instituției noastre. Așezat sub egida celor 65 de ani de la înființarea instituției muzeale, evenimentul a fost derulat în parteneriat cu Arhivele Naționale Bacău, purtând emblema reputatului arheolog Vasile Pârvan (1882-1927), membru al Academiei Române, născut în județul Bacău, la Perchiu, comuna Huruești, cel care a fost întemeietorul arheologiei moderne românești.

În 2022, l-am omagiat, la 90 de ani, pe cel care a fost arheolog, muzeograf, director al instituției noastre, Viorel Căpitanu, prilej cu care dr. Cristinel Plantos, de la Sibiu, a susținut prelegerea *Docendo discitur. Viorel Căpitanu – o viață în slujba patrimoniului*.

Au urmat lansări de carte, fiind prezentate următoarele volume: *Carpica*, vol. LI, 2022 (anuarul Complexului Muzeal „Iulian Antonescu“ Bacău), prezentat de dr. Vasile Diaconu, de la Muzeul de Istorie și Etnografie Târgu-Neamț, *Acta Bacoviensia*, nr. XVII, 2022 (anuarul Arhivelor Naționale Bacău), prezentat de prof. Vilică Munteanu, președintele Asociației Generale a Arhiviștilor din România – filiala Bacău și *Arheologie industrială cu ajutorul jetoanelor* (2022), prezentat de autorul volumului, inginerul oneștean Dorel Bălăiță.

De asemenea, a fost vernisată expoziția de arheologie *Patrimoniul băcăuan, între vechi și nou*, care oferă publicului spre vizitare bunuri culturale arheologice descoperite prin cercetările efectuate de instituția noastră în perioada 2016-2022. Ștefan Dina a susținut comunicarea *Colonel Ioan Dogaru – centenarul nașterii*, despre cel care ne-a făcut o impresionantă donație de medalii și alte obiecte colecționate de el. A primit, pentru merite deosebite, în 1996, titlul de *Cetățean de onoare al municipiului Bacău*.

Un alt reper al evenimentului din acest an a fost vernisajul expoziției fotodocumentare din arhiva Muzeului de Etnografie *La început este demutul*, prezentată de Iulian Bucur, șef Secție etnografie de la Complexul Muzeal „Iulian Antonescu“ Bacău.

Această ediție a Simpozionului Național „Vasile Pârvan“ a fost onorată de prezența unor reputați specialiști în domeniul arheologiei, istoriei și arhivisticii, din diverse centre universitare, muzeale și din învățământul preuniversitar național, dar și băcăuan, care și-au prezentat ultimele cercetări în domeniul în care fiecare activează.

Lăcrămioara-Elena ISTINA

Prezentul în care trăim este o consecință a evenimentelor care au trecut și în care au fost implicați înaintașii noștri. Iar viitorul va fi suma implicării noastre. E bine să nu uităm asta! Dacă a fost sau este ceva bun, aceasta se datorează oamenilor care se sacrifică într-o formă sau alta binelui comun. Dacă a fost ori este ceva rău e din cauza faptului că trădarea, ipocrizia și viclenia celor care sacrifică binele comun pentru propria bunăstare nu sunt sancționate de cei îndreptățiți să o facă.

Dacă mai avem o identitate națională, un spațiu al nostru, o limbă în care să comunicăm, personalități cu care să ne mândrim și care să ne reprezinte de-a lungul istoriei este pentru că, la vremea lui, fiecare a încercat prin implicare și asumare să lase ceva posterității. Credem sau nu, avem oameni care au trăit nu pentru satisfacția propriei imagini, ci gândindu-se la ceea ce va rămâne frumos și bun în urma lor, indiferent de prețul plătit. Despre aceștia se vorbește puțin și se scrie și mai puțin. Din fericire se mai editează cărți care dezvăluie ceea ce se ascunde dincolo de cortina timpului. Sunt volume pe care regimurile politice sau probleme vremii au încercat să le îngroape ori să le ascundă.

Orice limbă a unei națiuni își are vârstele, harul și destinul ei. Un destin îngemănat cu cel al marii – dar, uneori, și al micii – comunități care, prin neîncetat uz oral, mai târziu scris, a zămislit-o, vreme (cine ar putea ști exact și precis?) de veacuri. Apoi, aceeași națiune i-a dat limbii pe care a făurit-o înfățișări din ce în ce mai culte și, în paralel, sacre, legate de mituri și credințe religioase. În toate marile comunități naționale ale lumii – moderne sau antice –, învățătura dobândită în familie s-a desăvârșit în și prin școală și a căpătat, astfel, dimensiuni civice, încă de la începuturi, completând educația religioasă. Aceasta din urmă a avut, pe toate continentele lumii, un rol hotărâtor în modelarea individului, a felului său de a vedea lumea, în înțelegerea rolului pe care individul însuși, aparent singur, ca entitate, îl deține și îl juca, de fapt, alături de ceilalți, pe scena cotidiană a existenței colective.

Ce s-a întâmplat, în tot acest răstimp – de regulă secular, la scara umanității, milenar –, cu limba unei națiuni, cu limba din acest motiv numită națională? Odată așezate temeliiile comunicării curente în interiorul comunității rural-urbane, temelii extinse ulterior, mai devreme ori mai târziu, pe calea confruntărilor și aspirațiilor politice, la dimensiuni treptat statale, limba unei națiuni se desăvârșește cultural, atingând, în timp, maturitatea expresiei logico-formale prin perfecționarea neîntreruptă a mecanismelor gramaticale, morfologice și sintactice, precum și, în egală măsură, prin primenirea periodică a lexicului și rafinare semantică.

Este momentul – plasat diferit, cronologic, în istoria euro-asiatică, totodată și în aceea a altor continente – când limba unei comunități naționale capătă, prin vorbitorii ei, conștiința propriei valori culturale, dincolo de funcțiile și finalitățile limbii, până atunci preponderent sau chiar exclusiv utilitare, puse sub zodia comunicării individuale și colective. Momentul acesta coincide cu apariția cărții, în istoria glo-

Constantin GHERASIM

Ceea ce nu se poate uita!

Chiar dacă manualele de istorie, literatură română sau comunicare nici măcar nu mai pomenesc asemenea episoade, trebuie să fim încredințați, fie și pe simpla observație din natură, că într-o grădină în care nu cultivi nicio plantă folositoare, cu siguranță vor răsări buruieni sau o va prelua altul convins că este abandonată.

Publicat anul acesta la Editura Timpul, în colecția „Diplomație culturală la Convorbiri literare“, cartea „Serbările de la Putna (1871) și Beilic (1875)“ ne aduce în atenție actualitatea, importanța și realitatea a două evenimente istorice pe care ignoranța prezentului tinde să le radieze. În cele 245 de pagini, cât însumează această premieră editorială, avem un mic tratat despre diplomație, politică, jurnalism, cultură, Biserică, comunicare și multe altele.

Pe scurt: anul 1871, mai bine zis perioada 14/26 – 15/17 august 1871, reprezintă momentul când la Putna studențimea română din țară și din

provinciile istorice ocupate de Habsburgi a organizat o manifestare cu ocazia aniversării a 400 de ani de la întemeierea mănăstirii de către Ștefan cel Mare.

La 1 octombrie 1875, la Iași, s-a comemorat răpirea Bucovinei de către austrieci. Data a fost aleasă în amintirea momentului când domnitorul Moldovei Grigorie Ghica a fost ucis în Beilic, în aceeași zi la

anul 1777. În același an, Mihail Kogălniceanu a publicat corespondența austriacă legată de răpirea Bucovinei, documente pe care, așa cum menționa Petre V. Haneș, le obținuse „pe căi meșteșugite“ din arhiva Curții Imperiale de la Viena.

Pentru o mai bună și completă înțelegere a semnificației celor două evenimente ce alcătuiesc titlul cărții, îngrijitorul acesteia, Mircea Platon, a împărțit-o în două părți, cărora li s-au adăugat două anexe. Prima parte intitulată „Putna“ cuprinde textele „Serbarea de la Putna – 150 de ani“ semnat de Cassian Maria Spiridon și „Putna 1871“ de Liviu Papuc. Cea de-a doua parte „Iași, Beilic – 1875 și după“, însumează studiul „Putna 1871 – Iași, Beilic 1875“ de Mircea Platon, cărora li se adaugă studii și texte ale celor care într-o formă sau alta au participat la organizarea acestor evenimente importante pentru istoria românilor: „Serbarea din Bucovina îndreptată împotriva românilor“ de Iacob Negruzzi,

„Stihuirea Domnului Ghica Voevod“, „Răpirea Bucovinei“ de Mihail Kogălniceanu, „Serbarea comemorativă pentru moartea Domnului Grigorie Ghica Voievod“ de N. Gane și D. Petrino, „Răpirea Bucovinei și uciderea lui Grigorie Ghica. Solemnitatea de la 1 Octombrie“ de N. Ionescu, „Din Bucovina. În ziua Sfântului M.M. Dimitrie 1875“ de Iraclie Porumbescu, „Preludii și concluzii ziaristice“, „Corespondență din Iași – 1877 octombrie 7/19“ de Petru V. Grigoriu, și „Cântecul sau stihuirea lui Grigorie Ghica Vodă“.

Anexa I include „Actele autentice. Extract dintr-un tractat secret dintre Austria și Poartă“ de Mihail Kogălniceanu, iar anexa II, „Răpirea Bucovinei“ de Bonifaciu Florescu.

„Serbările de la Putna (1871) și Beilic (1875)“ reprezintă nu doar o lectură provocatoare, ci și utilă prin actualitatea mesajului transmis: „la indivizi și la popare, numai acele drepturi sunt eficace și se respectă cari știu să fie apărate; dacă vor pricepe și vor simți că fără jertfe nimic mare nu se poate dobândi, viitorul va aduce la împlinire alte aspirații înalte ale poporului român“, scria Iacob Negruzzi în urmă cu 110 ani.

Nimic nou sub soare.

vade mecum

Liviu FRANGA

Oglinda vie cu două fețe

bală a umanității. Scrisă sau doar memorată și transmisă oral din generație în generație, cartea, ca parte a educației instituționalizate prin școală, a modelat decisiv devenirea unei națiuni și a înscris devenirea acesteia pe orbita deplinei stabilități. Istorie, sociale, politice, economice și, mai ales, culturale.

În felul acesta, limba națională – vie și viabilă ca însăși comunitatea civică în interiorul căreia s-a înfiripat și a prins consistență limba, instrumentul primar și fundamental de comunicare socială –, prin intermediul operelor teaurizate oral de memoria colectivă (cazul, faimos și paradigmatic, al epopeilor homerice, în spațiul cultural vechi grecesc, sau al teatrului oral, anonim și colectiv, al romanilor și al altor comunități vechi italice), dar și pe calea scrisului de mână, respectiv, mult mai recent, a tiparului, ca marcă a uluiorului progres tehnic, a acumulat și sedimentat straturi succesive ale tradiției culturale. Astfel s-au clădit fundamentele de nezdruccinat ale unei culturi literare naționale, exprimate în limba națională. Aceasta din urmă a unificat aspectele idiomatiche ale formulărilor regionale și a oferit haina cea mai potrivită unei înfățișări culturale accesibile, în mod relativ egal, fiecărui membru al comunității naționale.

Ajunsă în acest stadiu, limba oricărei națiuni ne apare ca o oglindă, asemenea celor din poveștile copilăriei. Ea nu îngheață, miraculos, aruncată peste umăr înapoi, râurile și lacurile, devenite sloiuri nemișcate și încremenite, ci adună, în

adâncimile sale profunde, apele culturii literare – în sensul cel mai larg al ultimului termen –, țâșnind din adâncurile secolelor devenite milenii. O oglindă, așadar, vie, prin contemplarea căreia nu ne privim pe noi înșine în înfățișarea noastră de aici și de azi, ci pe cei dinaintea noastră. Privim, de fapt, roadele scrisului și ale rostirii rămase, în desăvârșirea sau cu imperfecțiunile lor, așa cum ni le-au încredințat și lăsat sute, mii de generații, de vârste ale truditărilor cuvântului. O numim tradiție sau, metaforic, zestrea noastră culturală.

Dar oglinda limbii mai are o față. Nu o suprafață, ci o adâncime, așa cum sunt, întotdeauna, apele oricărei oglinzi.

Această altă față a oglinzii care este limba unei națiuni permite contemplarea nu a propriului nostru trecut răsfrânt în prezent, ci a trecutului nepieritor al culturii celorlalți, situați în afara culturii căreia îi dă expresie limba națională. Reflexia culturii celuiilalt exprimate prin limba celuiilalt devine o capacitate și o trăsătură a limbii naționale numai atunci când aceasta din urmă ajunge la echilibrul unei numite vârste. Este vorba de vârsta maturității, a deplinei dezvoltări multinivelare și multifuncționale a expresiei culturale aparținând limbii unei națiuni. Pe această cale, cultura națională intră în contact, interfevență și dialog cu celelalte culturi, pe care le reflectă, prin traducere și – nu în puține rânduri – prin retraducere, în interiorul propriei culturi, făcând-o parte a sa, *apropiind-o*, adică făcând-o a sa proprie.

Pentru spațiul cultural românesc, două exemple literare paradigmatiche (desigur, pot fi aduse în discuție și numeroase altele, la fel de solide, dar nu este locul aici): *Iliada* homerică, în traducerea unică și inegalabilă a lui George Murnu, și *La Divina Commedia* dantescă, în tălmăcirea clasică a lui George Coșbuc.

Traducerea permite însă și condiționează dialogul dintre culturi – indiferent de meridiane și paralele – și pe o altă cale. Nu cea a intrării („importului“) în cultura națională (ne-am îngăduit să reادucem la viață o sintagmă specifică aparatului critic conceptual utilizat de corifeii ai culturii române, precum Vasile Pârvan și Nicolae Iorga), ci calea ieșirii din spațiul expresiei ei lingvistice („exportul“). Vorbim, prin urmare, de sensul lingvistic opus traducerii curente – cea cu direcția din afară spre înăuntru –, și anume (cu un termen astăzi aproape ieșit din uz, dar rămas extrem de util pentru disocieri necesare) retroversiunea sau traducerea externă. Grație ei, traducătorul pune în fața celuiilalt, necunosător al unei limbi naționale oarecare, delicia cultural-literare exprimate în și prin limba nativă a traducătorului, valori care, altfel, în absența retroversiunii, riscă să rămână mari și nedorite enigme pentru culturile celorlalți. Greu, aproape imposibil de tradus, un Eminescu în hindi, de pildă, sau un Creangă în franceză ar rămâne, fără aceste eforturi uriașe de traducere spre *în afară*, prizonierii culturii naționale.

Deloc întâmplător, dimpotrivă, cu o intuiție de-a dreptul genială, Ienăchiță Văcărescu, boier român luminat, precursor al modernității noastre literare, plasa, într-un faimos *Testament literar*, „creșterea limbei românești“ înainte de „a patriei cinstire“. Limba unei națiuni nu se poate trăda pe sine niciodată. Poate fi trădată, prin necultivare și degradare voluntar acceptată. Ea este oglinda vie a oricărei națiuni, în care ne privim și ne lăsam priviți. Depinde ce face privitorul cu oglinda.

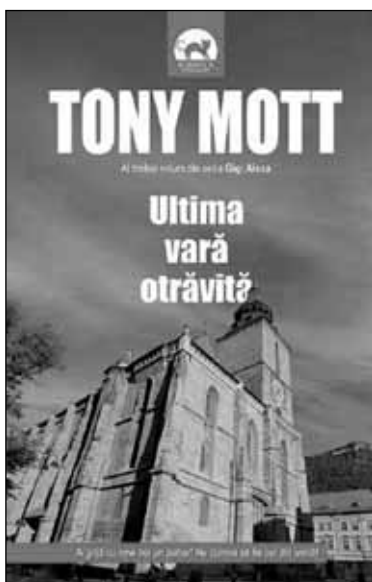
Literatura polițistă nu servește obligatoriu sieși sau scopurilor pentru care este căutată de lectori. Nume importante ale literaturii universale au sondat posibilitățile subgenului, emblematic fiind cazul scriitorului argentinian Jorge Luis Borges care, în parteneriat cu un alt ilustru conațional, Adolfo Bioy Casares, folosindu-se de intrigele polițiste și de suspans, a reușit să redea cu umor negru atmosfera încărcată a societății argentinienne de la jumătatea secolului trecut, să aducă în dezbatere prin ficțiune problema corupției la nivelul politicii de stat. Nu scopul utilizării unei anumite recuzite auctoriale sau a luminării textuale a unui parcurs investigativ a determinat pe acești doi autori să scrie în limitele subgenului *mystery & thriller*, ci încercarea de a aduce o problematică a prozei scoarțoase în lectura unui public ademenit de parcursul detectivistic.

În ultimii ani, în literatura noastră în acest subgen literar s-a impus un nume, Tony Mott, pseudonim sub care semnează prozatoarea Antoneta Galeș, creatoare deja a două serii: Julieta și Gigi Alexa, două personaje feminine în jurul cărora se coagulează poveștile polițiste.

Adrian LESENCIUC

Despre o altfel de miză a romanului polițist

Cel de-al treilea volum din al doilea ciclu, *Ultima vară otrăvită*, proiectează derulările într-un Brașov – orașul natal al autoarei – intrat în plină pandemie, într-un an 2020 al restricțiilor, în care personajul care ghidează parcursul, Gigi Alexa, medic legist de patruzeci de ani, colaborator al criminaliștilor de la inspectoratul județean, încearcă să rezolve un caz învăluit nu doar în misterele mizei criminale, ci și în cele ale tăcerii bântuind pe străzi în zilele de *lockdown*. O eroină al cărei profil se conturează pe parcursul întregii serii, care nu are nici pe departe statura unor eroi clasici ai romanelor *policier*, ci un profil de femeie mică de statură, încărcată de cicatrici interioare, de traume nevindecate din copilăria tulbură și din tinerețea nestatornică, dar și din ultimii ani, de asemenea aventuroși, o persoană complexă și nemulțumită de sine,

împinsă până în pragul suicidului, care trăiește o aventură cu inspectorul Matei, se refugiază ulterior în povestea erotică cu ginecologul care a chiuretat sarcina nedusă la capăt, cu Daniel, intrând în anturajul nu tocmai convenabil al acestuia. Pe parcursul întâmplărilor despre sine – romanul ar fi rămas în picioare și fără intriga crimei de pe una dintre străzile înguste ale centrului vechi al Brașovului – au loc o serie de evenimente care o scot pe eroină din starea de observator al nereușitelor proprii vieți și o readuc la impulsul investigării. Pe parcursul acestui demers, suprapus unei conduite cotidiene relativ normale – nu este sfidată cerința de verosimilitate a romanului –, nu numai faptele în sine stârnesc interesul, ci, mai degrabă, profilurile psihologice complexe ale eroilor implicați în deducția polițistă sau, pur și simplu, a celor implicați în povestea vieții lui Gigi Alexa.

Cumva, evoluția personajului principal devine mai importantă decât însăși povestea primei crime și a celorlalte intrate în fluxul derulărilor din pagini, ceea ce transformă romanul, dintr-o lucrare cu miză pentru sine, într-unul cu rol de a subordona miza deducțiilor medicului legist construcției unei eroine credibile, verosimile. Victimele, ele însele cu voce distinctă, povestind în țesătura textuală utilă lectorului și nu personajului care investighează, sunt intercalate în poveste ca rod al întâmplării: întâlnirea fetei ucise la Vama Veche cu puțin timp înainte de ora crimei sau dosarele nesoluționate primite de la profesorul conducător de doctorat, de la Universitatea din Groningen, care se dovedesc a fi utile în găsirea unei chei. Povestea se complică odată ce, din nou, viața personală a eroinei este adusă în prim plan: relatarea unuia dintre prietenii lui Daniel despre părinții lui Gigi răstoarnă perspectiva. Nu firul deductiv pe marginea căruia insistă personajul în maniera clasică de abordare a *policier*-ului conțenează, ci povestea propriei vieți capătă importanță.

În plus față de acest personaj complex, credibil – de fapt o piatră de încercare în demersul acestui subgen literar este să construiești personaje credibile – și celelalte caractere sunt suficient de consistente, de bine conturate, carnația textuală concurând la transformarea lor în personaje vii, a căror complexitate interioară

se exhibă prin dialogurile lejere, deși destul de alerte, prin situațiile complicate, unele dintre ele duse la limită. Un personaj frumos reliefat, în liniștea tulburătoare a *lockdown*-ului, este Brașovul însuși, un oraș ale cărui frumusețe și stranietate se resimt în ciuda tușelor foarte fine în care este conturat. În acest cadru, al interacțiunilor dintre personaje, în care excepționalitatea crimei vine dintr-un demers credibil, dintr-o normalitate a faptei, autoarea propune un pact cu cititorul dincolo de orice formă de inhibiție. Romanul se dezbracă nonșalant în văzul lumii și se exprimă cu naturaletă celui care nu are nimic de ascuns, nici măcar interioarele ultragiutate.

Într-un subgen de roman care aduce de fiecare dată în prim plan problema libertății omului, a securității individuale apărute de autorități, însăși condiția umană este subiect al dezbaterii. *Ultima vară otrăvită* nu exclude condiția umană ca miză, iar excederea limitelor subgenului se face prin complexa condiționare de ancorele pe care le împrumută din incitantul *Galapagos* al lui Kurt Vonnegut, un roman care aduce temele grave ale stagnării sau involuției ființelor umane în decorurile apocaliptic și postapocaliptic pe care le proiectează. O continuitate firească între logica atipică a lui Vonnegut și atipicitatea deducției lui Gigi Alexa face din lectura romanului lui Tony Mott mai mult decât simpla încercare de a urmări, după indiciile din pagini, un parcurs investigativ. Transformă particularul acestei investigații într-una despre ființa umană și condiția ei.

1. Tony Mott, *Ultima vară otrăvită*, București, Ed. „Tritonic”, 2021, 274 p.

Corbii lui Ovidiu Ungureanu

Corbii, prezenți în fotografiile artistului vizual Ovidiu Ungureanu, sunt întâlniți destul de des și în poezia bacoviană, ca simbol al destrămării, al descompunerii sau al suferinței. Corbii sunt simbol, sunt obsesie dureroasă, înfrângere, sunt ființe care ajută la descompunere, ca niște puncte de suspensie la finalul unui text.

De altfel, versurile alese cu grijă din lirica bacoviană care ilustrează fiecare fotografie în parte stau mărturie acestui lucru. Privindu-le atent, putem experimenta stări diverse: spaima de neant, deznădejdea, melancolia, sfârșitul inexorabil al vieții sau, de ce nu, speranța unui nou început.

Privim corbii din fotografie – stranie cromatică, ar spune poetul! Care sunt corbii lui Ovidiu Ungureanu și care sunt corbii lui Bacovia? Stolurile acestea par mai degrabă nu niște păsări, ci niște cuvinte dureros spuse, în iureș de emoții, în final de trăiri intense, izbucnind ici-colo, ca niște blesteme, ca niște descântete. Uneori par să sfâșie, să atace, sunt critici duri, alteori ocolesc cerul, poate încercuiesc bucuria, poate alungă neliniștea printr-un croncănit sonor.

Stolurile de corbi – stranie trecere de la pământ la cer – aduc în prim-plan o poezie a înaltului care reușește să se unească, dureros, enigmatic, cu pământul și cu nemurtoarea lui poezie.

Tincuța HORONCEANU-BERNEVIC

Des Veliri

La Galeria „Dana” din Iași, a avut loc, între 16 august și 26 septembrie, o inedită expoziție personală marca Ioan Burlacu. Curatorii evenimentului au fost Smaranda Bostan și Maria Bilașevschi. Cu totul meritorie, această prezență a lui Ioan Burlacu în „Capitala culturii” vine să întregască interesul din ultimii ani ai artistului vizual pentru maniere diferite de a surprinde inefabilul în toată această aventură a cunoașterii. Maria Bilașevschi aprecia: „Expoziția recentă incită nu doar prin explorarea unui registru tematic ce însumează preocupările conceptuale, ci, mai ales, prin instrumentarul plastic utilizat. Apelând la soluții plastice care secționează prin incizie, delimitează prin formă, resemantizează

prin întreg, Ioan Burlacu se distanțează de instigarea pur estetică a artei, cu o mobilitate conceptuală ce îi permite să articuleze plastic «sunetul» ideii”. Tot cu acest prilej a apărut în condiții tipografice de excepție catalogul expoziției, beneficiind de un concept grafic al Smarandei Bostan. Lucrările prezentate sunt însoțite și de o fișă biografică, precum și de fragmente (Maria Bilașevschi, Suzana Fântânariu, Dragoș Pătrașcu, Rodica Iulian, Iulian Bucur, Carmen Mihalache, Otto Kruch, Constantin Ținteanu, Ion Tudor Iovian, Ovidiu Petca, Dragoș Burlacu, Vasile Crăiță-Mândră), puse în slujba unei receptări „edificatoare” a operei lui Ioan Burlacu.

M. MANTA

Violeta SAVU

Sub semnul dialogului, Avangarda XXII

În zilele de 3-4 octombrie s-a desfășurat în Bacău a XIX-a ediție a Festivalului-Concurs Național de Creație Literară „Avangarda XXII”. Festivalul-concurs este un proiect cultural organizat de Fundația Culturală „Georgeta și Mircea Cancicov”, având ca parteneri Consiliul Județean Bacău, Asociația Culturală „Familia Lecca”, Asociația Națională *Cultur Eroilor* „Regina Maria” – filiala „Col. Corneliu Chiries” Bacău, Centrul de Cultură „George Apostu”, Parohia „Precista”, Uniunea Scriitorilor din România – filiala Bacău, filiala Roman a UZPR. Proiectul cultural este coordonat de poetul Victor Munteanu – președintele Fundației Culturale „Georgeta și Mircea Cancicov”.

Prima zi s-a remarcat prin consistența discursurilor, tema propusă dovedindu-se captivantă și generatoare de polemici. În sala de conferințe a Pensiunii „Balta Albastră” din comuna Letea Veche, despre „Destinul scriitorului într-o literatură confiscată de mass-media și publicitate”, au dezbătut: Adrian-Dinu Rachieru, Cassian Maria Spiridon, Ștefan Mitroi, Iacob Florea, Firiță Carp, Alexandru-Ovidiu Vintilă și Isabel Vintilă. Ștefan Mitroi a pus accent pe necesitatea solidarizării, Isabel Vintilă a atras atenția că „intelectualul se confruntă cu problemele care derivă din perfecționarea rețelelor media [...]”. Scriitorul, artistul plastic, teoreticianul, filozoful luptă cu reprimarea gândirii și exprimării libere. Tocmai această așa-zisă transparență a opiniilor în media poate cenzura actul intelectual spre a-l încadra în patul procustian al corectitudinii politice. Citatele pertinente din filozofi și umaniști precum Umberto Eco, H.G. Gadamer, Jurgen Habermas, Leonard Swidler au întărit și mai mult aserțiunile lui Alexandru-Ovidiu Vintilă. El a opinat că dialogul ar trebui să pornească întotdeauna de la o obiectivă autocritică și că este absolut necesar efortul de a-l înțelege pe celălalt. „Diferența culturală, abordată înțelept, poate constitui un mod prin care să ajungem să ne cunoaștem mai bine, să ne apropiem tot mai mult de om, de lumea sa umanizată, unde calea spre celălalt să fie încadrată curent în ceea ce noi numim realitate. În contextul lumii contemporane, în calitate de participant la dialog este funciar să ne asumăm autocritica. Fără aceasta riscăm să eșuăm în încercarea noastră de a construi un dialog”, a opinat Alexandru-Ovidiu Vintilă. Despre seducția mediatică, spectacularizare, fenomenul „McLumea”, neoalfabetismul TV, mediacrație și pierderea simțului realității în mediile online a vorbit Adrian-Dinu Rachieru, din punctul de vedere al sociologului.

La finalul programului din data de 3 octombrie, s-au decernat premiile Fundației

Culturale „Georgeta și Mircea Cancicov”. Juriul, alcătuit din Victor Munteanu – președinte, Dumitru Brăneanu și Cornel Paiu – membri, a decernat următoarele premii: Premiul pentru cartea de reportaj: Doru Ciucescu, pentru volumul *Jurnal de călătorie: Namibia, Botswana, de la Oceanul Atlantic la fluviul Limpopo* (Bacău, Ed. „Rovimed Publishers”, 2021); Daniel Nicolescu, pentru volumul *De la psalmistul David, la psalmiștii români moderni și post-moderni* (Bacău, Ed. „Egal”, 2021), și Stanomir Petrovici, pentru volumul *Oglinda spartă. Iugoslavia* (Chișinău, Ed. „Gunivas”, 2021). Tot atunci s-au decernat Premiile Asociației Culturale „Familia Lecca”:

Premiul pentru proză i-a revenit lui Dan Perșa, pentru romanul *Bestiarro* (Iași, Ed. „Polirom”, 2021), iar cantautorul Florin Țuțuianu a primit Premiul special, pentru calitatea interpretării muzicii folk. Alte premii conferite în acea zi: Premiile Asociației Naționale *Cultur Eroilor* „Regina Maria” – Filiala „Col. Corneliu Chiries” Bacău: publicistului Ion Moraru, profesorului Dumitru Cojocaru și jurnalistului Petru Done. Premiul pentru cel mai bun ziarist al anului 2021, oferit de filiala Roman a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, a revenit Ecaterinei Petrescu-Botoncea (publicistă, prozatoare, poetă, medic).

A doua zi, la Biserica *Precista*, s-a desfășurat colocalul „Ecumenismul – erezie sau mântuire?” Părintele Mihai Tomozei a vorbit despre dialogul ecumenic, angajamentul ecumenic și mărturia ecumenică, despre păstrarea tradiției pentru unitatea Bisericii lui Hristos și despre răspândirea valorilor ortodoxe. Părintele Iulian Adam a ridicat problema colaborării cu alte Biserici, în acest sens, conciliile ecumenice analizând permanent punctele de convergență și divergență. De asemenea, a vorbit despre limbajul mistic și filocalic al Bisericii Ortodoxe și despre tradiția apostolică. Părintele Cornel Paiu a atins numeroase probleme legate de ecumenism, dând un îndemn la răgăsirea ecumenicității și invitând la unitate. Au urmat ample dezbateri, nu neapărat despre ecumenism, dar aproape toți scriitorii invitați la Festival au luat cuvântul, vorbind despre literatură, situația lumii contemporane și a valorilor românești. Invitatul special, criticul Adrian-Dinu Rachieru, a avut un cuvânt de încheiere, vorbind despre involuția ecumenismului, despre Europa care își taie rădăcinile și a susținut că refacerea unității se află sub semnul întrebării.

Nici de la această ediție nu a lipsit „Salonul cărții”, unde au fost lansate numeroase cărți apărute recent, majoritatea fiind de beletristică. Pe parcursul

celor două zile, literatura a fost acompaniată de muzica minunată a artiștilor Maria Tătaru (folclor), Claudia Vasilache (soprană), Elvis Condrea (pian) și Florin Țuțuianu (muzică folk). O tradiție a devenit și acordarea în cadrul acestui Festival a unui Premiu special, din partea filialei Bacău a Uniunii Scriitorilor, prezidată de poetul Dumitru Brăneanu. Anul acesta premiul i-a revenit poetului Alexandru Dumitru, pentru volumul *Dulcele hazard*.

Un moment mult așteptat a fost cel al decernării celor mai importante premii din cadrul acestui festival – Premiile *Avangardei XXII*. Festivitatea a avut loc la Centrul de Cultură „George Apostu”, fiind prefațată de Victor Munteanu și Ștefan Mitroi; moderator a fost Adrian-Dinu Rachieru. Juriul Festivalului-Concurs „Avangarda XXII”, alcătuit din criticul și istoricul literar Adrian-Dinu Rachieru – președinte, scriitorii Ștefan Mitroi și Victor Munteanu – membri, a acordat următoarele premii:

Pentru tinerii care nu au debutat editorial în 2021

- **Poezie** – Premiul I nu s-a acordat; Premiul al II-lea și Premiul Revistei „Bucovina literară”: Ana Pasanciu; Premiul al III-lea: Ana-Daria Maruseac; Mențiune: Mădălina-Andreea Miron.

Scriitori profesioniști

- **Premiul Special al Juriului pentru Cartea de Eseu**: Iacob Florea, pentru volumul *Un halat pentru un secol. Oblomovismul în răspăr* (București, Ed. „Tracus Arte”, 2021) • **Cartea de Poezie a Anului 2021**: Mihaela Aionesei, pentru volumul *Cerul de la capătul scării* (Râmnicu Sărat, Ed. „Rafet”, 2021) și Caliochia Tocală, pentru volumul *Statui de apă* (Iași, Ed. „Timpul”, 2021) • **Premiul de Excelență pentru Contribuția la Promovarea Literaturii**: Ioan Ouatu • **Premiul de Excelență pentru Promovarea Literaturii**: Firiță Carp • **Premiul de Excelență pentru Revista Literară și de Cultură a Anului 2021**: Revista *Poezia*, Iași (director, Cassian Maria Spiridon).

• Alexandru Macovei – *Caligrafie sacră*

Armonii în timp

Ediția a V-a a Festivalului Național de Interpretare Vocală (22-23 oct.) a fost organizată și acum de Școala Populară de Arte și Meserii Bacău, în colaborare cu Filarmonica „Mihail Jora”, entități aflate sub egida Consiliului Județean Bacău. În spațiul adecvat al Sălii „Ateneu”, și-au etalat talentul artistic câteva categorii de vârstă ale concurenților, iar juriul a evaluat interpretarea, tehnica vocală, dificultatea repertoriului și ținuta scenică. „Este vizibil, la această a cincea ediție, un plus de exigență al tinerilor, sub toate aspectele”, a subliniat Olguța Pătu/ Carmen Voisei, directoarea Școlii Populare de Arte și Meserii Bacău. (I.D.)

Jocurile schimbului

Gheorghe IORGA

Arthur Rimbaud. Fețele mitului

După ce ajunge la Paris, în septembrie 1871, Rimbaud debarcă în mijlocul unui grup de poeți, cu care se împrietenește înainte de războiul din 1870, prin 1868 sau 1869, mai ales cu ocazia apariției celui de-al doilea volum al „Parnasului contemporan”. Erau obișnuții pasajului Choiseul, ai prăvăliei lui Lemerre, editorul parnasienilor, ori, cum mergi spre Clichy, ai salonului animat de Nina de Villard de Callias („Dame aux évantails”, tabloul lui Édouard Manet).

Printre ei se remarcă strania trinitate a fraților Cros: Antoine, medicul; Henry, sculptorul; Charles, savantul și poetul. Acesta din urmă era cunoscut pentru versurile sale, apărute în diverse reviste mărunte, unde se înțelegea deja disidența în raport cu mișcarea parnasiană. Împreună cu Verlaine, chiar Charles Cros s-a pregătit să-l întâmpine pe Rimbaud la peronul gării de Est; sau, mai degrabă, a eșuat în a-l întâmpina: într-adevăr, cei doi nu l-au reperat, în mulțimea de călători, pe tânărul poet „Charleville z’ar-rivé”, cum va cânta, puțin mai târziu, compozitorul, pianistul și poetul Jean de Cabanes, zis Ernest Cabaner. Cros și Verlaine îl regăsesc pe oaspetele lor la domiciliul socrilor lui Paul, pe strada Nicolet. Imediat, Cros, pe care cel numit de el „le nourrisson des Muses” („sugarul/ bebelușul/ nou-născutul Muzelor”) îl intriga la culme, începe să-i pună întrebări lui Rimbaud în legătură cu arta sa. Se spune că „sugarul” n-a fost deloc vorbăret.

De obicei, nu prea dăm importanță unor astfel de discuții estetice ori le măsurăm cu stângăcie. Știm că ele au continuat îndeaproape în vremea când Cros l-a găzduit pe Rimbaud, așteptând ca marele poet să-și găsească o cameră. Nu de puține ori, schimburile de opinii au fost furtunoase. Există mărturia că, de furie, Rimbaud a rupt în bucăți un număr din „L’Artiste”, unde figurau câteva poeme ale lui Charles Cros. Doar o... anecdotă? Avem motive serioase să credem că dialogul dintre cei doi poeți n-a fost lipsit de consecințe nici pentru unul, nici pentru celălalt. Amândoi erau admiratori ai poeziei lui Baudelaire și nu acceptau parnasianismul decât sub titlu de inventar. Cros era adeptul „ritmurilor subtile”, iar asta trebuia să rețină atenția tânărului provincial, pe care îl interesau și îl solicițau chestiunile de prozodie. Mai mult, Cros făcea parte dintre cei care credeau că versul cu măsură nu este indispensabil poeziei. Admițând lecția lui Baudelaire, estima că un anumit tip de proză – ritmică, muzicală, dotată cu reveniri și refrene – era potrivită să înlocuiască o versificație clasică vădit uzată. E sigur că Rimbaud cunoștea textele ce nu-și vor găsi locul în „Le Coffret de santal” decât în 1873, dar că Charles Cros scrisese deja „Fantaisies en prose”. Fără îndoială că titlul trebuia să sus-

cite simpatia lui Rimbaud, ca și „Effarement”. Poetul „Înfricoșătorilor” se afla printre cunoscuți, la un frate într-o poezie. Dar ce să spuie despre „Vaisseau-piano”, a cărui navigare armonică domină oceanul fanteziei? Rimbaud află confirmarea tendinței sale în libera asociere cu imagini neașteptate. Să ne mai îndoim că o parte a poeziei „Iluminărilor” provine din această confruntare? Cros îi confirmă în sfârșit o altă certitudine: poetul trebuie să meargă dincolo de aparențe, cum sugerează „Le Meuble” din „Le Coffret de santal”. Trebuie să fii atent la ordinea ascunsă a lucrurilor, pe care poezia are drept misiune să o aducă în stare clară în conștiință. Nu este vorba prin urmare de o întâlnire obișnuită a lui Rimbaud cu Charles Cros; chiar dacă acesta nu este un scriitor de prim plan, a jucat, la momentul oportun, un rol capital. Probabil că istoria literară a pierdut câte ceva după ce relațiile lor s-au alterat, apoi s-au întrerupt: Rimbaud, ca și Verlaine, nu l-a iertat că i-a luat apărarea doamnei Verlaine, după plecarea lor în Belgia, în iulie 1872.

Verlaine îi era cunoscut lui Rimbaud de multă vreme, cel puțin ca poet. Printre atâtea volume de poezie modernă citite la Charleville, prin grija lui Georges Izambard, sau răsfoite la standurile de afară ale librăriilor, i-au atras și reținut atenția „Poeme saturniene”. În vara lui 1870, la 25 august, îi scrie lui Izambard: „Am *Serbările galante*, de Paul Verlaine. [...] E foarte bizar,

foarte caraghios; dar, cu adevărat, e adorabil. Uneori licențe tari: astfel *Et la tigresse épouvantable d’Hyrcanie*” e un vers din acest volum. Cumpărați, vă sfătuiesc, „La Bonne Chanson”, un mic volum de versuri al aceluiași poet: tocmai a apărut la Lemerre; nu l-am citit: nimic n-ajunge aici; dar mai multe ziare vorbesc de bine despre el”. Prin intermediarul din Bretagne, Rimbaud îi scrie lui Verlaine, iar autorul „Serbărilor galante” îi înlesnește tânărului sosirea la Paris. Independent de relațiile ce au provocat un imens scandal în epocă, e necesar să fim atenți la un schimb intelectual important: fiecare dintre cei doi poeți este convins că îi poate aduce celui alt o îmbogățire spirituală și morală. Verlaine, cel puțin la început, se angajează să-i completeze lui Rimbaud cultura artistică, fără prea mare succes, se pare. În ceea ce îl privește, Rimbaud pare că vrea să-i inculce lui Verlaine sensul libertății și al valorilor mai puțin burgheze. Două texte rimbaldiene sunt mărturie a acestor schimburi, transpunându-le: „Vagabonzi”, din „Iluminări” („Sărman frate! Câte veghi atroce nu-mi pricinui! [...] Mă jucasem cu nevolnicia sa. Din vina mea ne întorceam în surghiun, în robie. [...] Îi răspundeam cu un rânjel acestui satanic Doctor. [...] Îmi luasem, într-adevăr, în deplină sinceritate a Spiritului, sarcina să-l readuc în starea lui primitivă de fiu al soarelui [...]” – trad. Tașcu Gheorghiu, în Arthur Rimbaud, „Un anotimp în infern”; „Ilumi-

nările”, Buc., Ed. „Albatros”, 1979) și „Fecioara nebună”, din „Un anotimp în infern” („[...] Sunt roaba Soțului infernal, cel care a dus la pierzanie fecioarele nebune. E chiar acest demon. [...] Dar eu care mi-am pierdut buna purtare, care sunt osândită și moartă pentru lume [...]” – ed. cit.). Mai ales după „Un anotimp în infern”, pare evident că Rimbaud a vrut să-i împărtășească lui Verlaine poetica lui vizionară.

Invers, Verlaine îi revelează lui Rimbaud o calitate poetică fără egal în contemporaneitate. Fără a insista asupra conținutului volumului, asupra subtilității și duplicității lui, ne putem gândi că „Serbările galante” îl seduce pe Rimbaud prin partea de artificial și de teatral, prin maniera neconvențională de a considera lucrurile și uneori indecentă, printr-un întreg joc cu surprize, ce, într-adevăr comunică ideea de bizar (cuvântul chiar figurează în volum). Se face auzit autenticul ton verlainian: puțin fad, puțin dulceag, puțin fals, dar seducător în gama sa minoră. Și apoi jocul subtil al sonorităților, al cezurilor, varietatea formelor și ritmurilor. Fără îndoială, „Serbările galante” constituie o dramă a inimilor și, aproape în egală măsură, un poem muzical, ceea ce poate l-a sensibilizat pe Rimbaud. Este de netăgăduit rolul lui Verlaine în aprofundarea și îmbogățirea melosului poetic la Rimbaud. Amândoi erau pasionați, de exemplu, de ariete și de ceea ce autorul „Unui anotimp în infern” va numi „opere vechi”.

Asemenea schimburi vor ajunge foarte departe. Se estimează că, în decursul câtorva luni, cei doi poeți au o inspirație încrucișată. Mai cu seamă în 1872, textele lor interferează și se completează. Nu poți citi, să zicem, un poem ca „Plates-bandes d’amarantes...” fără să îl apropii de „Paysages belges”, din volumul „Romances sans paroles”.

Mai trebuie menționat un poet cu rol important în cariera poetică a autorului „Vocalelor”: Germain Nouveau, tânăr meridianal „urcat” la Paris, care își face ucenicia poetică în grupul „La Renaissance littéraire et artistique” și îl întâlnește pe Rimbaud la sfârșitul lui 1873 și începutul lui 1874. O simpatie reciprocă se naște; poate, din partea lui Rimbaud, o grație ascunsă pentru acest poet care nu manifestă pentru el nicio urmă de aroganță sau dispreț, spre deosebire de atâția alți tovarăși de boemă, șocați de „afacerea” de la Bruxelles. E puțin probabil ca Nouveau, încă novice în ale poeziei, să-l fi influențat pe cel inițiat deja în literatură, chiar dacă era, ca vârstă, mai mic. Dar ceea ce nu vom ști probabil niciodată e dacă Nouveau, care era și pictor, ar fi putut contribui la diminuarea antipatiilor lui Rimbaud față de artele plastice. Suntem, în tot cazul, siguri că influența lui Rimbaud asupra lui Nouveau a fost considerabilă. Acest ultim avatar de cuplu dioscuric poate fi ignorat în lipsa documentelor. În timpul șederii celor doi poeți la Londra, în 1874, Nouveau își ajută prietenul să-și treacă pe curat copia „Iluminărilor”; mai târziu, va primi manuscrisele ce vor constitui culegerea. E un personaj important în transmiterea acestor texte. Fără a-i scădea meritele cu niciun chip, trebuie spus că neînțelegerea unor cuvinte, sintagme sau graba lui a fost probabil la originea unor obscurități ce subzistă în fragmentele al căror scrib a fost...

• Al. MACOVEI – *Improvizație calligrafică*

• revista revistelor • revista revistelor • revista revistelor •

EDITOR UNIUNEA SCRITORILOR DIN ROMÂNIA ANUL CXXXVI SERIE NOUĂ
CONVORBIRI LITERARE
REVISTĂ FONDATĂ DE SOCIETATEA JUNIMEA DIN IAȘI, LA 1 MARTIE 1917

Nr.10, octombrie 2022

Despre sens și echilibru, despre pesimismul bine temperat obiectează în primele pagini ale „Convorbirilor” Cassian Maria Spiridon, purtând convingerea că „autocunoașterea morală, ce revendică pătrunderea în adâncul (abisul) cel mai anevoios de scrutat al inimii, este începutul înțelepciunii tuturor oamenilor”. Paginile dedicate interviului prezintă un portret al lui Fănuș Neagu, surprins în lungul schimbului de replici dintre George Motroc și Leo Butnaru. Ion Papuc opinează despre cartea-obiect, despre descoperirile și disimulările avangardei și post-avangardei. Theodor Codreanu rămâne interesat pe mai departe de visul unei ediții critice a gândirii filosofice eminesciene și dedică rânduri elogioase profesorului băcăuan Ștefan Munteanu, implicit eforturilor acestuia de a oferi spațiului contemporan un „compendiu” al receptării critice eminesciene, urmărind liniile de forță ale filosofiei. Aflat la primul episod, Gheorghe Cliveti ne propune un excurs inedit printre forme de „Istorie și istorie literară în viziuni iorgiene de istorie culturală, la început de secol XX”. Mircea Platon își continuă demersurile de a scoate în evidență falsitatea, cât și puterea de deconstrucție a actualului sistem legislativ ce privește învățământul românesc. Mi-au atras mai apoi interesul cronicile literare ale lui Cristian Livescu (despre Gabriela Chiran), Adrian Jicu (despre Adelina Pascale), Cristinei Scarlat (despre Ion Tudor Iovian) și Emanuelei Ilie (despre George Nina Elian). Cu totul obligatorii sunt „Vasile Tărățeanu sau eroismul cultural” (Adrian-Dinu Rachieru) și „Orientul barbar și Apusul luminat” (Vasile Spiridon). Mai semnalez „O privire asupra lui Homer” (Ovidiu Pecican), „Cum am regăsit tronurile regale ale României” (Gabriel Badea-Păun), „Povestea cafelei turcești” (Marius Chelaru) și „Jurnalul” (aparte) al Magdei Cârneli. (M.M.)

N. 13 noiembrie 1946, în satul Conțești, comuna Sascut, județul Bacău – d. 7 octombrie 2022, la Valea Budului, comuna Mărgineni, județul Bacău. Profesor, metodist, maestru coregraf, manager. S-a ivit pe lume în sânul familiei de răzeși Maranda și Toader Vlase și a copilărit în pitoreasca așezare situată între albiile râurilor Siret și Trotuș, în apele cărora a învățat să înoate și s-a scaldat adesea în zilele toride de vară. Tot aici avea să descopere bucuria dansului încă înainte de a merge la școala din sat, furișându-se în Căminul Cultural și urmărind ore în șir cum dansau tinerii și vârstnicii. Învățând mișcările, repeta de unul singur pașii, acasă ori pe câmp, așa încât în scurtă vreme a intrat fără trac în Hora Mititeilor, care deschidea balul duminical și făcea loc, după obicei, flăcăilor, apoi, la asfințitul soarelui, însurăteilor, iar după ce se întuneca, maturilor. Observându-i abilitățile și plăcerea cu care intra în joc, învățătorul l-a inclus în formația de dansuri din Sascut, ajutându-l pe această cale să se perfecționeze și să evolueze în spectacole. Moștenind talentul și spiritul de competiție de la tatăl său, un fost „mare dansator”, a deprins toate subtilitățile jocurilor din zonă, ajungând ca în perioada studiilor de la Liceul Teoretic din Onești (1962-1966) să fie chemat de tinerii din sat la hora lor ca să-i învețe *Hora pe bătași*, „un dans extrem de complicat, dificil, pretentios și spectaculos” pe care îl „furaș” de la bătrâni. Animator al formațiilor de dansuri populare din liceu și din unitatea militară în care și-a slujit țara, s-a reîntâlnit cu vestigiile muzicanților din Bacioiu imediat după lăsarea la vatră și, ca profesor suplinitor la Școala Corbasca (1968-1972), i-a atras spre Căminul Cultural, unde a înființat primele grupuri și formații artistice. Avid de noi cunoștințe, nu s-a mulțumit cu ceea ce a aflat de la bătrâni

Personalități băcăuane

In memoriam Petre Vlase

satelor din această mare și importantă vatră folclorică, ci a urmat, în paralel, cursuri de coregrafie la Școala Populară de Artă din Bacău (1967-1969), apoi pe cele de la Centrul de Perfecționare a Cadrelor (1974) și ale Academiei de Dansuri Folclorice (2001-2004) din București, unde a avut șansa să lucreze direct cu vestigiile măștri coregrafi Theodor Vasilescu și Sever Tita.

Sprijinit la începuturi de dirijorii Ovidiu Bălan și Aurel Iancovici, de profesorii Constantin Donea, Octavian Marc și Voicu Alexandrescu, fascinați la rândul-le de cele 15 fanfare și 2000 de instrumentiști existenți în comună, în prima parte a anului 1972 a pus bazele Ansamblului Folcloric „Hora”, cu care a „ieșit la concursuri, festivaluri, spectacole”, uimind publicul și juriile și câștigând primele trofee. La nici două luni de la constituire a primit Marele Trofeu al „Festivalului folcloric vrâncean”, dublat în scurtă vreme de Premiul I la „Festivalul Slănicului”, apoi de Premiul al II-lea la Festivalul „Cântă de răsună valea” (Tecuci). Grație acestor succese, la 1 iulie 1972 a fost promovată ca metodist coregraf la Centrul Județean de Îndrumare a Creației Populare din Bacău (1972-2004), calitate în care a contribuit la înființarea și îndrumarea a zeci de formații și colective artistice și a inițiat proiecte culturale de anvergură, menite să stimuleze și să revigoreze folclorul muzical-coregrafic, între care amintim festivalurile zonale „Flori de Sânziene” și „Sântilia de la Poiana Sărată”, Festivalul Național „Ion Drăgoi”, Alaiul Datiniilor și Obiceiurilor de Iarnă ș.a. Cum

între timp devenise student al Facultății de Educație Fizică din cadrul Institutului Pedagogic de 3 Ani din Bacău și forțat de migrația unei bune părți a instrumentiștilor din taraf, lovit de colectivizarea forțată, în toamnă a decis mutarea ansamblului la Bacău, unde rectorul Mihai Merfea i-a pus la dispoziție „spații de repetiții, uneori cazare, masă, iar, treptat, ansamblul a absorbit și studenți, astfel ca a(m) primenit formația”, devenind „aproape profesioniști”. În noua configurație a obținut „toate premiile, absolut toate” la festivalul studentesc de la Iași, iar în primăvara anului 1973, la sugestia folcloristului Constantin Donea, „Hora” s-a transformat în Ansamblul Folcloric „Busuiocul”, titlatură sub care avea să cunoască gloria nu doar în țară, ci și pe multe meridiane ale lumii. Astfel, după ce în august 1973 a reprezentat cu brio județul Bacău la Cel de al IX-lea Festival Național de Folclor de pe Litoral și a fost răsplătit cu Premiul I la „Toamna culturală băcăuană”, în anul următor tânăra colectivă a obținut Premiul I și un răsunător succes la Festivalul Balcanic de

Cântece și Dansuri de la Ohrid (3-8 iulie 1974, Iugoslavia), ce i-a deschis calea către alte competiții de gen din toată Europa. În vara anului 1975, bunăoară, a fost invitat la Festivalul de la Santarem (Portugalia), unde a fost declarat „Cel mai bun ansamblu”, și la Festivalul-Concurs de la Hayange (Franța), unde a obținut Premiul I, oferind publicului 24 de spectacole „excepționale, de mare valoare internațională” în 16 orașe și beneficiind de trei înregistrări TV. Devenind „o forță, un nume”, i s-a acordat onoarea de a deschide primul Festival Internațional de Folclor de la Karl Marx Stadt (R.D.G., 1977), de a inaugura sezonul de toamnă al Asociației Teatrale din Odsherred, de a prezenta singurul spectacol al anului în Ishoj Have și un „spectacol neobișnuit și foarte interesant” dedicat elevilor din Hvalso (1978, Danemarca), de a oferi veritabile lecții de dans în cadrul prestigiosului Festival Internațional de Folclor de la Schoten (1982, Belgia), răsplătite cu Trofeul acestuia, și de a aduce României Medalia de Argint a „Folcloriadei” de la Dijon (1992, Franța), de a dăruir nestemate ale folclorului nostru publicului din Italia, Olanda, Norvegia, Spania, Polonia, Grecia, Ucraina, Rusia, Belarus, Siria, Emiratele Arabe, Republica Moldova etc. Medaliat cu aur la toate edițiile Festivalului Național „Cântarea României”, Ansamblul Folcloric Profesionalist „Busuiocul”, pe care l-a condus ca manager în intervalul 2004-2022, și-a sporit zestrea de trofee și în țară, unde Petre Vlase a fost declarat „Cel mai bun coregraf” (1988, Festivalul

„Cununa cântului românesc” de la Tulcea), atestat ca maestru coregraf de către Asociația Coregrafilor Ansamblurilor Folclorice din România (1993), încununat cu Diploma Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului pentru promovarea tradițiilor românești (2009), cu Premiul de Excelență al Consiliului Județean Bacău (2015) și cu Titlul de Excelență al Televiziunii Române (2018), unde prestigiosul colectiv a avut zeci de prezențe în cadrul emisiunii „Tezaur folcloric”. Fin cunoscător al patrimoniului folcloric pe vâile Siretului, Bistriței, Trotușului, Oituzului, Cașinului, Tazlăului și Zeletinului, a lăsat celor interesați mai multe articole găzduite de paginile publicațiilor „Ateneu”, „Viața băcăuană” și „Cadran cultural”, pe care a fondat-o împreună cu subsemnatul (2018), precum și un substanțial volum de „Contribuții la cunoașterea și valorificarea jocurilor populare băcăuane” (Bacău, Editura Corgal Press, 2013). Alături de bogata arhivă aferentă ansamblului, lasă moștenire și o bijuterie spirituală, Mănăstirea „Acoperământul Maicii Domnului” de la Valea Budului, pe care a ctitorit-o împreună cu familia, cunoscută acum și ca Meteora Bacăului. Pentru jertfa și fapta sa creștină a primit, în anul 2008, Distincția de Citorie din partea Înaltpreasfințitului Ioachim Băcăuanul, iar în 2009, Distincția de Onoare a Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului.

Va rămâne în memoria celor ce l-au cunoscut ca un specialist aparte și ca un promotor al valorilor autentice românești, fie că a fost vorba de soliști vocali și instrumentiști, fie de dansatori sau de cursanți veniți special pentru a învăța dansurile românești din Danemarca, Japonia, Statele Unite, Spania.

Cornel-Simion GALBEN

„Iar te-ai cufundat în stele/ Și în nori și-n ceruri nalte?” Este una dintre întrebările pe care cititorul și le poate adresa în momentul în care face cunoștină cu versurile din volumul *Contact*, apărut la Editura „Casa de pariuri literare” (2021). Poezia lui Andrei Mocuța este o alunecare către spațiul exterior Terrei și o reîntoarcere către trecut, prin această pulsație de factură romantică, regăsită

Inima ar bate mai în c e t...

în motivele celeste, care la Andrei nu sunt doar „cutia de rezonanță a sentimentelor”, după cum spunea Rosa del Conte despre natura din poezia romantică, ci devin construcție, structură în alunecarea dinspre viitor spre trecut și viceversa.

Volumul este elaborat pe două planuri ce alternează și se află într-un raport de complementaritate: „însemnările mamei” și „predilecții despre viitor”. O entitate complet însingurată ia naștere sub ochii noștri chiar în primul poem, intitulat *2025*. El spune așa: „când m-am trezit nu era nimeni/ care să-mi taie cordonul ombilical/ și nimeni care să mă ia în brațe”. În tainele simțirii, Andrei pare să intre cu ajutorul filosofiei. Pendularea departe-aproape din versurile „deși pe suprafața planetei de unde vin e lumină acum/ de aici din depărtare se vede doar un punct rotund în beznă” ne conduce cu gândul la apriorismul kantian prezent în *Floare albatră*, doar că acum pendularea aproape-departee nu are ca subiect iubirea, ci singurătatea.

Construcția volumului pornește de la o proiecție de tip *science fiction*, ocultând cunoscutul „voind să uit că sunt din lume, doresc să cred că sunt din cer”. Inevitabilul îl duce acolo, întâmplatul, iar el trebuie să se obișnuiască. Ce face un om singur în spațiu? Își mută amintirile într-un corp, o formă mai puțin perisabilă: „se înregistrează într-o serie de holograme”. Conștientizând că este „singur în mijlocul universului” și „dorind să mai fie aici/ cineva” cu care să poată vorbi, el învață să fie fericit și singur. Imaginea țânțarului strivit între pagini, găsit la 30 de ani după plecarea de pe Pământ, comunică un singur lucru: legătura noastră cu cele patru elemente ale lui Empedocles (aer, apă, pământ și foc) este un cordon ombilical ce nu poate fi tăiat, iar de aici nostalgia față de un element ca „luna roșie” ce se dovedește a fi doar un balon, dorul de banalul, obișnuitul ce conferă vieții pământeste unicitate: „s-a terminat toată rezerva de cafea/ cum voi mai ști când e dimineață?” Acest vers nu spune decât un lucru: noi de acolo venim, iar aici ne

căutăm tot pe noi, cei de acolo. Diafanitatea alcătuirii umane suprapusă peste micile ei neînțelegeri, tulburări, nemulțumiri, dureri alcătuiesc ființa, o întregesc, o fac ceea ce este, iar de aici dorința eului de a simți cu orice preț ceva, orice: „mă lovesc de toate acestea/ însă impactul cu ele nu doare/ așa vrea/ să doară măcar un pic”.

În *Contact*, universul nu rămâne fără ecou la muțenia omului, acel „sunet static” al universului, liniștea absolută, este nevorbitul, neexprimatul eului. La fel ca în *Interstellar*, dragostea transcend spațiul și timpul. Dragostea față de artă, de familie și de o posibilă iubită, căreia poetul îi trimite „poeme în morse/ punct/ linie/ punct”, o ea care ascultă „în celălalt capăt al galaxiei”. „De nu m-ai uita încalte” din poezia lui Eminescu își are răspunsul în acest volum-proiecție în care fantasia și reflexivitatea se întrepatrund, se coagulează, se ating.

Omul ajuns în Univers, nu prin cunoaștere, ci fizic, nu-și poate uita pe Pământ ființatul, dorința de a fi cu un altul, căci, după cum spune Biblia, „omul n-a fost făcut să fie singur”. Ce ar fi viața fără durere, iubire, un țânțar mort, o lună roșie sau fără artă? Fără de ele – sugerează Andrei Mocuța – inima ar bate „mai în c e t/ tot mai în c e t”.

Cristina PAȘCANU

Motto: *Fiecare cuvânt este o prejudecată.*
Friedrich Nietzsche

Ion FERCU

șoaptele nuanțelor

Prejudecățile: infern și provocare eternă (32)

„Dumnezeu a murit“?... Se spune că la revenirea lui Einstein în Statele Unite, după un voiaj prin Europa, pe aeroport un jurnalist l-ar fi întrebat: „Maestre, credeți în existența lui Dumnezeu?“ Se crede că Einstein i-ar fi răspuns: „Definiți-mi mai întâi ce înțelegeți prin Dumnezeu și o să vă spun dacă cred în el“... Claude Tresmontant, admitând că universul nu este un sistem terminat, închis, accentuează o exigență: trebuie să admitem că acesta primește în mod continuu informație creatoare. „Putem conveni“, zice el, „să numim Dumnezeu sursa acestei informații care operează în lume, dar este altceva decât lumea“ (apud André Vergez & Denis Huisman, „Curs de filosofie“, București, Editura Humanitas, 1990, p. 375). Iată o perspectivă filosofică în care problematica lui „Dumnezeu a murit“ este exclusă. Este preferată varianta redenumirii. Empedocle, vorbind despre faptul că universul, aflat în devenire, nu poate fi privit ca singura „ființă“, întreabă: „De la cine și-ar primi creșterea, de vreme ce este singura ființă?“...

Ni se pare a fi oportună invitarea lui Yuval Noah Harari în această dezbatere de idei. Harari e un fel de Nietzsche al

contemporaneității. Poate că nu întâmplător ne trimite uneori către filosoful german care aprecia că *sensul* este esențial pentru ființarea noastră: „Așa cum a spus Nietzsche, dacă dispui de acel *de ce* al vieții, te împaci *cu orice cum*“ (Yuval Noah Harari, „Sapiens. Scurtă istorie a omenirii“, Iași, Editura Polirom, 2017, p. 328). Harari spune că sensul este creat atunci când mai mulți oameni țin împreună o rețea comună de povești: „Așa decurge istoria. Oamenii țin o rețea de sens, cred în ea din toată inima, dar, mai devreme sau mai târziu, rețeaua se destramă, iar atunci când privim în urmă nu putem înțelege cum ar fi putut-o lua cineva în serios“ („Homo Deus“, Iași, Editura Polirom, 2018, p. 135). Cred că Nietzsche ar aplauda acest gând. Nu astfel se întreabă și el, referindu-se la *sensul* dăruit de credința de secole în Dumnezeu? *Homo sapiens* conduce lumea, întrucât numai

el poate țese o rețea intersubiectivă de sens: o rețea de legi, de forțe, de dogme, entități și locuri care există doar în imaginația comună a oamenilor. Pentru sensurile care urmează a fi zămislite, importantă ar fi înțelegerea raportului dintre știință și religie, căci progresul științei va face cel puțin unele mituri și religii mult mai puternice. Dificultatea decriptării acestui raport este dificilă, mai argumentează eseistul futurolog israelian, căci, chiar și după sute de ani de consiliere... maritală, știința și religia sunt aidoma unui cuplu în care nici unul nu-l cunoaște pe celălalt. Se zice că el visează încă la Cenușăreasă, în vreme ce ea continuă să suspine după Făt-Frumos, vreme în care se ceartă pornind de la un amănunt terestru de tot: al cui este rândul să ducă gunoiul la pubelă...

Truda pentru proiectarea și fundamentarea unui sens capabil să cocheteze cu gestionarea

fericită a viitorului nu este simplă: „Când o mie de oameni cred o poveste inventată timp de o lună, aceasta este o știre falsă. Când un miliard de oameni o cred vreme de o mie de ani, e o religie – și suntem avertizați să nu o numim «știre falsă», ca să nu rănim sentimentele credincioșilor [...]. Remarcați totuși că nu ne eficiența sau potențialele binefaceri ale religiei. Dimpotrivă. Bună sau rea, ficțiunea se numără printre cele mai eficiente instrumente pe care le are omenirea la dispoziție“ (Yuval Noah Harari, „21 de lecții pentru secolul XXI“, Iași, Editura Polirom, 2018, p. 237). Să nu minimalizăm valoarea ficțiunii din portofoliul acestei trude:

„Poate că o bună parte din Biblie este pură ficțiune, dar poate aduce bucurii pentru miliarde de oameni și îi poate încuraja să dea dovadă de compasiune, curaj și creativitate – la fel ca alte opere importante de ficțiune, precum *Don Quijote*, *Război și pace* și *Harry Potter*“ (*ibid.*). Yuval Noah Harari schițează o nouă divinizare a omului. Îndumnezeirea acestuia va fi realizată în viitorul apropiat, prin lucrarea biotehnologiilor ce vor optimiza în mod absolut fiecare organ al omului. Vor fi astfel eradicat bolile, vor fi realizate îmbunătățiri genetice, creierul uman va fi conectat la nanocomputere apte să dețină toată informația lumii, iar acest fapt va face cunoașterea să fie, practic, nelimitată. Omul va deveni, astfel, o făptură biotehnologică cu atribute divine. Prezentându-ne „noua agendă a omenirii“, Harari avansează ipoteza potrivit căreia la orizont ne așteaptă un nou curent de gândire, un nou discurs filosofic sau o nouă religie: *dataismul*. Denumit de Harari *religia datelor*, dataismul va consfinți supremația algoritmilor electronici (inteligența artificială) față de algoritmi umani (biocimici). El susține că dacă umanității l-au scos pe Dumnezeu din uz, există posibilitatea ca dataistii să-l scoată pe om din joc, în clipa în care acesta va deveni un sistem de prelucrare a datelor depășit. „În secolul al XVIII-lea, l-a scos (omul – s. n.) pe Dumnezeu pe tușă, trecând de la o viziune deocentrică asupra lumii la una homocentrică. În secolul XXI, dataismul i-ar putea scoate pe tușă pe oameni, trecând de la o viziune homocentrică la una datacentrică“ (Yuval Noah Harari, „Homo Deus“, Iași, Editura Polirom, 2018, p. 339). Harari avansează și gândul că atunci când Internetul-Tuturor-Lucru-rilor va fi funcțional, oamenii ar

putea fi reduși de la statutul de ingineri la cel de cipuri, apoi de date, iar în cele din urmă ar putea fi înghițiți de șuvoiul de date ca un bulgăre de pământ de un râu involburat. Dataismul amenință să facă cu *homo sapiens* ceea ce *homo sapiens* a făcut cu toate celelalte animale. „În cele din urmă, Internetul-Tuturor-Lucru-rilor va deveni sacru ca atare“ (*ibid.*), „instanță“ care va oferi sens ființării. Sens căutat și de Nietzsche, dar acesta, desigur, nu-și imagina că sensul va putea căpăta un asemenea chip... Nici sacral.

Nicușor Deciu, de pe poziții teologice, spune: „Perspectiva lui Noah Harari nu e altceva decât continuarea logică a materialismului dialectic și științific din sec. XIX-XX, de aceea și ajunge la concluzia: «*Homo sapiens*, așa cum îl știm acum, va dispărea într-o sută de ani». În predicțiile lui însă, nu vorbește nicăieri despre o transformare calitativă a omului, despre salvarea sufletului, despre o altă viață într-o lume superioară. De aceea, din perspectivă filosofică, ideile lui Harari nu se ridică nici până la nivelul celor din *Epopoea lui Gilgames*, care, în ciuda primitivismului mitologic, are atâta intuiție, încât să nu caute nemurirea în această lume, ci în cea de dincolo“ (<https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/omul-zeu-si-lumea-de-maine-140430.html>).

Pentru Nietzsche, *moartea lui Dumnezeu* înseamnă inaugurarea unei ere în care morala creștină degenerată, mortificatoare de viață, este înlocuită cu morala Supraomului care *afirmă viața*. Această nouă morală, spune Valentin Mureșan („Apușul unei filosofii“, București, Editura Alternative, 1995, p. 4), se bazează pe idealul grec de om, o fuziune între Dionysos și Apollo, promovând un ideal estetic, nu unul religios. Gilles Deleuze („Nietzsche și filosofia“, București, Editura Ideea Europeană, 2005, p. 176) avertizează: „Formula «Dumnezeu a murit» nu este o propoziție speculativă, ci o propoziție dramatică, propoziția dramatică prin excelență“. Deleuze ne trimite către înțelegerea că o propoziție dramatică este una sintetică, esențialmente pluralistă, tipologică și diferențiată. Aici suntem întrebați cine moare și cine îl ucide pe Dumnezeu. Trimiterea către discursul lui Zarathustra este evidentă: „Când mor zeii, ei mor pururea de mai multe feluri de morți“ („Așa-grăit-a Zarathustra“, București, Editura Antet, 2009, p. 225).

Grigore Spermezan („Introducere în gândirea unor mari filosofi“, București, 2006, p. 134), privind elevat, cu talent hermeneutic ales, către concepția lui Nietzsche, ne descrețește frunțile: „Se povestește că, într-un moment de exaltare, cugetătorul german ar fi scris pe un zid: «Dumnezeu este mort. Nietzsche». La trecerea sa în neființă, o altă mână, necunoscută, a scris în același loc: «Nietzsche a murit. Dumnezeu»“.

About a dream

Toamna a început la Bacău și sub semnul unei expoziții reușite, „About a dream“, a Marei Popa, la „Galeria Nouă“. Proaspăt licențiată, Mara Popa a terminat Universitatea de Artă și Design Cluj-Napoca, la Departamentul de pictură. Avându-i printre coordonatori ai licenței („Hypnagogia. Corpul în repaus“) pe profesorii Veres Szabolcs și Ioana Olăh, beneficiind totodată de-a lungul timpului de suportul și sprijinul activ al unor nume deja consacrate, precum cele ale Luminiței Radu, Dragoș Burlacu și Dorin Macovei, expoziția a confirmat pe deplin așteptările unui public interesat de „arta tânără“. Participând la numeroase expoziții de grup, dintre care voi aminti măcar „Expoziția absolvenților UAD“, CREIC, Cluj-Napoca (2022), „Premiile de desen contemporan Crama Oprișor“, Muzeul de Artă Cluj-Napoca (2022), „Posthybris“, Galeria UAP, Alba Iulia (2021), „30 Days of Drawing“, Hangar F, Alba Iulia (2021), „New Spots on the wall“, Teatrul Gong, Sibiu (2021), Mara Popa

demonstrează că e atentă la arta contemporană și la funcțiile acesteia, propunând un discurs ce reclamă o analiză interdisciplinară. Chiar dacă la prima vedere lumea înfățișată dezvoltă iconic straturile cotidianului, elementele prezente echivalează cu ancore care te poartă într-o lume a sensibilităților contrastante. În bună măsură, tușa rapidă, în parte spontană, e asumată uneori ludic, poate chiar paradoxal, sub forma unui program. Altfel, regăsim bucăți de alb, de pânză goală, de abis sau de neant, uitate intenționat. Lucrările par a fi făcute alla-prima, cu niște intervenții directe pe ud și culoare diluată stropită, dar maniera de lucru rămâne în zona misterului, capacitanând mirarea. Mara Popa își întoarce privirea către o copilărie și adolescență pe care le resemantizează în siajul unui suprarrealism căruia îi conferă pentru încă o dată concretețe. De lângă tablourile prezentate la expoziție au lipsit titlurile, alegere expresă a artistei, purtând astfel și mai „vizibil“ lucrările în limitele unei matrici identitare. Actuală în exprimare, dar jonglând cu axele timpului, semnele Marei Popa anunță un parcurs în creștere, ce trebuie urmărit. De altfel, cu prilejul acestei expoziții, criticul de artă Iulian Bucur opina: „*About a dream* este clipa aceea în care sinele în cădere liberă spre abisul somnului își amintește că trebuie să-și deschidă ochiul spre lumea orbitoare de unde a pornit și întunericul absolut spre care se îndreaptă. Pe retină încă sunt faptele zilei. Ochiul interior le revede mai încet și mai repede, mai limpede și mai confuz, mai și mai lipsit de logică. Clipa aceasta a sinelui nesigur este reflectată în propunerile Marei Popa“.

Marius MANTA

cartea străină

Ionel SAVITESCU

Din dragoste
pentru București

Așezate în calea răutăților, la Porțile Orientului, Principatele Române, în pofida unor inconveniente insurmontabile, au atras numeroase contingente de vizitatori aparținând diferitelor etnii. Unii dintre aceștia – meseriași, negustori, vânzătorii ambulanti, aventurieri – au rămas definitiv în București. Mulți străini au venit la București și au deschis restaurante, cofetării, hoteluri, apoi s-au constituit în grupuri etnice pe cartiere, dând și numele unor străzi. În București au venit și ingineri, și arhitecți, care au contribuit la modernizarea orașului. Printre aceștia, refugiații francezi ocupă un loc de seamă, venind masiv în Principate, după 1789 și 1814, ca profesori de limba franceză în familiile boierești, franceza devenind astfel limba de salon a protipendadei. Însă Ulysse de Marsillac aparține altei generații: născut în Franța în 1821, se stabilește în București în 1852, unde trăiește până în 1877, iar cartea *Bucureștiul, între Orient și tentația modernității** o scrie după 17 ani de ședere în capitala noastră. Marsillac a fost un strălucit profesor de franceză la Colegiul Național și la Facultatea de Litere, redactor și editor la diferite publicații în limba franceză, iar în 1869 și 1877 a publicat volume de impresii despre București. După Ulysse de Marsillac, volume similare au mai fost scrise și publicate de Frédéric Damé (1849-1907), în 1907, și de Paul Morand (1888-1976), în 1935. O carte de-a lui Paul Morand despre București am reflectat-o cu altă ocazie, în articolul „București, mon amour”, publicat în Revista „Ateneu” (noiembrie-decembrie 2015).

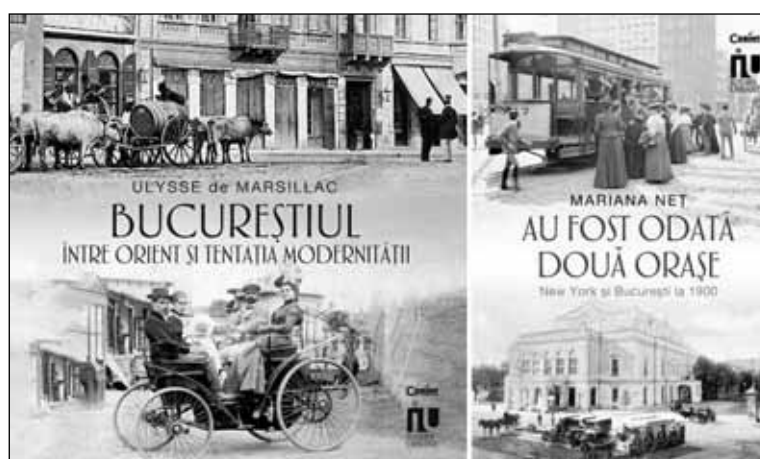
Volumul este structurat în două părți (*De la Pesta la București. Însemnări de călătorie și Ghidul călătorului la București*), are o introducere întocmită de Adrian Majuru, care face și selecția impresiilor oferite de Marsillac, atașându-le note succulente. Cartea este dotată cu un bogat set de imagini și fotografii, datorate unor pictori și fotografi care au trecut prin București, ilustrând clădiri, bulevarde, poduri, biserici, portrete de femei și de bărbați.

Refugiatul francez Ulysse de Marsillac se dovedește un bun observator al orașului București, oferind un belșug de impresii despre capitala țării și oamenii care o locuiau, totodată remarcând dificultatea călătoriilor în România cu calul, trăsura, diligența, căruțe masive cu coviltir, în funcție de starea socială a călătorului. Nu existau șosele sau drumuri. Se mergea la întâmplare. Trecând prin satul Daia (toponim care a devenit nume de familie, iar dacă nu ne înșală memoria a existat și un împărat roman cu acest nume; Alexandru Daia este autorul unui volum *Eroi la 16 ani*, despre cercetașii români), autorul notează mizeria în care trăiau țărani români: *Cocioabele din lut acoperite cu paie sunt risipite la întâmplare pe panta unui deal. Nu căutați aici nici râuri, nici grădini, nici garduri*

sau străzi. Este mai degrabă un sat în zdrențe zăcând în nepăsare sau moțând la soare. Oamenii prost îmbrăcați sau chiar dezbrăcați ies din aceste vizuini și-i privesc pe călători (p. 17). Altă oprire este la Călugăreni, unde a avut loc celebra bătălie dintre Mihai Viteazul și Sinan-Pașa. La fel ca alte capitale europene – Sankt Petersburg, Londra, Paris, Berlin –, și orașul București este așezat într-o poziție neprielnică: *Constat că era aproape imposibil să alegi un loc mai puțin potrivit pentru construirea unui oraș mare. Malurile Dunării sau poalele munților, iată locul pe care arta, politica și comerțul ar fi trebuit să-l desemneze pentru capitala acestei țări* (p. 23).

Dacă prima atestare a Capitalei datează din timpul lui Vlad Țepeș (1459), ea oscilând între Târgoviște și București, Constantin Brâncoveanu o fixează definitiv în București în 1698, orașul devenind astfel unul al *bucuriei (al veseliei)*. Evoluția orașului este nebuloasă. În timpul lui Alexandru Ipsilanti (1774-1782) se ridică Palatul de la Curtea Arsă, distrus de un incendiu în 1812, adică în timpul lui Ioan Vodă Caragea. O vreme, Marsillac a locuit într-o casă aparținând boierului Dudesco (a se vedea descrierea lăsată de Ion Ghica), în cartierul Batiște. Numele i se trage de la italianul Baptista Velleli, care, deși s-a bucurat de protecție domnească, sfârșește ucis de țărani. Corina Ciocârlie și Andreea Răsuceanu, în *Dicționar de locuri literare bucureștene* (București, Ed. „Humanitas”, 2019), oferă și o altă explicație: numele străzii ar proveni de la *băteliste, loc bătorit de vite, dar și spațiu de adunare*.

După ani de viațuire în București, Marsillac constată următoarele: *Și totuși, Bucureștiul anulului 1869 seamănă foarte mult cu Bucureștiul din 1669. Spațiul în care se întinde orașul este imens și sfidează orice preocupare din partea unei edilități neputincioase. Centrul are totuși aspectul de oraș, cu rezerva că nicio stradă nu este dreaptă și că fiecare construiește după capul său, o fantezie străină de orice artă* (p. 39). În interiorul orașului se află terenuri virane pline de praf și noroi, case în paragină, copii goi, câini vagabonzi etc. Locurile de plimbare sunt Șoseaua Kiseleff, renumită prin *asaltul toaletelor*, și Băneasa. Francezul remarcă la femeile române pasiunea pentru toalete elegante, pentru muzică,

desen și limbi străine, interesul pentru politică și filozofie. Oamenii săraci se plimbau prin Cișmigiu, scuarul Sf. Gheorghe și Grădina Filaret. În București existau hoteluri de lux și de mână a doua, hanuri și caravanseriuri.

Partea a doua, *Ghidul călătorului la București*, este consacrată descrierii unor hoteluri, restaurante, grădini, cafenele, cofetării, teatre, biblioteci, biserici, lăutari, spitale, Arhivele Naționale etc. Evident, o restituire necesară. Ulysse de Marsillac a iubit Bucureștiul.

Profitând de acordarea unei burse de șapte luni la New York University, în anul universitar 2007-2008, Mariana Neț a cercetat arhivele americane, apoi a tradus în limba română propriul său studiu publicat inițial în 2016, la o editură americană, în limba engleză, și astfel a apărut cartea *Au fost odată două orașe. New York și București la 1900***.

Evident, pentru cititorul obișnuit paralela dintre New York și București între 1865 și 1914 este o surpriză. În 1865, în SUA, se încheie războiul civil american (*Războiul de Secesiune*), iar România era condusă de Alexandru Ioan Cuza. În ceea ce privește Europa, era vizibilă ascensiunea Germaniei, care învinsese Danemarca și Austria, iar după războiul franco-prusac din 1870-1871, s-a instalat în *La Belle Époque*, etapă de viață care a durat până la izbucnirea Marelui Război. În 1866, sosește în România principele Carol I, sub a cărui domnie România și-a proclamat independența, iar în 1881 devine regat. Ambele orașe erau relativ noi: Bucureștiul este menționat într-un act emis de Vlad Țepeș la 1459, iar New Yorkul datează din 1609, însă felul cum s-au dezvoltat este diferit. Metropola americană a beneficiat de un plan urbanistic în 1811, în timp ce capitala României își continua evoluția haotică și imprevizibilă. Abia

spre sfârșitul secolului al XIX-lea s-au luat unele măsuri urbanistice în București.

Pe coperta întâi a volumului sunt reproduse imaginea unui tramvai electric din New York cu călători care așteptau să urce și imaginea Teatrului Național din București, deși nu se încadrează în segmentul de timp propus spre cercetare, clădirea teatrului fiind finalizată în 1852. În 1865, când începe povestea celor două orașe, se constată o încercare notabilă de modernizare. Se introduc mijloace moderne de transport, orașele sunt electrificate, canalizate, străzile sunt pavate și înzestrate cu trotuare.

Cu o prefață semnată de Georgeta Filitti, structurată în 15 capitole urmate de concluzii și referințe bibliografice, cartea în cheie surprinde cum au evoluat cele două metropole pe parcursul câtorva decenii. Ambele au primit un număr însemnat de imigranți, în Statele Unite deplasându-se grupuri masive de germani, italieni, evrei, dar nu trebuie uitați nici românii sosiți din Transilvania și din Bucovina.

Pentru a cunoaște cele două orașe, era necesară elaborarea unor ghiduri în cuprinsul cărora se dădeau explicații despre componența orașelor, un succint istoric, monumente, străzi, personalități. Acest volum este dotat din belșug cu fotografii de epocă din cele două orașe: vederi panoramice, biserici și catedrale impunătoare, blocuri uriașe (zgârie-nori), bulevarde și clădiri renumite, licee etc. La prima vedere cititorul sagace este ispitit să creadă că avem de-a face cu două cărți contopite într-una singură.

Din descrierile cuprinse vom selecta în expunerea noastră câteva segmente. Ce constatăm astfel la urbanistica New Yorkului, la 1900? Beneficiind de o populație excesivă ca număr, peste trei milioane de locuitori, în metropola americană au apărut zgârie-nori

(blocul American Surety, blocul Park Row, blocul Flatiron), catedrale impunătoare și trenuri suspendate.

În ceea ce privește telefonul, românii s-au dovedit mai reticenți decât americanii. Însă la intrarea în portul New York este așezată *Statuia Libertății*, un dar al Franței către metropola americană. La București, Roma va dăruia statuia *Lupa Capitolina*. În orașe cu o viață umană trepidantă și zgomotoasă era necesară existența unor spații verzi, *Central Park* fiind renumit pentru vastitatea lui, iar la București, Cișmigiu era locul de promenadă favorit al clasei de mijloc, prin poziția centrală. În ambele orașe existau și alte parcuri. Cele două metropole au fost înzestrate cu statui și busturi ale unor personalități. La New York, existau evenimente muzicale, săli de concert, învățământ muzical, iar la București, tarafuri de lăutari, muzica din grădinile de vară, dar a apărut și *Societatea Filarmonică* (1868), apoi *Ateneul Român* (1888). Acestea contribuiau la diversificarea posibilităților de destindere a societății. Nu sunt neglijate rafinamentele culinare și existența unor restaurante renumite. Astfel, la New York a funcționat de-a lungul mai multor decenii Restaurantul „Delmonico” (ultimul închis în 1923), iar la București, afacerea fraților Capșa a prosperat: de la cofetărie, la restaurant și hotel, în fine, și cafenea. La apogeu, frații Capșa erau *furnizori regali*. După 1900, evoluția tehnicii își spune cuvântul: la New York este inaugurat metroul (1904), iar la București lumea este atrasă de demonstrațiile aviației, atât cu piloți francezi (Blériot și Molla), cât și cu încercările lui Aurel Vlaicu; acesta e portretizat într-o carte, *Flăcăul din Bințintii*, de C. Ghiban. Prințul George Valentin Bibescu (1880-1941) s-a remarcat ca un pasionat automobilist și pilot de avioane. Se fac curse cu automobilul și bicicleta în Europa, iar Bazil Assan face înconjurul lumii. Tot într-o călătorie în jurul lumii a fost trimis și prințul Ferdinand, pentru a o uita pe Elena Văcărescu.

Evident, lectura acestei cărți masive poate fi completată cu parcurgerea și altor volume, aparținând lui Adrian Majuru, Mariei-Magdalena Ioniță, și pentru perioada de după 1914, a volumului lui Vlaicu Bârna. Ce s-ar mai putea adăuga? Doar că ambele volume au umplut un gol în bibliografia de specialitate.

*Ulysse de Marsillac, *Bucureștiul, între Orient și tentația modernității*, București, Ed. „Corint”, note și introducere de Adrian Majuru, traducere din limba franceză de Elena Rădulescu, 2021, 157 p.

**Mariana Neț, *Au fost odată două orașe. New York și București la 1900*, București, Ed. „Corint”, prefață de Georgeta Filitti, traducere din limba engleză de Mariana Neț, 2021, 368 p.

China

Cai Qing

S-a născut pe 5 august 1969 în Kunming, provincia Yunnan. A urmat Departamentul de Istorie al Universității Yunnan (1988), după care a devenit profesoară de limba și literatura chineză la această universitate și responsabilă cu cercetarea științifică. Se bucură de mare popularitate în rândul studenților. Pasiunea pentru lectură se măsoară în mai mult de 3000 de cărți citite, preferând literatura, istoria, filozofia, estetica, artele, psihologia, finanțele și medicina tradițională chineză. Lubește muzica și pictura.

Scrie poezii de la 15 ani. A publicat și în reviste din România, în traducerea eminentului sinolog Constantin Lupeanu. „Poezia” nr. 100/2022 îi găzduiește eseul „Eminescu și Pușkin”, scris în amintirea fiului ei, Yin Yuguo (2002 – 2019), susținând că „destinul are propriul aranjament”. Pe cei ce citesc poezie îi consideră „extrem de bogați”, iar pe poeți îi vede ca „profeți ai omenirii”.

Prezentare de Ioan DĂNILĂ
Traducere de Constantin LUPEANU

Contemplarea frumuseții

Frumusețea este auto-descoperire și auto-atingere
Ca un strop de ploaie
Nu-i pot cere să apară sau să învie iar
Să scânteieze, să se întoarcă în nouri
Frumusețea este un șoc irezistibil și extaz
Ca și cum aș fi într-un golf orbitor de soare
Intemperii vechi, intoxicațiile neputincioase mor
Frumusețea este jugul preciziei, despotismului și
Cătușele pierderii libertății
Iar urâtenia se răspândește mai ușor decât frumusețea
Urâtul nu are nevoie de suflet
E de-ajuns urâtenia în sine
Iar sufletul înseamnă dorință și îndoială
Îndoiala iscă văpaia cuștii
Dar lumea nu observă decât fumul
Estetismul este umbra din spate care se abate de la frumusețea
În fața frumuseții
Arta e persistența și existența falsă a timpului
Arta e sinceritate și nu vreo vrere
E un dar pentru cei care pot citi imagini în nori
E fulgerul pe care nu-l poți atinge niciodată
Arta cea mare îți devoră timpul.

Insecte în șoc

Ca toate creaturile
Insectele se trezesc din hibernare
Semințe de aur de sub semnul maternității
Pământul reinvie focul devenirii
Toate iazurile și locurile seci
Aclamă zborul ploii
Ca puțul abundenței
Ramarile strălucesc
În ceasul cel mai întunecat
Ele dezvăluie miraculos florile primăverii
Tremur de emoție așteptând
Picurii arderilor de mâine.

În plină înflorire

Amurgul este ca un fruct
Cade pe apă
Ondulându-se la infinit
Atunci când apusul soarelui arde barca pescarului
Abia șoptit, cântecul întoarcerii acasă
Vântul și culoarea nopții încep să stropească cerneală
Ca tristețea și bucuria prăvălite peste lume
Lasă la o parte ultimul suspin
Intră într-un somn alb
Noaptea târziu, vezi copacul înflorit
Din curte
Atât de frumos și atât de îndepărtat
Nu este nevoie să fii martorul frumosului
Iată adevărata fericire

O minune întinsă cât o câmpie

Pământul este povestea luminii și umbrei
Noi pășim în umbra luminii
Până ieșim din tăcerea de dincolo de timp
Nu ne pasă de durerea intensă a întunericii
Să învățăm de la pământ
O răsucire și-o respirație
Elimină întunericii
Să învățăm de la pământ
Să fim buni
El îi este loial cerului
Să fim buni cu lumea toată
Să acceptăm, să ne bucurăm
Îmi amintesc
Plămâni mei au acoperit în întregime
Mierea și tristețea pământului întins
Mergând peste tot
Crescând pe muzica valurilor
Și semnând pretutindeni numele primăverii.

Pășuni

Pășunile vaste sunt de nedescris
Ploaia prelungă de primăvară
Naște un val nesfârșit de verde
Toamna se preface în undă întinsă
Pășunea devine un nesfârșit cer albastru
Turmele de vaci și de oi
Se mișcă asemenea norilor sus în văzduh
Cai în galop
Ca un fulger care străpunge cerul
Pășunile din inima mea
Pasul luminat de lună din poemul lui Wang Changlin¹
Cântecele la pipa și vinul lui Wang Ziyu
Iarba primăverii nemuritoare a lui Bai Juyi
Părul alb nedormit al lui Fan Zhongyan
Fluviul Lung și Fumul singuratic ale lui Wang Mojie
Visul de la miezul nopții se întoarce
La poalele Muntelui Yin
Cerul este vast ca o cupolă
Melodia cântată la qin²
Își face loc în inima mea
Fie matouqin fie dongbula.

Notele traducătorului:

1. Faimoși poeți antici: Wang Changlin (698 – 765), Wang Ziyu, Bai Juyi (772 – 846), Fan Zhongyan (989 – 1052), Wang Mojie (699 – 759).
2. *Qin*, instrument de coarde tradițional chinez. *Pipa* este un instrument introdus în China din Persia, iar *dongbula* și *matouqin* sunt instrumente folosite de unele minorități etnice din China.

Beau vin răscolitor

Beau vin răscolitor
Să scriu poezii frumoase
Aș vrea să fiu
Solemnitatea munților înzăpeziți
Stând deasupra prăpastiei disperării
Dreptatea și strălucirea să-mi umple inima și mintea
Până la această viață
Aș vrea să fiu limpede ca albastrul
Aș vrea ca puritatea bucății de jad
Să-mi încoroneze viața toată
Să ascult fiecare crâmpei de dragoste și grijă tandră
În încheietura vastă a munților înzăpeziți
Să palpate de-a pururi iubirea, frumosul
Ascultă!

Zori de zi zdruncinați de trilul păsărilor

La răsărit e orizontul care
Treptat e acoperit cu un strat de glazură
Oricând vine primăvara
Din fractura sorții învață
Doar o gărgăriță
Ea practică renașterea
Practică focul sălbatic nestins
Briza de primăvară răsuflă verde.

Norii albi

Norii albi reflectați de lac
Înconjurați de halouri albe
În oglinda limpede
Lacul e o metaforă tăcută
Ca și cum ar recita fără glas
Viața veșnică ce va să vină
Toate lucrurile sunt cocoțate pe burta sa aromată, caldă
Cum aș mai alunga această oglindă a cerului
Tristețe albastră întinsă pe un sân fierbinte
Așteptând crinii sălbatici

să se disperseze în ceața apusului
Adorm în brațele apusului
Ca o constelație scufundată în mare.

Vălul zilei de primăvară

Vălul zilei de primăvară se ridică încet
O dimineată plină, dreaptă ca mânerul pensulei
Calul alb a ieșit din visul meu
Îmi amintesc vag
O stradă lungă în toiul nopții
Șaua poartă gândurile mele grele
Valurile duse de vânt cântă în spatele meu
Cum ar pocni artificii pe spinarea calului
Zburând în toate părțile
Deschizându-se în fața ochilor
Mătase care curge
Cu un șuier prelung printre alizeele zorilor
Ecou pe cerul îndepărtat, eteric
Primele raze ale zilei
Conturează ușor curbele moi, grațioase
Calmează-te
Ca lotusul care se deschide liniștit pe muntele de zăpadă.

Plouă cu flori de cireș

Imaginea florilor de-a valma e rochia de nori a îngerilor
Razele soarelui și ale lunii cresc și catifelează florile
Florile știu toate că viața lor e scurtă
Și stelele le mângâie șoptind
Și noi suntem la fel
Când bate vântul
Ploaia de flori se revarsă greu
Iar pământul, pământul simte o mare durere
La fel ca stelele bolții cerești
Care nu pot evita ploaia de meteoriți
La fel, sub văzduhul cel vast
Nenumărate păsări se adună și se împrăștie ca norii
Florile de cireș sunt
Declarația de iubire a Vântului pentru Primăvară
Sunt lumina stelară curgătoare
Înscrisă pe hârtia nopții
Tu ești vijelia florilor de cireș
Ascunsă adânc în inima mea.